

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

ČEŠTÍ SPISOVATELÉ NA BEROUNSKU A MUZEA TĚMTO SPISOVATELŮM VĚNOVANÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Ivana Ševčíková
Učitelství pro základní školy, obor Čj-Ov
léta studia (2010 - 2012)

Vedoucí práce: *Doc. PhDr. Bohumil Jirásek, CSc.*

Plzeň, 2012

Poděkování

Mnohokrát děkuji panu Doc. PhDr. Bohumilu Jiráskovi, CSc. za odborné vedení diplomové práce a vstřícné jednání a dále vedoucímu katedry českého jazyka Prof. PhDr. Viktoru Viktorovi, CSc. za posun termínu odevzdání diplomové práce.

Děkuji rovněž vstřícným pracovnícím muzeí, které mi poskytly doplňující informace použité v této práci.

V neposlední řadě děkuji své rodině za trpělivost a za společnost na cestách.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 11. dubna 2012

.....

Bc. Ivana Ševčíková

OBSAH

1 ÚVOD	3
2 SPISOVATELÉ NA BEROUNSKU	5
2.1 Kritéria výběru autorů	5
2.2 Rodáci	7
2.2.1 Období starší české literatury (9. století – 70. léta 18. století)	7
2.2.2 Období literatury národního obrození (70. léta 18. století – 50. léta 19. století)	9
2.2.3 Období literatury obrozeného národa (60. – 80. léta 19. století)	14
2.2.4 Období literatury přelomu století (90. léta 19. století – 1918)	17
2.2.5 Období literatury meziválečné (1918 – 1945)	25
2.2.6 Období literatury současné (1945 – současnost)	28
2.3 Nerodáci	35
2.3.1 Období starší české literatury (9. století – 70. léta 18. století)	35
2.3.2 Období literatury národního obrození (70. léta 18. století – 50. léta 19. století)	35
2.3.3 Období literatury obrozeného národa (60. – 80. léta 19. století)	39
2.3.4 Období literatury přelomu století (90. léta 19. století – 1918)	45
2.3.6 Období literatury současné (1945 - současnost)	54
3 MUZEA SPISOVATELŮ NA BEROUNSKU	59
3.1 Muzea spisovatelů na Berounsku	59
3.1.1 Autoři, kterým jsou věnována muzea	59
3.1.2 Autoři, kteří by si své muzeum zasloužili	60
3.1.2.1 Autoři na Berounsku narození	60
3.1.2.2 Autoři na Berounsku pobývající	62
3.2 Průzkum muzeí spisovatelů na Berounsku	65
3.2.1 Kritéria zkoumání	65
3.2.2 Výsledky výzkumu	66
3.2.2.1 Galerie a muzeum M. D. Rettigové ve Všeradicích	66
3.2.2.2 Památník Josefa Jungmanna v Hudlicích	74
3.2.2.3 Muzeum J. V. Sládka ve Zbiroze	81

3.2.2.4 Muzeum Svatopluka Čecha a Jarmily Novotné v Litni	89
3.2.2.5 Památník Karla Čapka ve Staré Huti	97
3.3 Zhodnocení významu muzeí pro kulturní obraz regionu	106
4 SHRNU TÍ	108
5 ZÁVĚR	113
6 ZDROJE INFORMACÍ	115
6.1 Literatura.....	115
6.2 Internetové zdroje	117
7 RESUMÉ	110
PŘÍLOHA 1	I
PŘÍLOHA 2	VIII
PŘÍLOHA 3	XVI
PŘÍLOHA 4	XXV
PŘÍLOHA 5	XXXIII
PŘÍLOHA 6	XXXIX

1 ÚVOD

Téma „Čeští spisovatelé na Berounsku a muzea těmto spisovatelům věnovaná“¹ jsem si vybrala s ohledem na studovanou kombinaci český jazyk a občanská výchova. Je dle mého názoru téměř povinností všech učitelů českého jazyka a literatury, aby své žáky seznámili s literárním místopisem kraje, ve kterém žijí a studují. Jelikož já od narození žiji v berounském kraji a hodlám zde i vykonávat učitelské poslání, rozhodla jsem se po stránce literární zmapovat právě tento region.

Historie písemnictví na Berounsku je vskutku dlouhá. Literární místopis Berounska² zmiňuje, že již první česká kronika kronikáře Kosmy má vztah k Berounu, jelikož autor se kolem roku 1045 pravděpodobně narodil ve Zdicích, nedaleko Berouna. Též druhá česká kronika, Kronika tak řečeného Dalimila, má vztah k berounskému kraji, a to ve dvou pověstech. Pověst o sv. Ludmile se svým dějem obrací k Tetínu a vyprávění o vladykovi Slavošovi k samotnému Berounu.

Považuji za přínosné, aby obyvatelé a studenti Podbrdsko³ byli seznámeni s autory vážícími se k tomuto kulturně rozvinutému regionu. Práce by měla být přínosná hlavně pro učitele českého jazyka, kteří zde mohou načerpat ucelené informace o literární historii regionu, ve kterém vykonávají své poslání. Především svou druhou částí, pojednávající o muzeích literátů, může být tento text přínosný i pro návštěvníky berounského regionu. Ti zde mohou získat informace o tom, které další muzeum českého spisovatele či spisovatelky mohou navštívit.

Cílem této diplomové práce je vymezení spisovatelů, kteří jsou významně spojeni s Podbrdskem a dále průzkum muzeí, která jsou vyjmenovaným spisovatelům v okolí Berouna věnována. Ráda bych též vyzdvihla ty autory, kteří by si dle mého názoru svoji expozici zasloužili. V navštívených muzeích se zaměříme především na propagaci muzea, odraz života a díla autora v exponátech, návštěvnost, doprovodné

¹ Vzhledem k neočekávané bohatosti první části práce, výčtu spisovatelů narozených a pobývajících v berounském regionu, jsme přehodnotili původní název práce. Ten zněl „Muzea spisovatelů na Berounsku“.

² PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

³ Pojmy Podbrdsko a Berounsko jsou pro potřeby práce, v souladu s citovanou odbornou literaturou, používány jako ekvivalentní.

programy instituce a její financování. V závěru třetí kapitoly chceme dospět ke zjištění, jaký význam mají tyto expozice pro kulturní obraz regionu.

Práce je rozdělena do tří hlavních částí. V první části jsou, podle přesně daného klíče, uváděni spisovatelé, kteří náležejí ke zkoumanému regionu. Jsou zde uvedeny též životopisné a bibliografické údaje jednotlivých autorů. Záměrně se nejedná o kompletní shrnutí všech poznatků o jednotlivých spisovatelích a spisovatelkách, ale o medailonky zdůrazňující regionální souvislosti, a to v životě i tvorbě. Pouze u pěti autorů, jímž jsou na Berounsku věnována muzea, uvádíme v kapitole věnované průzkumu těchto muzeí komplexnější životopis a bibliografii.

Druhá část práce pojednává o muzeích spisovatelů. Nejprve vymezujeme, která muzea literátů lze v okolí Berouna navštívit. Jednotlivé expozice byly analyzovány podle předem dané šestibodové osnovy. Zaměřili jsme se na propagaci instituce, její umístění, rozsah i financování, dále na cenné či zajímavé exponáty a odraz života a tvorby daného autora v nich. Neopomíjíme ani speciální programy a doprovodné akce, které muzea pořádají pro návštěvníky, zvláště pak pro školní skupiny. V této části práce dále předkládáme argumenty, proč by měla být ještě další literární muzea budována a komu by měla být věnována.

V třetí části, nazvané shrnutí, jsou sumarizována nejpodstatnější zjištění z předešlých částí práce. Čtenáři zde rovněž naleznou krátké pojednání o významu sledovaných muzeí českých spisovatelů pro kulturní obraz regionu.

2 SPISOVATELÉ NA BEROUNSKU

2.1 Kritéria výběru autorů

Prvotním kritériem, které rozhodovalo, zda českého spisovatele do práce zařadit či nikoliv, byla vzdálenost místa jeho narození nebo místa pobytu od královského města Berouna. Tato vzdálenost byla stanovena na čtyřicet kilometrů. Nejkratší dojezdovou vzdálenost jsme jako klasifikační kritérium zvolili, jelikož administrativní členění nám nepřipadá dostatečně výmluvné. K tomuto kroku jsme přistoupili v souladu s většinou prostudované odborné literatury, která se též striktně nedrží hranic okresu Beroun. Kdybychom se úzkostlivě drželi územního členění, nebylo by možno do práce zahrnout některé obce v okolí Brd, ze kterých vzešlo několik významných autorů, kteří jsou k Berounu a přilehlému okolí bezesporu významně poutáni.

V práci záměrně nepojednáváme o básnících a prozaicích narozených či působících v městských částech pražských, i když vzdálenost z Berouna do centra Prahy je přibližně 30 kilometrů, tudíž by hlavní kritérium splněno bylo. Hlavní město naší republiky je kulturně svébytné a navíc by počtem literátů vydalo na vlastní diplomovou práci. Z obdobných důvodů nezkoumáme Kladensko, Křivoklátsko a Rakovnicko.

Vybrané autory dělíme na rodáky a tzv. nerodáky. Za rodáky jsou označováni ti, kteří se narodili přímo v Berouně nebo v jiné obci zkoumaného regionu, bez ohledu na to, zda se v některé své práci o zážitky z Podbrdsko opírají či nikoliv. Do práce zařazujeme všechny autory, kteří se ve zkoumaném kraji narodili, jelikož považujeme za přínosné, aby obyvatelé, učitelé i studenti daného regionu věděli, kteří literární velikáni zde mají své kořeny.

Za nerodáky označujeme autory, kteří po určitou dobu pobývali na daném území a zmiňují se o něm i ve svém díle. Autory, kteří v daném regionu pouze po určitý čas pobývali, avšak pro zkoumaný kraj nic zásadního nevykonali a ani se o něm významně nezmiňují v žádném ze svých děl, nemají pro naši práci hlubší význam, tudíž je ve výčtu neuvádíme. Stejně tak nemluvíme o autorech, kteří do

života v dané oblasti zásadně nezasáhli, často zde ani nestrávili určitou část života, avšak v jejich tvorbě několik stop Berounska nalézt lze. Například dílo *Ze starých letopisů*⁴ Ivana Olbrachta umělecky zpracovává legendu svatoivanskou, avšak autora s obcí Svatý Jan pod Skalou nic dalšího nespojuje.

Jelikož nechceme čtenáře přehltit, nevěnujeme se podrobně autorům odborných statí z biologie, práva, chemie, filozofie apod., kteří v okolí Berouna pobývali, ale jejich práce krajem přímo inspirovány nejsou. Nutno dodat, že autory odborných děl pro region významných, tedy krajem v okolí Brd inspirovaných, pochopitelně neopomíjíme.

Je zřejmé, že cílem práce není vystihnout úplně všechna díla a všechny autory, kteří se byť drobností váží k podbrdskému kraji. Chceme především ukázat, jak je Berounsko literárně bohaté, a seznámit čtenáře s jeho nejvýznamnějšími literárními osobnostmi.

K jednotlivým spisovatelům uvádíme krátkou charakteristiku života a díla. Záměrně se nejedná o kompletní životopisné a bibliografické údaje, to by bylo v rozporu s cílem naší práce. Snažíme se vystihnout pouze fakta a díla mající přímý vztah k námi zkoumanému kraji.

Při klasifikaci autorů jsme vycházeli především z díla *Monografie Hořovicka a Berounska 5*⁵, které jsme doplnili jmény z několika dalších děl pojednávajících o dané problematice. U autorů zařazených z jiných pramenů důsledně uvádíme název této publikace v poznámce pod čarou.

Pokoušíme se též o chronologické řazení vybraných autorů, které nám v odborných publikacích pojednávajících o dané problematice chybělo.

⁴ Všechna literární díla v celé práci pro přehlednost označujeme kurzívou.

⁵ JŮNA, Jindřich a kol.: *Monografie Hořovicka a Berounska (5)*, Praha, 1930

2.2 Rodáci

Následující kapitola shrnuje všechny české spisovatele a spisovatelky narozené ve vymezeném regionu. Pro přehlednost jsou autoři rozděleni do šesti období vývoje české literatury.

Výčet zařazených autorů je sumarizován v příloze č. 1 a graficky znázorněn na mapě č. 2.

2.2.1 Období starší české literatury (9. století – 70. léta 18. století)

kronikář Neplach (1312 - 1377)

Kronikář Neplach se narodil roku 1312 v Hořovicích.

Václav z Berouna, Jan z Berouna (**Berúnec**⁶) (14. století)⁷

Jedná se o Husovy vrstevníky rodem z Berouna.

Petr z Koněprus (14. století)⁸

Petr z Koněprus je autor kázání proti kněžské pýše původem z Koněprus.

Beneš z Hořovic (?⁹ - 1420)

Beneš z Hořovic je málo známý rytíř řádu sv. Hrobu.

Jan Achilles Berounský st. (1550 - 1617)¹⁰

Jan Achilles se narodil v Berouně. Je označován za nekatolického kněze, spisovatele a překladatele teologických spisů.

⁶ Jedná se o umělecké jméno.

⁷ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

⁸ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

⁹ Datum narození není známo.

¹⁰ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

Jan Hořovský (Jan Rosacius¹¹) (1581 - 1637)

Jak již jméno napovídá, jedná se o autora rodem z Hořovic. V letech 1613 - 1615¹² byl farářem v Litni.

Mikuláš Diviš z Doubravína (1577 - po 1631)¹³

Autor, básník a spisovatel modliteb, náboženských zpěvů a polemik, původem z Berouna.

Václav Klement Žebrácký (1590 - 1636¹⁴)

V. K. Žebrácký byl synem Václava Klementa, kantora farního kostela sv. Vavřince v Žebráce, kde se kolem roku 1590 také narodil. O místě svého původu píše ve spise *Magister Venzeslavus Clemens Žebrecenus Bohemiae*.

Samuel Martinius z Dražova (1593 - 1639)¹⁵

Samuel Martinius je rodákem z Hořovic, zároveň má po matce kořeny v rodině Fradelů z Berouna. Narodil se roku 1593 jako syn evangelického kněze a sám později toto povolání také vykonával. To ho v letech 1615 - 1617 přivedlo do Litně, kde farářoval.

Jan Václav Rosa (1620 - 1689)

Jan Václav Rosa se narodil ve Zdicích roku 1620.

¹¹ Jedná se o pseudonym.

¹² PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹³ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹⁴ Uvedeno na: <http://www.podbrdsko-encyklopedie.cz/osobnosti.php?id=1823>

¹⁵ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

Jan Kulhánek (Jan Claudianus) (nar. 1647¹⁶), **Daniel Kulhánek (Daniel Claudianus)** (nar. 1643)¹⁷

Oba autoři jsou považováni za bakaláře z Berouna. Jedná se o básníky píšící latinsky.

Daniel se narodil v Berouně. Jeho otec Pavel byl tamním měšťanem. Jan byl synem nebo vnukem Vavřince Kulhánka, krejčího v Berouně.¹⁸

E. B. Šefl (nar. 1703)¹⁹

Šefl pochází ze Staré Huti (dnes součást Hýskova). Byl českým písmákem a autorem *Apatéky domácí*.

Josef Každý (1723 - 1798)²⁰

Jeho rodným městem je Beroun. Působil zde jako děkan a náboženský spisovatel.

František Antonín Fuss (1745 - 1805)²¹

Autor pochází z Berouna. Byl nejen geometrem, ale též hospodářským spisovatelem.

2.2.2 Období literatury národního obrození (70. léta 18. století - 50. léta 19. století)

František Lego (1752 - 1823)²²

Fr. Lego se narodil roku 1752 v Litni. Působil jako kronikář zbirožských škol a ve Zbiroze také založil první českou normální školu.

¹⁶ Datum úmrtí není známo. Uvádíme proto alespoň rok narození, který je nutný pro chronologické řazení autorů.

¹⁷ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹⁸ TRUHLÁŘ, Antonín, HRDINA, Karel: *Rukověť humanistického básnictví 1, Praha, 1966*

¹⁹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

²⁰ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

²¹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

²² PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

Šebastián Hněvkovský (1770 - 1847)

Š. Hněvkovský se narodil 19. března roku 1770 na náměstí v Žebráce, v domě čp. 105²³, a do roku 1826 zde působil jako radní. V Literárním místopise Berounska²⁴ se navíc dozvídáme, že navštěvoval berounskou piaristickou školu.

Vojtěch Nejedlý (1772 - 1844)

Narozen 17. dubna 1772 v Žebráce. Byl farářem na různých místech a od roku 1826 toto povolání vykonával přímo v Žebráce.²⁵ Tady také 7. prosince 1844 zemřel. Je pochován na zdejším hřbitově, kde mu byl v roce 1862 vybudován pomník.

Josef Jungmann (1773 - 1847)

Jungmann se narodil v Hudlicích dne 16. července 1773 chudým rodičům jako šestý z deseti dětí. Za několik dní ho v hudlickém roubeném kostelíku sv. Tomáše pokřtil berounský kaplan Antonín Notari.²⁶ Dostal jméno Josef Jakub.²⁷ V díle Palivcově²⁸ je uvedeno, že hudlická škola se dodnes pyšní vlastnoručním Jungmannovým věnováním na jeho *Slovníku*. V letech 1784 - 1788 ho v Berouně vzdělávali němečtí piaristé.

Jeho dřevěný rodný domek pochází z roku 1718 a Jungmann na něj i na léta prožitá na Berounsku později vzpomíná ve svých *Zápisích*.²⁹ O prázdninách se pravidelně vrací do rodné chalupy. Z Prahy do Hudlic cestoval samozřejmě pěšky, byl nemajetný³⁰.

²³ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách*, Praha, 1984

²⁴ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

²⁵ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách*, Praha, 1984

²⁶ kol. autorů: *57 osobností Středočeského kraje (56)*, Praha, 2009

²⁷ <http://www.obec-hudlice.cz/vyznamni-rodaci-nasi-obce/josef-jungmann/>

²⁸ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

²⁹ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách*, Praha, 1984

³⁰ kol. autorů: *57 osobností Středočeského kraje (56)*, Praha, 2009

Josef Antonín Seydl (1775 - 1837)

Seydl se narodil roku 1775 v Berouně a v letech 1801 - 1806 zde kaplanoval. Odtud šel dělat děkana do Lochovic, ale roku 1813 se vrátil zpět do Berouna, kde setrval až do své smrti, do 6. července 1837.

Na jeho faře, později nesoucí i pamětní desku, se od dvacátých let 19. století scházivali vlastenci z celého okolí, např. bratři Nejedlí, Š. Hněvkovský či J. K. Chmelenský.³¹

Seydl pořídil pamětní knihu berounskou, nazvanou *Kronika*³², která je důležitým pramenem berounských dějin a z které celá řada následovníků čerpala pramenné zprávy.

Usiloval o založení čtenářského spolku v Berouně, ale úřad spolek nepovolil. Polovinu svých peněz po smrti odkázal na stipendia pro příbuzné i ostatní berounské studující.

Antonín Jungmann (1775 - 1854)³³

Jako všech zbylých devět dětí Tomáše a Kateřiny Jungmannových se i Antonín narodil v Hudlicích.³⁴

Antonín je považován za zakladatele moderního evropského porodnictví. Nevěnoval se však jen lékařství, ale byl i zdatným pomocníkem svého bratra Josefa. Pomáhal mu sbírat materiál pro česko-německý slovník. Dále přispěl k vytvoření české odborné lékařské terminologie. Antonín psal nejen o porodnictví, ale i veterinářství, antropologii, literatuře a jazycích (především sanskrtu). V časopise Krok, do nějž stejně jako do Muzejníku pravidelně přispíval, otiskl Rukopis zelenohorský.

³¹ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách, Praha, 1984*

³² PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

³³ <http://www.obec-hudlice.cz/vyznamni-rodaci-nasi-obce/antonin-jungmann/>

³⁴ KOPŠOVÁ, Olga: *Z historie Jungmannových Hudlic, Hudlice, 1992*

Jan Nejedlý (1776 - 1834)

Jan Nejedlý se narodil dne 23. dubna 1776 v Žebráce. Byl v historii literatury významnější než jeho starší bratr Vojtěch Nejedlý. V mnohém je považován za předchůdce Josefa Jungmanna.³⁵

Jan Jungmann (1778 - 1842)³⁶

Bratr Josefa Jungmanna se narodil rovněž v Hudlicích, a to 23. května 1778.

J. Jungmann byl knězem, jazykovědcem a odborným publicistou. Stejně jako bratr Antonín pomáhal celý život slavnému bratru Josefovi s tvorbou slovníku.

Magdalena Dobromila Rettigová (Artmannová³⁷) (1785 - 1845) ³⁸

Magdalena Dobromila se narodila jako dcera hospodářského správce 31. ledna 1785 ve Všeradicích. Strávila tu první tři roky života.

František Alexandr Rokos (1797 - 1852)³⁹

Rokos je básník a povídkář původem z Loděnice. Roku 1823 napsal romanticko-epickou báseň *Ivan*.

Josef Řehoř (1799 - 1857)⁴⁰

Řehoř je rodák z Hýskova, herec a nadšený kolportér⁴¹ českých knih.

Antonín Burka (1807 - 1884)⁴²

Místem jeho narození jsou Hudlice. Znám je jako karlštejnský farář a horlivý přispěvatel Včely.

³⁵ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách*, Praha, 1984

³⁶ <http://www.obec-hudlice.cz/vyznamni-rodaci-nasi-obce/jan-jungmann/>

³⁷ Jedná se o rodné příjmení.

³⁸ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách*, Praha, 1984

³⁹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

⁴⁰ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

⁴¹ Ten, kdo rozšiřuje (prodává) tiskoviny na ulici, po domech. (SSČ)

⁴² PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

Josef Jaromír Štietka (1808 - 1878)⁴³

Autor se narodil v Litni. Působil nejen jako poslanec a lékař, ale též jako odborný spisovatel.

Josef Branislav Mencl (1815 - 1864)

J. B. Mencl, narozený roku 1815 v Hořovicích, popisoval statky na našem území.

Jakub Eduard Polák (1820 - 1880⁴⁴)⁴⁵

Pochází z Mezouně, části Mořiny. Některá základní lékařská díla vydal v perštině, arabštině a latině.

Václav Vojáček (1821 - 1898)

Stejně jako bratr Josef se narodil v Tetíně.

V jednadvaceti letech napsal drama o třech aktech *Ludmila*, jehož dějištěm je Tetín, avšak toto dílo u čtenářů zcela ztroskotalo. V básni *Václav* je zachycen kraj karlštejský a podtetínský.

Vincenc Prousek (1823 - 1900)⁴⁶

Spisovatel se narodil roku 1823 v Litni. Za zmínku stojí jeho pedagogické spisy.

Josef Vojáček (nar. 1828)⁴⁷

Místem jeho narození je rovněž Tetín, jako jeho bratra Václava. Vojáček Josef byl právnickým spisovatelem.

⁴³ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

⁴⁴ Uvedeno na: <http://www.libri.cz/databaze/orient/orient.php>

⁴⁵ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

⁴⁶ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

⁴⁷ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

Petr Miloslav Hněvkovský (1829 - 1878)

P. M. Hněvkovský se narodil 26. června 1824 v Žebráce a zemřel ve svém rodišti jako poštmistr dne 2. března 1878.

Hněvkovský byl dobrým organizátorem místních vlasteneckých spolků. Skládal též básně k různým místním slavnostem, např. *Slavnostní sbor* při odhalení pamětní desky Šebastiána Hněvkovského či *Město Žebrák kolébkou křísitelů národních*.

2.2.3 Období literatury obrozeného národa (60. – 80. léta 19. století)

Ludvík Vorel (1829 - 1903)

L. Vorel je žebráckým rodákem, narodil se zde 28. června 1829. Jedno funkční období v rodném městě působil jako starosta. Působil také jako poslanec ve sněmu zemském a říšské radě. Díky tomu měl přístup do různých archivů, ze kterých čerpal podklady pro dějiny rodného města.

Napsal spis *Pamětní kniha města Žebráka* a tiskem vydal spisek *Hrady Žebrák a Točnick*

Antonín Václav Huml (1831 - 1892)⁴⁸

Spisovatel pro mládež, který se narodil na Tobolce.

Karel Jičínský (1831 - 1910)⁴⁹

Narodil se roku 1831 v Karlštejně. Působil jako odborný hospodářský spisovatel.

⁴⁸ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

⁴⁹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

Adolf Patera (1836 - 1912)

Adolf Patera pochází z Hudlic. Znám je jako bibliotékař knihovny Národního muzea v Praze, literární historik, vydavatel staročeských textů a propagátor myšlenky slovanské vzájemnosti.

Petr Koudela (1838 - 1874)

Historik Petr Koudela se narodil v Berouně.

B. E. Tolman (1842 - 1903)⁵⁰

B. E. Tolman byl redaktor a nakladatel původem z Nové Huti (v roce 1946 byla přejmenována na Nižbor).

Čeněk Šercl (1843 - 1906)⁵¹

Šercl, narozený v Berouně, je uznávaný spíše v roli jazykovědce než spisovatele.

František Krásl (1844 - 1907)⁵²

Krásl se narodil roku 1844 v Králově Dvoře a svůj život strávil jako historik a hagiografický spisovatel⁵³.

Josef Václav Sládek (1845 - 1912)⁵⁴

Rodištěm J. V. Sládka je Zbiroh, město mezi Rokycany a Berounem. Zde, přesně řečeno pod zámek Colloredo-Mansfeldských, přišel na svět 27. října 1845. Se Sládkovou rodnou půdou byly spjaty generace jeho předků a jsou s ní spjati i potomci. Sládek se narodil jako syn zednického mistra a drobného hospodáře a prožil dětství v městečku ještě starosvětském. Již od dětství jevil

⁵⁰ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

⁵¹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

⁵² PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

⁵³ Hagiografové se věnují životopisům svatých.

⁵⁴ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách, Praha, 1984*

autor zájem o knihy z otcovy kroniky. Matka ho zase vedla k lásce k lidové písni. U počátku jeho vzdělání stál také zbirožský učitel a vlastenecký kněz.

Malého Josefa Václava též lákala krásná krajina v okolí, zvláště pak mlýn u Zikmundů, kam byla provdána matčina starší sestra. Zde naslouchal starým pohádkám, pověstem a lidovým písním.

Ve Zbiroze slavný autor vychodil obecnou školu. Po roce 1900 stále častěji dojížděl na rodný venkov. Od roku 1906 zde obýval rodinný domek, ve kterém v bolestech dožil svůj život.⁵⁵ Nervové poruše podlehl 28. června roku 1912. Přál si, aby byl jeho popel uložen ve zbirožských lesích, ale byl pohřben na Slavíně. Tělo ovšem několik dní ostávalo v rakvi na zahradě ve Zbiroze, aby se s ním všichni místní mohli rozloučit.

I za pobytu v cizině se v myšlenkách, v dopisech i ve verších neustále vracel k rodnému kraji. Za sbírky inspirované domovinou lze považovat sbírky *O dětech a s dětmi*, *Světlou stopou*, *Na prahu ráje* či *Doma*, ve kterých se vrací do svého dětství a domova, dále *Starosvětské písničky*, *Nové selské písně* a *Směska*, které lze považovat za ohlasy lidových písní z Berounska.

Mnoho Sládkových básní zhudebnil Jos. B. Foerster, který za druhé světové války sám také ve Zbiroze pobýval. Není však jediným hudebním skladatelem, který se zhudebňováním Sládkových textů zabýval. Brožura vydaná k 75. výročí úmrtí autora⁵⁶ informuje také o L. Janáčkovi, B. Smetanovi, K. Bendlovi a dalších.

Otakar Feistmantel (1848 - 1891)⁵⁷

Otakar Feistmantel je rodák z Hýskova. Proslavil se především jako cestopisec a geolog. V několika pracích se vyjadřuje ke geologii Berounska.

Jan Herain (1848 - 1914)

Tento autor se narodil v Hořovicích dne 14. května roku 1848.

⁵⁵ kol. autorů: *Josef Václav Sládek: K 75. výročí úmrtí básníka, Zbiroh, 1987*

⁵⁶ kol. autorů: *Josef Václav Sládek: K 75. výročí úmrtí básníka, Zbiroh, 1987*

⁵⁷ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

Kromě jiného napsal stať o vývoji architektury v Čechách a článek o Karlštejně. Hořovicům zanechal mnoho archivních výpisků.

Václav Karel Řehořovský (1849 - 1911)

V. K. Řehořovský se narodil 1. listopadu 1849 v Berouně. Pocházel ze starousedlé měšťanské rodiny Řehořů, jež je v berounských letopisech uváděna již v 16. století. Beroun je spojen i se spisovatelovou smrtí. Zámečnická choroba ho zde zdolala 12. prosince 1911. Byl pochován v rodném městě na místě, které si sám vybral při zhotovení návrhu na rozdělení berounského hřbitova, který byl podle jeho návrhu upraven.

Jaroslav Cingr (1850 - 1920)⁵⁸

Cingr, dělnický redaktor, je rodák z Hudlic.

2.2.4 Období literatury přelomu století (90. léta 19. století – 1918)

Antonín Holeček (1851 - 1929)⁵⁹

A. Holečka zmiňujeme jako rodáka ze Stradonic. Působil jako technický spisovatel.

Vincenc Wágner (1853 - 1922)⁶⁰

Tento odborný spisovatel v oboru hygieny a sociální péče pochází z Nového Jáchymova.

Karla Máchová (1853 - 1920)⁶¹

Autorka se narodila 21. října 1853 v Berouně. Pochází ze samoty Veselá u Berouna. Její otec pracoval jako dohlížitel na statku doktora Červenky.

⁵⁸ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

⁵⁹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

⁶⁰ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

⁶¹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

2. listopadu 1924 byla odhalena na jejím rodném domě pamětní deska od V. Živce.

Emanuel Fait (1854 - 1929)⁶²

Rovněž Emanuel Fait je berounským rodákem. E. Fait proslul jako cestopisec a geograf.

Karel Kratochvíl (nar. 1855)

K. Kratochvíl pochází z Čenkova, kde se narodil roku 1855. Vychodil jednotřídku v Jincích.

Na svých cestách po Palestině, Španělsku, Kavkazu atd. vzpomínal na Podbrdsko a rodnou vísku. Zmiňoval se o nich i ve svých básních, např. v básni *Litavka*. Zveršoval též mnoho pověstí z okolí Čenkova, např. *Ze starých pamětí Čenkova*.

Ladislav Zdeněk Macháček (nar. 1858)⁶³

Ladislav Zdeněk Macháček je spisovatel humoristických povídek původem z Králova Dvora.

František Procházka (Franta Župan⁶⁴) (1858 - 1929)

František Procházka se narodil 23. května 1858 v Běštíně. Chodil do školy v Hostomicích. Tamní školní knihovna zvýšila jeho zálibu ve čtení.

V jeho první povídce, *Miroslava z Lestkova*, je zpracována pověst z podbrdského kraje. Rovněž své nejznámější dílo *Pepánek nezdara*, čtyřdílné vyprávění o vesnickém nezbedovi, zasadil autor do rodného Podbrdska. I v dalších dílech se leckde vyskytuje motiv objevený v pamětních knihách

⁶² PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

⁶³ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

⁶⁴ Jedná se o autorův pseudonym.

brdských obcí či vyslechnutý z úst pamětníků, avšak tato díla *Pepánek nezdar* zcela zastiňuje.⁶⁵

V Běštíně později označili autorův rodný dům čp. 47 pamětní deskou.⁶⁶

Bohumil Čermák (Miloslav Červenka, Čeněk Boček⁶⁷) (1860 - 1926)

Bohumil Čermák se narodil 29. března 1860 v Hořovicích jako syn zámožných rodičů. Vychodil místní obecnou školu. Ve svém rodném městě se usadil jako právník.

Své rodné město opěvoval veršem i prózou. Přímo z Hořovic čerpají látku básně *Páter Adam, První brambory u nás* a *Regent Jakub Veltrubský*. Postava Jakuba Veltrubského ho inspirovala i k povídce *Z dob zapomenutých* a *Pověsti o Veltrubském*. Cenné jsou též jeho práce dějepisné o Hořovicích a okolí. Hojně přispíval do vlastivědného sborníku *Kraj Horymírův*. Náměty k příspěvkům čerpal v rodném kraji.

Ačkoliv zemřel 1. května 1926 v podolském sanatoriu, kam odešel z domova hledat uzdravení, rodný kraj přijal alespoň jeho tělesnou schránku.

Václav Choc (1860 - 1942⁶⁸)⁶⁹

Choc psal odborné právnícké spisy. Narodil se v Nové Huti u Hýskova (dnes Nižbor).

Alois Herout (1860 - 1943)⁷⁰

Herout se narodil přímo v Berouně, a to 17. listopadu 1860. Proslavil se především jako spoluzakladatel české těsnopisné soustavy.

⁶⁵ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách*, Praha, 1984

⁶⁶ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách*, Praha, 1984

⁶⁷ Jedná se o autorova umělecká jména.

⁶⁸ Uvedeno na: <http://www.obecnizbor.cz/detail.php?ID=17>.

⁶⁹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

⁷⁰ FRABŠA, František Salesius: *Berounští spisovatelé slovem i obrazem*, Beroun, 1941

Josef Bartoš (1861 - 1926)⁷¹

Josef Bartoš, narozený v Malých Přílepech, se více než vlastní tvorbou proslavil jako překladatel z angličtiny.

Marie Bilianová (Popelka Bilianová⁷²) (1862 - 1941)

Bilianová je narozena 27. ledna 1862 v Králově Dvoře, kde byl její otec kupcem.

Do její paměti se vryl hlavně ruch kolem stavby železniční tratě Beroun - Zdice a královský zámek. Na rodný kraj literárně vzpomíná např. v těchto dílech: *Bílý kůň*, *Plačky z Koukolovky*, *Z našich zkazek*, *Do panského stavu*, *Zkamenělá panna*, *Boží voda*, *Bílá paní*, *Černý pes*, *Kostlivec z rokle pod silnicí*, *Gorovici ve zkazkách* či *Hastrmann*.

Do Berouna společně se svými posluchači podnikala tzv. hospodyňské vycházky, při kterých se rozhlížela v různých kuchyních. Ani při výstavách rozmanitých druhů pečiva nezapomínala na speciality rodného kraje.

Bedřich Emperger (nar. 1862)⁷³

Tento autor se narodil roku 1862 v Berouně. Je považován za odborného spisovatele o železobetonu.

Hynek Marek (1862 - 1931)⁷⁴

Hynek Marek, narozen v Otročiněvsi, pracoval jako řídící učitel v Berouně. Působil rovněž v různých spolcích, např. divadelním, zpěváckém a okrašlovacím. Roku 1903 založil v Žebráku s továrníkem Volmanem Riegrův háj.

Znám je především jako básník mládeže. Přispíval do časopisu *Krajem Horymírovým*, který také po určitou dobu redigoval. Různé fejetony psal i do oblastních listů *Podbrdských novin* či *Hlasů od Berounky*.

⁷¹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

⁷² Jedná se o umělecké jméno.

⁷³ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

⁷⁴ Uvedeno na: <http://svk7.svkkl.cz/aRLreports/redo/redo106.htm>

Josef Merhaut (Jaroslav Maruška⁷⁵) (1863 - 1907)

Merhaut se narodil se roku 1863 ve Švábíně u Zbiroha⁷⁶ jako sládkův syn. Otec si záhy po autorově narození najal pivovar v Tmani u Berouna. Jeho matka zemřela velmi brzy, a tak dal otec sotva dvouletého synka na vychování do Zdic ke své sestře. Do zdické školy chodil Josef Merhaut do první, druhé a třetí třídy, pak nastoupil do Prahy. Do Zdic se ale rád vracíval. V Suchomastech navštěvoval otce, který se tam přestěhoval z Tmaně.

Jeho vztah k podbrdskému kraji byl vroucí a projevil se rovněž v jeho díle. Z okolí jeho rodiště čerpá sbírka *Kniha veršů*, krajinomalba *Při pohledu z Točníka*, povídky *Bedra*, *Mladé město* i *Novinky z města* a básně *Bertě*, *Milujícím* a *Z motivu silnice*. I ve fejetonech, uvádíme např. *Kozli v zahrádkách*, zvěčnil chvíle prožité ve Zdicích. *Škola a jazyk* zase připomíná zdického učitele Michálka. Dojmy z ochotnického divadla, ve kterém exceloval, a plesy na Berounsku zmiňuje dílo *Vzpomínka z mladosti*.

Zdickému čtenářskému spolku věnoval roku 1884 dva proslovy, a to *Bedřichu Smetanovi* a *Čtěte*, jež byl napsán u příležitosti oslavy zdické akademie.

Merhaut byl činný také v berounském krajinském spolku Jungmann, s nímž souvisí i událost, jež ho pravděpodobně přiměla k odchodu z Čech na Moravu, týkající se proslovu s názvem *Josef Vorel*, který napsal k odhalení pamětní desky ve Zdicích a jenž u kněžstva na Zdicku vyvolal pohoršení.

Josef Štýbr (1864 - 1938)⁷⁷

Štýbr, který má pro literaturu význam hlavně jako překladatel Háalka a Vrchlického do angličtiny, pochází z Hýskova.

⁷⁵ Pseudonym, který připomíná kopec Maruška u Tmaně, kde prý autor velmi rád naslouchal zpěvu ptactva a bublání potoka.

⁷⁶ V. Palivec v publikaci *Literární místopis Berounska* uvádí jako místo narození Zdice a V. Kovařík v knize *Literární toulky po Čechách* zase za rodiště označuje přímo Zbiroh.

⁷⁷ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

Václav Melichar (nar. 1865)⁷⁸

Do práce ho zařazujeme, jelikož se narodil v Srbsku. Překládal do italštiny a němčiny.

Karel Špaček (1866 - 1937)⁷⁹

Pro naši práci je významný pro místo svého narození, Trněný Újezd, ale také pro regionální spis *Posloupnost na gruntech v obcích Trněném Oujezdci a v Kozolupech od r. 1650*.

František Cajthaml-Liberté (V. L. Liberté⁸⁰) (1868 - 1936)

Cajthaml-Liberté se narodil 30. března 1868 v Suchomastech v chudičké rodině. Otec byl dělníkem v berounské cementárně. Od patnácti let pracoval jako krejčovský tovaryš např. v Bykoši, Litni a Berouně.

K novinářině a spisovatelství se tedy dostal jako samouk, píše Palivec⁸¹ a pokračuje: píše své rodné i dalším obcím pamětní knihy a do novin vkládá dokumenty o boji proti křivdám na pracujících. O autorovu rodišti pojednává dílo *Dějiny útisku českého školství menšinového v Podbrdsku*.

Vojtěch Kaisler (1870 - 1943⁸²)⁸³

Vojtěch Kaisler byl odborný lesnický spisovatel původem z Berouna.

Václav Vyšín (1870 - 1937)

V. Vyšín se narodil v Chyňavě. Svůj život však strávil jako lékař a spisovatel v Praze.

⁷⁸ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

⁷⁹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

⁸⁰ Jedná se o umělecké jméno.

⁸¹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

⁸² Uvedeno na: http://www.cojeco.cz/index.php?id_desc=42270&s_lang=2&detail=1&title=Kaisler

⁸³ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

František Serafín Hnátek (1873 - 1941)⁸⁴

František Serafín Hnátek, sochař, malíř, novinář a povídkář, má svůj původ v Trněném Újezdu.

František Huml (Stanislav Čerchovský⁸⁵) (1873 - 1953⁸⁶)⁸⁷

Místem jeho narození je Černín. Fr. Huml je autor drobnějších beletristických děl.

Antonín Řehoř - Hýskovský (1875 - 1938)

A. Řehoř - Hýskovský se narodil 11. června 1875 v Hýskově - Staré Huti (dnes součást Nižbora). Pocházel z chudých poměrů. Jeho otec byl továrním dělníkem a matka posluhovačkou. Základní vědomosti mu poskytla pětiletá obecná škola v Hýskově.

Viktor Palivec ve svém Literárním místopisu⁸⁸ připomíná, že tento redaktor a spisovatel ve svém díle *Veselé příběhy ze života Jarky Haška* vzpomíná na Jaroslava Haška, který několikrát pobýval v Hýskovského rodném kraji.

Richard Bébr (1876 - 1938)⁸⁹

Richard Bébr se narodil v Černíně. Mezi jeho nejvýznamnější díla patří zdravotnické zákony.

Karel Sezima (Karel Kolář⁹⁰) (1876 - 1949)

Karel Sezima se narodil v Hořovicích 13. října 1876. Jeho otec zde více než třicet let působil jako ředitel měšťanské školy. Poetické sklony mu dala do vínku rovněž matka. Doma vychodil školu obecnou a I. ročník školy měšťanské. Poté přestoupil na příbramské gymnázium.

⁸⁴ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

⁸⁵ Jedná se o umělecké jméno.

⁸⁶ Uvedeno na: <http://www.legie.info/autor/2260-frantisek-stanislav-huml-cerchovsky>.

⁸⁷ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

⁸⁸ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

⁸⁹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

⁹⁰ Jedná se o autorovo vlastní jméno.

Při studiích v Praze udržoval přátelství s krajanem Matějkou. Byli přáteli již od dětství a v Praze jejich vztah pokračoval. Svého přítele zvěčnil v nekrologu *Za přítele* a v díle *Hudba samoty*.

Ačkoliv velkou většinu života strávil v Praze, volné chvíle rád trávil ve svém rodném přístřeší na Felbabce u Hořovic.

Perem bojoval, avšak marně, proti zřízení střelnice, a tím ničení brdské nádhery.

S jeho krajem jsou spojeny tyto svazky: *Host*, třetí a čtvrtá část *Dravého živlu*, *Hudba samoty* (včetně připojených črt *Hrst piety a úsměvů* a *Z kulturního boje o Brdy*). Literární místopis Berounska⁹¹ zmiňuje ještě jeho memoáry, v nichž častokráte nalezneme zmínku o Podbrdském kraji.

Josef Matějka (1879 - 1909)

Narodil se 29. března 1879 v Záluží jako synek rolníkův. Po čtyři léta chodil do zálužské obecné školy a další čtyři léta strávil v hořovické měšťanské škole, jejímž ředitelem byl v té době Karel Kolář, otec spisovatele Karla Sezimy. S krajanem Karlem Sezimou se stýkal i za studií. Jako student býval v Záluží velmi oblíben, protože do tichého kraje přinesl kus veselého života.

V rané dospělosti musel kvůli nemoci nastoupit dovolenou, na kterou se uchýlil domů. Na poslední pobyt v Záluží přijel v létě 1909. V témže roce (přesně 31. července), v pouhých třiceti letech, odešel Matějka z podbrdského kraje a našeho světa nadobro. Autor byl pochován 2. srpna do rodinné hrobky na cerhovickém hřbitově. Manželka smrt J. Matějky nesla velmi těžce, zemřela žalem už půl roku po něm. O jejich životní tragédii napsala Helena Malířová román *Popel*, ve kterém postavy vystupují pod jmény Josef a Helena Staňkovi.

Literární činnost předčasně zesnulého autora není velká. Přírodu, vůni a jásot svého kraje stihl zachytit jen v díle *Duše pramenů*.

⁹¹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

Bohumil Povolný (nar. 1879)⁹²

Místem jeho narození je Lhotka u Vráže. Povolný byl řečník a redaktor.

Vladimír Sýkora (nar. 1879)⁹³

Vl. Sýkora se narodil roku 1879 ve Staré Huti (u Hýskova). Znám je především jako profesor techniky a odborný spisovatel.

Arnošt Dvořák (1881 - 1933)⁹⁴

Arnošt Dvořák je hořovický rodák. Narodil se zde 1. 1. 1881.

Už jako chlapec sepisoval hry pro své loutkové divadlo. Oblíbil si krále Václava a jeho šaška, neboť o tomto tématu slyšel v dětství ve svém kraji mnoho vyprávět. O této postavě napsal drama o pěti dějstvích *Král Václav*.

2.2.5 Období literatury meziválečné (1918 - 1945)

Václav Hůla (1883 - 1961)⁹⁵⁹⁶

Václav Hůla je knihovník a lidový kronikář berounského regionu pocházející z Králova Dvora.

Ladislav Holý (1885 - 1940)

Lad. Holý se narodil se ve Staré Huti a pracoval jako odborný pedagogický spisovatel.

⁹² PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

⁹³ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

⁹⁴ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách, Praha, 1984*

⁹⁵ Uvedeno na: <http://www.kraluv->

[dvur.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=7294&id=18998&n=vyznamni%2Drodaci&query=osobnosti](http://www.kraluv-dvur.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=7294&id=18998&n=vyznamni%2Drodaci&query=osobnosti).

⁹⁶ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

František Rut Tichý (Zdeněk Broman⁹⁷) (1886 - 1968⁹⁸)⁹⁹

Vztah k Berounsku má tento básník, kritik, tlumočník spisovatelů slovanských i germánských, pěstitel vzájemnosti slovanské a literární historik nejen díky místu narození a úmrtí, Chyňavě, ale také svému působení na berounském gymnáziu.

Přímo v Berouně vyšla jeho lyrická báseň *1914!*, verše *Povídky a písně* a *Krvácející rány*.

Josef Palivec (1886 - 1975)¹⁰⁰

Josef Palivec se narodil 7. 10. 1886 ve Zbirově (dnes Zbiroze). Jeho otec byl kočím u dvora zbirožského zámku na samotě Švabín. Roku 1913 řídil v Berouně týdeník Kruh.

Bohumil Koutník (1891 - 1960¹⁰¹)¹⁰²

Místem jeho narození je Stará Huť u Nižbora (dnes Hýskov). Působil jako kulturní publicista a knihovnický odborník.

Josef Rajtr (nar. 1893)¹⁰³

Jos. Rajtr je lidový kronikář Berounska původem ze Zdejciny

Jaroslav Poch (1893 - 1958¹⁰⁴)

Jaroslav Poch, narozený 25. srpna 1893 v Loděnici, působil na berounském gymnáziu.¹⁰⁵

⁹⁷ Jedná se o umělecké jméno.

⁹⁸ Uvedeno na: <http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?IDosoby=24035>

⁹⁹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹⁰⁰ <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1093&hl=beroun+>

¹⁰¹ Uvedeno na: <http://www.obecnizbor.cz/detail.php?ID=17>

¹⁰² PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹⁰³ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹⁰⁴ Uvedeno na: http://www.obecprekladatelu.cz/_ftp/DUP/P/PochJaroslav.htm.

¹⁰⁵ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

Jeho překlady děl *Jen žena*, *Zázrak vlků*, *Veliký skos* a *Tomáš Lhář* jsou s Berounskem spjaty osobností nakladatele A. Šefla.

Václav Barchánek (1893 - 1958¹⁰⁶)¹⁰⁷

Místem Barchánkova narození je Mezouň. Ve svých dílech psal o dějinách lesů a lesnictví.

Václav Živec (nar. 1893)¹⁰⁸

V. Živec se narodil v Berouně a svému rodnému kraji zůstal věrný i ve svém díle. Psal o výtvarném umění na Podbrdsku, a to především v Drúze¹⁰⁹.

Josef Poch (1899 - 1964¹¹⁰)

Josef Poch, mladší bratr Jaroslava Pocha, se narodil se 20. července 1899 v Berouně, kde studoval i reálné gymnázium. Jeho otec byl v Berouně řídícím učitelem.¹¹¹

Od 1. září 1922 pracoval jako městský knihovník v Berouně. Svou plní a snahou přivedl knihovnu k nebývalému rozkvětu. Z oboru knihovnictví vydal *Knihovny a čítárny* (tiskem 1926 v Berouně u J. Šefla) a *Příručky pro nejmenší knihovny*. Pro venkovské knihovníky pořádal v různých městech, např. v Berouně a Zbiroze, krátké kurzy. Mimo to byl pověřen funkcí okresního knihovního referenta a okresního knihovního dozorce.

Přispíval do mnoha časopisů, kromě jiných do Hlasů od Berounky, Berounského obzoru, Stráže Podbrdská, Národního Podbrdská, Hlasu

¹⁰⁶ Uvedeno na: <http://svk7.svklk.cz/aRLreports/redo/redo4.htm>.

¹⁰⁷ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹⁰⁸ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹⁰⁹ Na internetovém Slovníku českých nakladatelství 1849 - 1949 se dozvídáme, že názvem **Drúza** i jmény některých přispěvatelů se sborníky přihlásily ke starší stejnojmenné edici předčasně zesnulého hornického básníka a prozaika Fráni Kučery z Podlesí u Příbrami. Tyto sborníky v Příbrami vydala Podbrdská kulturní pospolitost jako prémie pro své členy, a to v letech 1932 a 1933. Vycházely jako měsíční příloha časopisu *Naše obrana* v grafické úpravě Václava Živce. Redaktor Ladislav Stehlík do nich soustředil příspěvky širšího okruhu literátů i výtvarníků.

¹¹⁰ Uvedeno na: <http://www.knihovnaberoun.cz/nastenka/poch.html>

¹¹¹ PALIVEC, Viktor: *Kdo byl kdo na Podbrdsku, Beroun, 1949*

Podbrdsko, Podbrdského listu či Osvětového věstníku Podbrdsko. Ve dvou posledně jmenovaných časopisech byl členem redakce.¹¹²

Výraznější vztah ke zkoumanému kraji podle Literárního místopisu Berounska¹¹³ mají díla *Berounský Slavoš*, *Mladé literární Podbrdsko* a *Z kulturních dějin národního obrození*, pojednávající o knihovně berounského děkana J. A. Seydla. Přispěl rovněž do *Almanachu vydaného k desetiletému trvání Studentského spolku v Berouně*, *Katalogu V. výstavy Podbrdské kulturní pospolitosti* aj.¹¹⁴

Na Podbrdsku zorganizoval množství přednášek o nejrůznějších tématech příležitostných, všeobecně vzdělávacích, vlastivědných i politických.

J. Poch předsedal Krajskému ústředí osvětových sborů Podbrdsko, 20 let byl místopředsedou okresního osvětového sboru v Berouně a rok řídil vyšší lidové školy v Berouně. Spoluzaložil Podbrdskou kulturní pospolitost¹¹⁵ v Berouně, ve které rovněž působil jako místopředseda.¹¹⁶

2.2.6 Období literatury současné (1945 – současnost)

Václav Čepelák (1899 - 1982¹¹⁷)

Narodil se v Hořovicích dne 24. září 1899.

Psal lidovými články do Osvětového věstníku Podbrdsko, populárně-historické fejetony a regionalistické stati do Podbrdských listů. Významnými články pro náš region jsou *Hořovičtí cvočkaři*, *Spojení Hořovic*

¹¹² PALIVEC, Viktor: *Kdo byl kdo na Podbrdsku, Beroun, 1949*

¹¹³ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹¹⁴ PALIVEC, Viktor: *Kdo byl kdo na Podbrdsku, Beroun, 1949*

¹¹⁵ **Podbrdská kulturní pospolitost** vzniká po vzoru literárních skupin, které jsou kolem třicátých let zakládány v celé republice. Tato skupina se pokoušela sdružit podbrdské pracovníky činné kulturně i literárně a realizovat vyšší kulturní snahy podbrdské inteligence. Výsledkem jejich snahy je několik zdařilých literárních večerů (zvláště v Berouně a Příbrami), založení vlastní edice a vydání dvou ročníků sborníku DRÚZA. Berounskou redakci řídil František Hampl. V tiscích Podbrdské kulturní pospolitosti, která bezesporu měla dobrý vliv na celý kulturní vývoj regionu, se objevovali autoři soudobí (např. L. Stehlík, J. Týml, F. Kučera, V. Palivec, J. Bouzek) i autoři starší (např. J. Pasovský, F. Hampl, J. Poch, K. Kazda, K. Vokáč). Se skupinou výtvarně spolupracovali V. Živec, J. Hodek, J. Jelínek, Z. Kratochvíl a další.

¹¹⁶ PALIVEC, Viktor: *Kdo byl kdo na Podbrdsku, Beroun, 1949*

¹¹⁷ Uvedeno na: <http://www.mesto-horovice.eu/o-meste/historie/osobnosti-1/>.

a *Velké Vísky* nebo *Po stopách Palackého v našem kraji*. Psal také o hořovickém muzeu.

Na oficiálních internetových stránkách města Hořovice¹¹⁸ se navíc dozvídáme, že byl zakladatelem a vedoucím katedry historie na ZČU a že sepsal monografii *Dějiny železářství v Podbrdské oblasti*.

František Blecha (František Branislav¹¹⁹) (1900 - 1968¹²⁰)

F. Branislav byl spisovatelem, básníkem, redaktorem a překladatelem. Než natrvalo odešel z rodného kraje, byl nejvýznamnějším zdejším literárním historikem své doby, píše se v Literárním místopise Berounska¹²¹.

Fr. Blecha se narodil 19. června 1900 v Berouně na Závodí, kde měl jeho otec pronajatý hostinec. Těsně před válkou se jeho rodiče dostali do Počapel, proto ještě téhož roku přestoupil na reálné gymnázium do Berouna. Do této doby spadají jeho literární počátky.

Básnické sbírky *Bílý kruh*, *Lyriky*, *Na rozcestí* a *Rozsévač zemřel* nesou pečeť básnickovy domoviny. Literární místopis Berounska¹²² přímo jmenuje tyto básně: *Cestou k domovu*, *Můj Beroun*, *Vánoční*, *Touha*, *První máj*, *Na domov vzpomínám* a další.

Jan Kalina (nar. 1900)

Kalina pochází z Hořovic, kde se narodil 23. června 1900.

Knížečku básní v próze *Tři fragmenty* vydal vlastním nákladem roku 1919 přímo v Hořovicích. Psal též články do Podbrdských listů a do Divadelního věstníku. Profesor učitelského ústavu v Hořovicích Karel Petr zhudebnil jeho báseň *Sváteční den*.

¹¹⁸ <http://www.mesto-horovice.eu/o-meste/historie/osobnosti-1/#cepelak>

¹¹⁹ Pseudonym Branislav si zvolil podle jména kovoličce Josefa Branislava Mencla z Hořovic, který si dopisoval s Boženou Němcovou.

¹²⁰ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách*, Praha, 1984

¹²¹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

¹²² PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

Jan Slavík (1902 - 1949)¹²³

Tragicky zesnulý architekt pocházel z Berouna a o problému bydlení na Podbrdsku stihl do Drúzy napsat několik příspěvků.

Karel Mejstřík (1902 - 1994¹²⁴)¹²⁵

Karel Mejstřík, narozen 28. října 1902 v Berouně, ve svém rodišti navštěvoval obecnou školu, od roku 1913 též reálné gymnázium.¹²⁶ Do naší práce náleží spíše místem narození než tvorbou, která se o rodném kraji příliš nezmiňuje. V ní se orientoval spíše na Rakovnicko a Křivoklátsko.

Karel Vokáč (1903 - 1944)¹²⁷

Karel Vokáč je básník pocházející ze Zbiroha. Narodil se v úzké uličce nad kostelem. Jeho otec byl truhlářem. Po studiích v Praze se učil v Mýtě, Mirošově, Zbiroze i Strašicích u Hořovic.¹²⁸

Berounské motivy se ozývají v *Prasklém zvonu* i v *Cizincích*, kde čtenář snadno ve Zbyšově odhalí Zbiroh, podobně jako v Barově Beroun a v Rokytu Rokycany¹²⁹. Více pozornosti Podbrdsku věnoval v knize lyricko-cestopisných fejetonů nazvaných *Pochod naším krajem*. Posmrtně, po popravě spolu s dalšími osmnácti vlastenci, vyšly jeho *Uhlířské pohádky*, tj. pět vyprávění o uhlíři z brdských lesů a jeho dětech.

Jan Jáša (Jan Vydra¹³⁰) (1904 - 1979¹³¹)

Jan Jáša je básník původem z Berouna, který se ve své další tvorbě věnoval spíše klatovskému kraji.

¹²³ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹²⁴ Uvedeno na: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=808>.

¹²⁵ FRABŠA, František Salesius: *Berounští spisovatelé slovem i obrazem, Beroun, 1941*

¹²⁶ <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=808>

¹²⁷ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹²⁸ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách, Praha, 1984*

¹²⁹ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách, Praha, 1984*

¹³⁰ Jedná se o umělecké jméno.

¹³¹ Uvedeno na: <http://www.noveklatovsko.cz/archiv/nk27.pdf>

Prokop Koudela (1904 - 1927)¹³²

Prokop Koudela je berounský rodák, který ve své práci *Cesty* mnoho námětů čerpal ze svého rodiště.

František Jungmann (1907 - 1968¹³³)¹³⁴

František Jungmann, vzdálený příbuzný Josefa Jungmanna, se narodil v Berouně. Pracoval jako redaktor, překladatel a politik.

Jaroslav Kohoutek (1909 - 1968¹³⁵)

Jar. Kohoutek je redaktor, překladatel, publicista a rodák z Králova Dvora u Berouna.

Jaroslav Mecer (nar. 1911)¹³⁶

J. Mecer je novinář a autor knih pro děti původem z Budňan u Karlštejna.

Z [www stránek Obchodní akademie Beroun¹³⁷](http://www.obchodniakademieberoun.cz) se dále dozvídáme, cituji: „... od svých čtyř let bydlel s rodiči v Berouně. Jeho otec tu byl správcem dělnického konzumu a po první světové válce prvním dělnickým starostou města. Jaroslav po absolvování obecné školy chodil do čtyř tříd reálného gymnázia a v roce 1927 přestoupil na obchodní akademii. Ukončil ji maturitou v roce 1931. Na obchodní akademii byl činný ještě s jinými spolužáky jako divadelní ochotník. Nastudovali a provedli několik divadelních her podle vzoru E. F. Buriana a Voskovce a Wericha. Kromě divadelních přestavení provozovali i kabaret, pro nějž si někdy sami tvořili i texty. ... Již od dětských let byl Jaroslav Mecer všestranně činný v berounské Dělnické tělocvičné jednotě. Sám aktivně cvičil, sportoval a vystupoval i na veřejných cvičeních; v dospělejším věku se angažoval zejména v jednotném levicovém Národním hnutí pracující mládeže.

¹³² PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹³³ Uvedeno na: http://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Jungman.

¹³⁴ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹³⁵ Uvedeno na: <http://katalog.svkul.cz/c1aki.html>.

¹³⁶ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹³⁷ http://www.oaberoun.cz/almanach_50/praxe.htm

Toto hnutí pokrokové mládeže vydávalo časopis Hlas mladých, do něhož J. M. rovněž přispíval, avšak po několika číslech cenzura druhé republiky časopis zastavila. ... Během své dlouholeté novinářské činnosti měl Jaroslav Mecer příležitost poznat velký kus světa. Navštívil Polsko, SSSR, Čínskou lidovou republiku, Vietnamskou demokratickou republiku, Hongkong, poznal Indii, Německou demokratickou republiku, Belgie, Holandsko, Švýcarsko, Itálii, Rakousko, Maďarsko, Jugoslávii, Libanon, Egypt, Portugalsko, Brazílii a Uruguay; při všech těchto cestách do ciziny si rád vzpomínal na svou školu, zejména na hodiny zeměpisu, dějepisu a češtiny. Škole vděčil také za znalost základů těch jazyků, jimiž se na svých cestách dorozumíval, zejména francouzštiny, němčiny, ruštiny a srbochorvatštiny. Ze všech svých zahraničních cest se vždy rád vracel do Československa a zde obvykle jeho první cesta vedla do Berouna. ... V roce 1946 vyšla jeho pohádková knížka *Proč se jaro opozdilo* a o něco později společně s Václavem Vaňátkem napsal divadelní hru pro mládež *Chlapci z rybářské uličky*, která byla inspirována berounským dětstvím.“

Jaroslav Kunc (1912 - 1983)¹³⁸¹³⁹

Jaroslav Kunc, původem z Knížkovic u Berouna, byl bibliografem, lexikografem a literárním historikem.¹⁴⁰ Roku 1931 maturoval na reálném gymnáziu v Berouně.¹⁴¹

Zhodnotil život a dílo berounských beletristů v jeho *Slovníku soudobých českých spisovatelů*.

Karel Štorkán (1923 -2007)¹⁴²

Karel Štorkán, prozaik, novinář, scénárista a pedagog, se narodil v Hořovicích. Jeho rozsáhlá tvorba však hlubší vztah k Berounu a okolí nemá.

¹³⁸ Uvedeno na: <http://www.library.illinois.edu/spx/webct/bibliographies/czech/kunc2.html>

¹³⁹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹⁴⁰ <http://www.library.illinois.edu/spx/webct/bibliographies/czech/kunc2.html>

¹⁴¹ <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=417>

¹⁴² <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=488>

Karel Kyncl (1927 - 1997)¹⁴³

K. Kyncl, český publicista, reportér, novinář, překladatel, rozhlasový komentátor a zpravodaj, je žebráckým rodákem. Jeho otec byl vyučený soustružník, aktivní člen odborů, za 1. světové války náčelník Sokola v Žebráku a později zdejší starosta.

František Nepil (1929 - 1995¹⁴⁴)¹⁴⁵

Známý autor veselých knížek pro děti, románů, fejetonů, drobných próz, sloupků, divadelních her a textař se narodil v Hýskově v rodině zedníka. Jako dítě vyrůstal ve Sv. Janu pod Skalou a v dřevěném srubu ve Výbrnici u Nižboru¹⁴⁶, kde se také seznámil s Karlem Čapkem, který v tomto údolí trávil letní dovolenou. Chodil do školy do Nižbora. Na informačním serveru města Beroun¹⁴⁷ se dozvídáme, že poté nastoupil na obchodní akademii v Berouně, kterou ale nedokončil, protože se rodina odstěhovala do Prahy, studium tedy dokončil v Praze.

Inspiraci rodným krajem v příbězích zahrnujících širokou škálu od historických témat po povídaní o lidech kolem nás nezapře knížka *Kněžnin prsten*, na níž autor pracoval téměř dvacet let. Prsten v názvu symbolizuje tvar středních Čech, které obklopují Prahu.¹⁴⁸

Zdeněk Rosenbaum (nar. 1945 - dosud)¹⁴⁹

Prozaik, básník, novinář a redaktor Zdeněk Rosenbaum se narodil v Berouně, kde také absolvoval jedenáctiletou střední školu. Po maturitě pracoval jako

¹⁴³ <http://zivotopis.osobnosti.cz/karel-kyncl.php>

¹⁴⁴ Uvedeno na: <http://www.berounske.info/html/cz/Historie-a-soucasnost-mesta/Osobnosti-Berounska/Frantisek-Nepil.htm>

¹⁴⁵ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách, Praha, 1984*

¹⁴⁶ <http://www.berounske.info/html/cz/Historie-a-soucasnost-mesta/Osobnosti-Berounska/Frantisek-Nepil.html>

¹⁴⁷ <http://www.berounske.info/html/cz/Historie-a-soucasnost-mesta/Osobnosti-Berounska/Frantisek-Nepil.html>

¹⁴⁸ *kol. autorů: 57 osobností Středočeského kraje (25), Praha, 2009*

¹⁴⁹ <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=478>

redaktor podnikového časopisu královských železáren Nová cesta (1962–1963) a berounských okresních novin Budovatel (1963–1964).

2.3 Nerodáci

Stejně jako mnohé spisovatele životní dráhy z Berounska odvedly, tak mnohé jiné autory do našeho kraje osud přivál nebo v nich tato krajina alespoň vyvolala literární zájem. A právě o nich pojednává tato část práce.

2.3.1 Období starší české literatury (9. století – 70. léta 18. století)

Václav Hájek z Libočan (1495 - 1553)

Václav Hájek z Libočan přišel roku 1527 na Karlštejn a působil zde jako kazatel a děkan. Dle Literárního místopisu Berounska¹⁵⁰ byl rovněž farářem tetínským. Poměry v kraji tudíž dobře znal a mohl se o nich zmiňovat ve své kronice.

Pavel Korka z Korkyně (1522 - 1606)¹⁵¹

Pavel Korka z Korkyně byl vychováván na Karlštejně. Řadu událostí z tohoto kraje zapsal do svého deníku.

Jiří František Procházka de Lauro (1682¹⁵² - 1750¹⁵³)¹⁵⁴

Jiří František Procházka de Lauro byl dlouholetým děkanem berounským, zachráncem městského archivu při požáru v roce 1735 a vydavatelem řady náboženských spisů.

2.3.2 Období literatury národního obrození (70. léta 18. století – 50. léta 19. století)

Václav Matěj Streinz (nar. 1792)¹⁵⁵

Václav Matěj Streinz byl roku 1819 jmenován krajským lékařem Berounského kraje.

¹⁵⁰ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹⁵¹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹⁵² Uvedeno na: <http://www.telc-etc.cz/telc/?target=staticka&id=379&menu=595>.

¹⁵³ Rok úmrtí se v jednotlivých zdrojích různí. Pohybuje se v rozmezí let 1746 - 1750.

¹⁵⁴ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹⁵⁵ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

Jeho spis *Die medizinische statist. Topographie des Berauner Kreises in Böhmen* je velmi cenný pro poznání zdravotnických poměrů 19. století

František Palacký (1798 - 1876)

František Palacký byl častým hostem v podbrdských končinách, především díky přátelství se zdejšími obyvateli. Ihned po návratu ze Slovenska se v Praze setkal s hudlickým obrozencem J. Jungmannem. Později se Fr. Palacký seznámil s hrabětem z Vrbna, držitelem hořovického a komárovskeho panství, s nímž jel do Hořovic a ve dnech 16. - 18. června 1829 si na zámku prohlédl bohatý archiv a staré bibliotéky, z nichž čerpal pro své vědecké práce. Přátelství slavného obrozence pojilo i s výtečným houslistou Slavíkem z Jinec. Cestu k Palackého srdci si našel rovněž hudební skladatel Jos. L. Zvonař z Kublova. Méně silný vztah autor udržoval s Janem Nejedlým ze Žebráka. O vlasteneckých otázkách rozmlouval také s děkanem Seydlem.

F. Palacký osobně znal nejen Hořovice, ale též Karlštejn, Sv. Jan pod Skalou, Loděnice, Zdice, Žebrák, Točník, atd.

Podbrdsko se účastnilo každé oslavy Františka Palackého a vzdávalo čest Otcí národa, proto na tento kraj při jeho úmrtí padl velký žal, a tak i odtud putovaly do Prahy četné korporace s květinovými dary. Též majitel hořovického panství poslal zemřelému Palackému palmu zdobenou bíločervenou stuhou, na které bylo vyšito: Dem grossen Palacky. Úcta k Palackému zůstala v srdcích podbrdského lidu i nadále. Vzpomínali jeho výročí a pojmenovali po něm velké množství náměstí, ulic či spolků.

Joachim Barrande (1799 - 1883)¹⁵⁶

S krajem berounským je Joachim Barrande spjat místem svého pobytu, Srbskem, i dílem. O Berounsku se zmiňuje např. ve svém deníku, ve kterém jmenovitě hovoří o obyvatelích kraje, se kterými přišel do kontaktu. Toto se

¹⁵⁶ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

dočítáme na www stránkách Muzea T. G. M.¹⁵⁷, cituji: „Najdeme zde zmínky nejen o Františku Markovi, ..., ale i např. o Nejepsovi z Budňan č. 6, u kterého Barrande v roce 1864 krátce bydlel, o paní Hanikové a jejích třech dcerách z berounského hotelu „U tří korun“ či skalnících Kazýrkovi, Škodovi, Šťástkovi a dalších.“

Velmi zajímavé bylo setkání Barranda s Janem Nerudou. Spojovacím článkem mezi těmito dvěma muži, tak různými v povahách i myšlenkách, byla básníková matka Barbora Nerudová. Ta u Barranda pracovala jako hospodyně a byla zároveň jeho učitelkou češtiny. Jan Neruda se Joachimovi chlubil nalezenými zkamenělinami i svou sbírkou *Hřbitovní kvítí*. Po zveřejnění geologovy závěti napsal známý básník Barrandemu nekrolog do Národních listů.¹⁵⁸

Jméno Joachima Barranda od roku 2000 nese berounské gymnázium.

Josef Krasoslav Chmelenský (1800 - 1839)

Pro náš kraj je významná Chmelenského sbírka *Básně*, v níž byly zakomponovány zlidovělá píseň *Nad Berounkou pod Tetínem* a článek nazvaný *Karlštejnské manské právo*.

Podle V. Palivce¹⁵⁹ je Chmelenský též autorem textu *Růže tetínské*.

Jan Karel Škoda (1810 - 1876)¹⁶⁰

Škoda mezi lety 1836 a 1837 kaplanoval v Počaplích u Králova Dvora. Zakládal a vybavoval knihovny na Berounsku, např. v rodných Počaplích či Karlštejně.

Vztah ke Karlštejnsku připomíná jeho sbírka kázání *Hlas z Karlštejna* z roku 1848.

¹⁵⁷ <http://www.muzeumtgm.cz/cz/joachim-barrande/Joachim-Barrance>

¹⁵⁸ kol. autorů: *57 osobností Středočeského kraje (54)*, Praha, 2009

¹⁵⁹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

¹⁶⁰ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

Karel Hynek Mácha (1810 - 1836)

Autor *Máje* se rád za letních dnů i nocí v červeném plášti toulal po podbrdských hvozdech a hradech, na nichž získával látku k románu *Kat*. Části tohoto románu nadepsal Křivoklát, Valdek a Karlův Týn. Zachoval se však jenom plán díla a rozsáhlý zlomek.¹⁶¹ Literární toulky po Čechách¹⁶² vyzdvihují především jeho návštěvu v červnu 1832, kdy se s několika přáteli z Prahy pěšky vydal na hrad střežící české korunovační klenoty. V kapli si společně zazpívali píseň *Hospodine, pomiluj ny*.

Karlštejn (dříve Karlův Týn) z básnil Mácha ve stejnojmenné lyrické básni *Karlův Týn*. Velká škoda, že nedokončil zamýšlená díla pro kraj Horymířův. Zůstala nám ještě alespoň báseň *Sv. Ivan* z roku 1831.¹⁶³

Mácha byl přítelem žebráckého rodáka Karla Havlíka, se kterým si společně s dalšími ochotníky podle dohadů zahrál v Klicperově hře.¹⁶⁴

Karel Jaromír Erben (1811 - 1870)

K. J. Erbena, autora *Kytice*, hostil v našem kraji památný hrad Žebrák. Odtud totiž pocházel Karel Havlík, s kterým Erben udržoval přátelské styky v době studií. Pobýval u něho od roku 1832 každý rok o prázdninách a později si ve zdejší obci našel i choť. Velmi dobře znal také vrch Plešivec u Hostomic.

Se zájmem pozoroval zdejší obyvatele, zaznamenával jejich zvyky i pověry a naslouchal zdejším písním a pohádkám. Ze získaného materiálu vyrostla třísvazková sbírka *Písně národní v Čechách*. Též *Prostonárodní české písně a říkadla* zachycují mnohé písně a popěvky z Berounska, včetně známé *Selské modlitby*, která zobrazuje náladu týraných sedláků v době roboty.¹⁶⁵

Na popud žebráckého děkana Vojtěcha Nejedlého napsal pro místní ochotníky dvouaktovou veselohru s kupletovými zpěvy z maloměstského života *Sládcí*. Děj této jednoduché prázdninové hříčky se odehrává v prostředí

¹⁶¹ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách*, Praha, 1984

¹⁶² KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách*, Praha, 1984

¹⁶³ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

¹⁶⁴ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách*, Praha, 1984

¹⁶⁵ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

pivovaru v Točníku.¹⁶⁶ Drama bylo v Žebráku premiérově hráno roku 1837. Z Literárních toulek po Čechách¹⁶⁷ můžeme doplnit ještě tyto informace: „V žádném z ochotnických představení nehrál, protože mluvil příliš trhaně a nevýrazně. Byl proto pověřen pracemi organizačními a režii. U ochotníků také poznal Barboru Mečířovou, dceru žebráckého kupce, která se později stala jeho ženou.“

Podle Kovaříka¹⁶⁸ se také vypráví, že z pobytu v Žebráce si Erben přinesl námět pro *Záhořovo lože*. Jelikož se zajímal o brdský folklór, znal pověst o Fabiánovi, jejíž motiv je v Záhořově loži zachycen.

Božena Němcová (1820 - 1862)

Do kraje pod Brdy zavítala autorka *Babičky* roku 1857. Přijela kočárem s kovolitcem Menclem, který byl přítelem jejího muže a pracoval v komárovských železárnách. V kraji sice Božena strávila jen tři dny, ale viděla toho dost (Hořovice, Komárov, Valdek, Žebrák, Točník, Beroun i Svatý Jan pod Skalou).

Podle Viktora Palivce¹⁶⁹ však výraznější stopu v jejím díle návštěva po krásách berounského kraje nezanechala. Jen v povídce *Cesta k pouti* se zmiňuje o Svinařích.

2.3.3 Období literatury obrozeného národa (60. – 80. léta 19. století)

Jan Neruda (1834 - 1891)

Nerudu k Berounsku a Hořovicku váže vztah k Terezii Macháčkové, jejíž otec Josef Macháček založil ve Zdicích cukrovar a zakotvil na zámku v Králově Dvoře. Palivec se ve své monografii¹⁷⁰ zmiňuje též o častých návštěvách Palackého, Baráka, Smetany, Pivody, Braunera, Štulce, Řezáče, Sladkovského a dalších na

¹⁶⁶ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách*, Praha, 1984

¹⁶⁷ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách*, Praha, 1984

¹⁶⁸ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách*, Praha, 1984

¹⁶⁹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

¹⁷⁰ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

Macháčkově zámku v Králově Dvoře. Vraťme se však k Nerudově vztahu k mladičce Terezii. Vztah netrval dlouho, jelikož sotva vkročila Terezie do Prahy, onemocněla. Vrátila se sice zpět domů, ale ani to ji nezachránilo a v pouhých osmnácti letech zemřela na tuberkulózu. Byla pochována na hřbitově v Počaplech, její hrob je označen nápisem Naší Rézince¹⁷¹. Neruda se jejího pohřbu sice zúčastnil, ale spíše jen jako z novinářské povinnosti. Stál stranou s hlubokou bolestí v srdci. Tato bolest a motiv mrtvé milé však z jeho poezie zní ještě po letech. Palivcův Místopis¹⁷² připomíná v této souvislosti Nerudovy dopisy Rézince Macháčkové, které jsou plné víry a lásky.

Vladimír Kovařík ve svém díle¹⁷³ připomíná další Nerudův vztah, tentokrát k Anně Holinové, která v letních měsících pobývala u své babičky v Novém Kníně, kudy jezdíval Neruda z Dobříše. Neruda z Prahy posílal Holinové dlouhé dopisy, které označoval za listy z vyhnanství. Dopisy pochází z roku 1857 a pojednává se v nich o rozličné problematice. Anna dojížděla do Knína i později a zdejší škola odkázala mnoho písemností a knih (včetně těch Nerudových).

Výlet do kraje bídy (později zařazeno do *Menších cest*) popisuje ubohost hořovických cvočkářů. Hořovice kvůli tomuto tématu navštívil v roce 1866, aby pověděl lidem pravdu o místním povstání cvočkářů.¹⁷⁴

František Václav Zelinka (1838 - 1903)¹⁷⁵

Několik let zastával Fr. V. Zelinka v Berouně roli učitele.

V knihách *Sbírka lidového podání z Berounska* a *Kytice pověstí z Podbrdí* sepsal berounské pověsti.

Josef Vávra (1838 - 1912)

Jos. Vávra sepsal obsáhlé *Paměti král. města Berouna*, jež byly vydány roku 1899 nákladem E. Hojky a obsahovaly velké množství dokladového materiálu.

¹⁷¹ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách, Praha, 1984*

¹⁷² PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹⁷³ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách, Praha, 1984*

¹⁷⁴ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách, Praha, 1984*

¹⁷⁵ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

Karel Tůma (1843 - 1917)¹⁷⁶

Karel Tůma jezdíval na prázdniny do Zadní Třebaně ke strýčkovi, který bydlel ve zdejší mlýně. Povídky, kterým zde naslouchal, zpracoval v cyklu *Z českých mlýnů*.

Svatopluk Čech (1846 - 1908)

Na Podbrdsku, respektive v Litni, strávil Svatoopluk Čech útlé dětství. Nabyl zde prvního vzdělání (v letech 1853 - 1856), nasál zde půvaby kraje a navázal první srdečná přátelství. Všechny tyto aspekty později zvěčnil ve své tvorbě.

Jako žák byl oblíben učiteli i dětmi. Učil se velmi dobře. Dvakrát byl za pilnost a mravné chování dokonce zapsán do tzv. knihy cti liteňské školy. Už od raného dětství si užíval čas s knihou z otcovy knihovny, což však jeho otec příliš neschvaloval. Úzkostně dbal na vhodný výběr literatury pro dětskou duši. Podle Kovaříkovy monografie¹⁷⁷ ho otec vodil na výlety po okolí (do mníšeckých lesů, na Skalku či na Karlštejn).

K prvním pokusům vlastní tvorby dal podnět strýc Julius, zaměstnaný v Litni jako praktikant, který dal chlapci německou knihu, k níž malý Svatoopluk napsal český text, jelikož tomu originálnímu nerozuměl.

V Litni Čech rovněž docházel do pivovaru. Zajímaly ho též slečny Brechlerovy ze sousedních Vlenců a dcery otcova zaměstnavatele Doubka. Nejvíce Svatoopluk přilnul ke dvěma rolnickým synkům, k dětem ze dvora a k panské ze zámku, která k Čechům chodívala a s chlapcem si hrávala. S onou ženou se Čech setkal i v pokročilém věku, když po mnoha letech opět zavítal do Litně. I po letech (roku 1888) ho tenkrát už paní Hellerová poznala, což S. Čecha nesmírně potěšilo, proto si vyžádal společnou fotografii. Tehdy přijel autor do míst svého dětství, aby si oživil vzpomínky před začátkem práce na eposu *Václav Živsa*. Značná část Vstupu je v této básni opravdu věnována popisu správcovského domku i jeho okolí a skutečným liteňským událostem z počátku padesátých let.

¹⁷⁶ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹⁷⁷ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách, Praha, 1984*

Liteň je proslavena i v dalších dílech S. Čecha, zejména v cyklu povídek *Ve stínu lípy*, v básni *Lešetínský kovář* či v črtách *Z dávných vzpomínek*.

Hluboko do mysli autora se kromě prostředí ukládaly i lidové slavnosti (stavění máje, obžínky, Vánoce, Velikonoce) a představení loutkářů a komediantů, kteří se přes Liteň přesouvali z Berouna do Prahy.¹⁷⁸

Dne 29. června roku 1925 byla na správčovském domku odhalena pamětní deska. Slavnostního aktu, při němž byl zároveň vzdán hold národnímu umělci a pěvci, se tehdy zúčastnili spisovatel Ferd. Strejček jako řečník, dále zpěvácký spolek Slavoš z Berouna či abiturienti mladoboleslavského gymnázia.

Rovněž sourozenci Zdeňka a Miloš Čechovi (1855 - 1927), narozeni přímo v Litni, sice skromným, ale zato účastným způsobem zasáhli do českého písemnictví, píše ve svém díle Viktor Palivec¹⁷⁹.

Josef Stejskal (1847 - 1923)

Jos. Stejskal do Berouna přišel jako městský tajemník a sloužil zde celých 37 let. O berounské samosprávě psával i do novin. V. Palivec¹⁸⁰ připomíná jeho drobné kulturně-historické črty o Berouně. Byl zvolen říšským poslancem do Vídně za okresy Beroun, Hořovice, Rokycany a Příbram. Ve všech okresech se těšil velké oblibě též jako řečník.

Emanuel Hojka (1848 - 1910)¹⁸¹

E. Hojka v Berouně pobýval jako vlastivědný pracovník a v roce 1910 zde i zemřel. Byl nadšencem pro staré památky Berouna. Nejspíše proto napsal knížky o staré radnici i hřbitovech berounských.

¹⁷⁸ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách, Praha, 1984*

¹⁷⁹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹⁸⁰ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹⁸¹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

Václav Beneš Třebízský (1849 - 1884)

Václav Beneš Třebízský od 8. září 1875 trávil nedlouhou dobu v Litni jako kaplan. Se zdejší farářem Řezáčem neměl Václav příliš kladný vztah. Přátelství mezi oběma duchovními nemohlo vykvést, protože oba byli silnou individualitou a navíc farář neuznával Třebízského povídky a romány. Třebízský nejen že poslouchal Řezáčovy rozkazy kolem úřadu, ale často musel pomáhat i nad rámec duchovní správy, např. vykonával úřad šafářův nebo zastával roli polního hlídače, což pravděpodobně přispělo k podlomení jeho zdraví. Liteň je spojována s příčinou autorovy smrti, plicní tuberkulózou. Po jednom z pohřbů Beneš Třebízský totiž promokl, nastydl a propukla u něj zákeřná choroba.¹⁸² Když začal kašlat krev, přijela si pro něj do Litně jeho milovaná matka, která V. Beneše Třebízského odvezla do rodné chaloupky v Třebízi.

Autor miloval krajinu v okolí Litně, protože ze všech míst viděl na Karlštejn. Upoutala ho i zdejší škola, na které rád učil a rozmlouval s mládeží.

V Litni rozepsal spis *Plichta* i další práce z oboru historie. S podbrdským krajem se přímo pojí díla *Ve stínu Karlova Týna*, v němž se zmiňuje o národní lhostejnosti liteňských obyvatel, *Povídky Karlštejnského havrana*, v nichž staletý havran vypravuje o událostech na hradě a v jeho okolí, *Pod Karlštejnem*, *Masopust na Karlštejně*, *Poslední dudák v Podbrdí* či *Jak slavil hrobař Hrůza posvícení*. Viktor Palivec¹⁸³ připomíná ještě Třebízského soubor listů *Vzpomíná se ...*, připomínajících Liteň, a legendy vztahující se k Svatému Janu pod Skalou, *Pod skalami*.

Jaroslav Vrchlický (1853 - 1912)

Vrchlický je autorem velmi známé situační veselohry *Noc na Karlštejně*, ve které je rozpracován proslulý zákaz vstupu žen na hrad Karlštejn. I v jeho prvotně *Drahomíra* lze nalézt motivy z podbrdského kraje. Karlštejn i celý kraj

¹⁸² kol. autorů: *57 osobností Středočeského kraje (34)*, Praha, 2009

¹⁸³ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

se ještě jednou objevují ve Vrchlického básni *Drahý kraji v rámci brdských chlumů*.

Tereza Nováková (1853 - 1912)

Nováková v Berouně navštívila svou přítelkyni Štrochovou, bývalou ředitelku měšťanské školy a spolupracovnici v Ženském světě, která jí pomáhala shánět písemný i obrazový materiál k románu *Drašán*. Jednalo se o románový medailon o životě kněze, spisovatele a literárního historika Josefa Václava Justina Michla, který působil na piaristické škole v Berouně.¹⁸⁴

Jan Ev. Koreis (1856 - 1911)¹⁸⁵

Koreis pracoval jako řídící učitel ve Svatém Janě pod Skalou. Vytvořil místního průvodce.

Josef Kreisinger (1857 - 1934)¹⁸⁶

Kreisinger působil jako farář v Litni a je autorem publikace *Liteň a přifařené k ní obce*.

Vilém J. Amort (1864 - 1913)¹⁸⁷

Nejspíše pobyt v Berouně přivedl V. J. Amorta ke zkoumání berounských pověstí, které zpracoval v dílech *Báchorky a pověsti města Berouna a okolí* či *Pověsti král. města Berouna a okolí*.

¹⁸⁴ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹⁸⁵ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹⁸⁶ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹⁸⁷ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

Petr Fink (1867 - 1944)¹⁸⁸

Svého času působil Petr Fink jako řídící učitel v Cerhovicích.

Horlivě přispíval do nejrůznějších dětských časopisů, krajiniských i denních listů, kalendářů apod.

P. Fink zemřel v Holoubkově.

2.3.4 Období literatury přelomu století (90. léta 19. století – 1918)

Růžena Svobodová (Čápková¹⁸⁹) (1868 - 1920¹⁹⁰)¹⁹¹

Oblíbeným místem Růženy Svobodové, manželky F. X. Svobody, se stal lesnatý vrch Skalka u Mníšku.

Na Skalku autorka umístila i děj své povídky *Pokojný dům*. Brdská příroda se objevuje také v autorčině povídkové sbírce *Posvátné jaro*. Ve Stříbrné Lhotě u Mníšku vznikaly její prózy *Přetížený klas* a *Ztroskotáno*.

Oktavián Wagner (1869 - 1919)

Oktavián Wagner vybudoval berounské gymnázium a působil na něm jako ředitel. Za první světové války v berounské nemocnici zřídil pro vojíny pěknou knihovnu. Jezdil po Podbrdsku, které miloval a nazýval jej rájem, a vlastenecky vzdělával lid.

Roku 1915 byla u nakladatele Machače v Berouně vydána kniha lidovýchovných námětů a úvah *Za lidovou osvětou*. Podbrdsku byla připsána též kniha *Jen dál!*.

Autor skonal dne 25. února 1919 v Berouně, odkud byl převezen do rodného Mirošova, kde byl pochován.

¹⁸⁸ Uvedeno na: <http://www.podbrdsko-encyklopedie.cz/osobnosti.php?id=348>

¹⁸⁹ Jedná se o autorčino rodné příjmení.

¹⁹⁰ POHORSKÝ, Miloš a kol.: *Dějiny české literatury III, Praha, 1961*

¹⁹¹ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách, Praha, 1984*

Jan Axamit (1870 - 1931)¹⁹²

Jan Axamit pobýval v Tetíně. V publikaci *Tetín* uveřejnil svůj archeologický výzkum.

Jaroslav Mayer (Jaroslav Mária¹⁹³) (1870 - 1942)

Jar. Mayer několik let (1903 - 1908¹⁹⁴) pobýval v Berouně. Působil zde jako advokát a dramatik.

Napsal zde: *Dramatická sonata*, dramata *Irrlacherové*, *V exilu* a *Tristana* i romány *Werthera* a *Spravedlnost*. V díle Palivcově¹⁹⁵ se dále o *Spravedlnosti* dozvídáme, že se zčásti odehrává přímo v Berouně a že ozvuky Berouna nalézáme i v dalších menších prózách.

Jaroslav Pacovský (nar. 1870)¹⁹⁶

Pacovský Jaroslav v Berouně působil jako právník a turistický pracovník. Možná právě zájem o turistiku ho vedl k sepsání *Průvodce po Berouně*.

Václav Los (1874 - 1942)¹⁹⁷

Ředitel měšťanské chlapecké školy v Hořovicích, Václav Los, se zabýval rostlinopisným výzkumem pohoří Brdského a kulturní historií Hořovicka. V Hořovicích jeho život i vyhasl.

O brdských lišejnících, které zkoumal především, pojednává ve stati *K fytogeografii horských lišejníků brdských*, ve studii *Lichenografický ráz Brd* a v referátu *Über die Bergflechten des Brdygebirges in Böhmen*. Se zřetelem k oněm botanickým pracím mu věnoval univ. prof. dr. K. Kavina endemickou brdskou čirůvku. Z kulturní historie uveřejnil, kromě drobných příspěvků

¹⁹² PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹⁹³ Jedná se o umělecké jméno.

¹⁹⁴ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹⁹⁵ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹⁹⁶ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

¹⁹⁷ Uvedeno na: <http://abart->

[full.artarchiv.cz/osoby.php?Fvazba=osobavdokumentech&IDosoby=23706](http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?Fvazba=osobavdokumentech&IDosoby=23706)

v *Monografii I.*, stať *Z archeologie hradů podbrdských*. V *Monografii III.* zveřejnil původní studii *Ledňáček Václava IV.*

Fráňa Šrámek (1877 - 1952)¹⁹⁸

Své mládí strávil Fráňa Šrámek ve Zbiroze. Jeho otec zde působil jako kontrolor berního úřadu. V letech 1883 - 1885 tu básník chodil do školy. Ze studií v Písku dojížděl do Zbiroha za otcem, který tam byl podruhé pracovně přeložen.

Na Zbiroh a J. V. Sládka vzpomíná autor nejen ve sbírce *Rány, růže*, ale setkáváme se s ním i v románu *Past* a ve hře *Léto*. Město Mírov ve *Stříbrném větru* je ve skutečnosti Zbiroh.

František Náprstek (Jiří Ruda¹⁹⁹) (1877 - 1955)²⁰⁰

Frant. Náprstek, rodák z Kladna, pracoval jako učitel v Berouně.

Zde také napsal některé své básně a romány, např. *Hořící hřbitov*, *Tanec nad propastí*, *Zlaté hnízdo*.

Josef Rys (1880 - 1945)²⁰¹

Josefa Rysa lze připojit do řady představitelů berounského gymnázia, kteří svou odbornou práci věnovali berounskému kraji. Rys napsal mnoho pojednání o geologických poměrech na Podbrdsku, jako příklad uvádíme *Geologický přehled okolí berounského*.

Zdeněk Matěj Kuděj (1881 - 1955)²⁰²

Z. M. Kuděj často pobýval v berounské rodině Karla Křížka, jehož navštěvovalo i mnoho dalších básníků a spisovatelů, např. J. Seifert a Fr. Hampl.

¹⁹⁸ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách*, Praha, 1984

¹⁹⁹ Umělecké jméno, pod kterým autor tvořil.

²⁰⁰ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

²⁰¹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

²⁰² PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

Některé vzpomínky na toulky podbrdským krajem zanechal v knize *Ve dvou se to lépe táhne*.

Jaroslav Hašek (1883 - 1923)²⁰³

Jar. Hašek při svých toulkách na Berounsku často potkával Z. M. Kuděje, s nímž zažil mnoho příhod. Obzvláště významně na něj vzpomínají v Novém Jáchymově a berounských hospůdkách. Občas pobýval také u svého bratrance, který byl řídícím učitelem v Jablečně u Zbiroha.²⁰⁴

Podle Literárních toulek po Čechách²⁰⁵ na Zbirožsko umístil i děj několika povídek.

Jaroslav Havelka (1883 - 1951)²⁰⁶

Jar. Havelka řídil v letech 1920 - 1926 učitelský ústav v Hořovicích. Dostal se na něj jako na nově založený městský ústav, jehož základna byla chudičká. Vynaložil velké úsilí, aby vybavil ústav potřebnými pomůckami. Ve volném čase pracoval se žactvem učitelského ústavu na loutkovém divadle, pro které sám psal i hry. V Hořovicích veřejně přednášel v lidových kurzech. Byl předsedou zdejšího Okresního osvětového sboru a členem redakční rady Osvětového věstníku Podbrdsku.

Jako vědecký pracovník vydal za svého působení v Hořovicích pro školní potřebu učebnice z matematiky a geometrie, např. *Sbírka příkladů pro počítání z paměti*. Z učitelské praxe vzešly i jeho pedagogické práce a odborné články, z nichž některé se vztahovaly k námí popisovanému regionu, např. *Dějiny školství okresu hořovického*. Různými články přispíval do časopisů, a to i do regionálních (Hlasy od Berounky, Krajem Horymírovým, Osvětový věstník Podbrdsku, Podbrdské listy, ...). Havelka zpracoval několik map. Pro berounský region má největší význam *Plastická mapa Hořovicka a Berounska*.

²⁰³ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

²⁰⁴ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách, Praha, 1984*

²⁰⁵ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách, Praha, 1984*

²⁰⁶ Uvedeno na: svk7.svkkl.cz/aRLreports/redo/redo43.htm

Ferdinand Pakosta (1884 - 1914)

Ferdinand Pakosta pracoval v letech 1911 - 1914 na gymnáziu v Berouně. Brzy po příchodu do okresního města přijal také funkci vzdělavatele v Sokole. Řadou přednášek v tomto spolku se uvedl ve známost v celém berounském kraji a roku 1914 byl zvolen vzdělavatelem sokolské župy Jungmannovy.

Pakosta, vedle toho, že psal do místního tisku, vydal roku 1912 *Soupis privilegií královského města Berouna* uchovaných v archivu berounském. Ten obsahuje 12 listin, jimiž se Berounu propůjčovala a potvrzovala určitá privilegia. Vydal také *Berounské pohledy* jako příspěvek k ikonografii města Berouna a knihu *Královské město Beroun*. Palivcovo dílo²⁰⁷ připomíná dále *Průvodce královského města Berouna* z roku 1913.

Město Pacov na Pakostovu počest odhalilo na autorově rodném domě pamětní desku. Tento fakt zmiňujeme, jelikož pietního aktu se účastnili též jeho přátelé z Berouna.

Ludmila Kapičková - Kudrnová (Vlasta Sázavská²⁰⁸) (nar. 1886)²⁰⁹

Ludmila Kapičková - Kudrnová několik let strávila v Berouně na reálném gymnáziu.

Vztah k regionu Beroun má její ucelená stať o spisovatelích Podbrdsku v *Monografii* a ve spisku *Jungmannovi* z roku 1927.

Miloš Seifert (1887 - 1941)²¹⁰

Také Miloš Seifert učil na berounském gymnáziu. Svou knihu *Přírodou a životem k čistému lidství* věnoval berounské mládeži.

²⁰⁷ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

²⁰⁸ Jedná se o umělecké jméno.

²⁰⁹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

²¹⁰ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

2.3.5 Období literatury meziválečné (1918 - 1945)

Václav Sobotka (1887 - 1947²¹¹)

Na berounském gymnáziu působil také Václav Sobotka, a to v letech 1914 až 1928.

V Berouně vydal hru o třech dějstvích *Nebylo pro něj ženy*, dále *Čechům ve Vladivostoku*, *Proti Šaldovi a jeho loutkám*, *Mravní anarchie naší doby a základní podmínky jejího překonání*, *Anatole France*, *mudrc ze zahrady Epikurovy* a další.

Jaroslav Halbhuber (Jaroslav Vltavín²¹²) (1887 - 1972²¹³)

Tento autor strávil na Hořovicku (konkrétně v Komárově, Loděnici a Lochovicích) řadu let jako učitel, odborný učitel a ředitel.

Při svém učitelském působení studoval domácí kraj po stránce přírodovědecké, kulturně-historické a hospodářsko-průmyslové. Výsledkem tohoto studia byly návrhy na zřízení a organizaci vlastivědných muzeí místních, krajských a muzea zemského, které byly otištěny i v Podbrdském obzoru a dále návrh na vlastivědný popis okresu, o němž je pojednáváno v listu *Zvěsti Podbrdská*. Roku 1921 dal podnět ke zřízení vlastivědného sborníku *Krajem Horymírovým*²¹⁴. Halbhuber jej redigoval s malou přestávkou až do roku 1926, kdy pro malý zájem čtenářů přestal vycházet. V tomto sborníku a v knize *Brdy, jejich krásy, poklady a význam* uveřejnil autor svou přednášku nesoucí stejný název jako časopis samotný, která poučovala o Hořovicku a Berounsku. O tomto tématu rovněž přednášel v mnoha osadách pod Brdy, ale i v Praze.

Jan Bartoš (1887 - 1955)

J. Bartoš působil v letech 1918 - 1922 na berounském gymnáziu. V Berouně absolvoval několik vzdělávacích přednášek o umění, literatuře a historii.

²¹¹ Uvedeno na: <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/sbt kav.html>

²¹² Jedná se o umělecké jméno.

²¹³ Uvedeno na: <http://www.podbrdsko-encyklopedie.cz/osobnosti.php?id=432>

²¹⁴ Tento časopis byl určen hlavně podbrdské mládeži, ale i zdejšímu dospělému lidu.

V Palivcově díle²¹⁵ se dočítáme, že Bartoš v díle *Všude zem Páně* věnoval jeden z fejetonů Berounu a že v tomto okresním městě našel spisovatel poslední odpočinek.

Jan Vrba (1889 - 1961²¹⁶)

J. Vrba se v Berouně vyskytoval v letech 1911 - 1912 jako odborný učitel na Prvních vzdělávacích kurzech pro lesní a lovcí zřízence. Vydělával si tu na studia.²¹⁷ Autor miloval brdské lesy, ze kterých později čerpal náměty do svých knih o přírodě.

Do Berouna spadají i Vrbovy literární počátky. Napsal zde knihu básní *Radostné zaslíbení*, dopsal tu druhou polovinu cyklu z lesnického života a přírody *Les* a asi tři prózy z knihy *Osudy*.

Karel Kazda (1889 - 1947)

Jedním z nejvýznamnějších profesorů berounské obchodní akademie byl Karel Kazda. Vedle další činnosti značně rozšířil a povznesl berounské muzeum.

Kazda založil vlastivědný sborník Podbrdský (berounský) kraj, ve kterém pojednával např. o hudlickém rodákovi J. Jungamannovi (*Z dějin rodné Jungmannovy vísky²¹⁸*) či Nerudově milence T. Macháčkové (*Vzpomínky na rodinu Macháčkovu²¹⁹*). Vydal též *Podbrdsko v mých představách* a *Podbrdsko v životě Frant. Palackého*. Pro berounské sokoly napsal roku 1925 pamětní spis *První šedesátiletí berounského Sokola*. Podobná díla napsal i pro divadelní spolek (*Sto let Spolku divadelních ochotníků v Berouně 1827 - 1927*), Slavoš (*Nad Beroukou pod Tetínem*) či Klub českých turistů (*Čtyřicet let berounského odboru Klubu českých turistů²²⁰*). Ve spise *Pověsti a staré tradice z Podbrdsku* projevil zájem o lidové vypravování zkoumaného regionu.

²¹⁵ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

²¹⁶ BLAHYNKA, Milan: *Čeští spisovatelé 20. století, Praha, 1985*

²¹⁷ BLAHYNKA, Milan: *Čeští spisovatelé 20. století, Praha, 1985*

²¹⁸ FRABŠA, František Salesius: *Berounští spisovatelé slovem i obrazem, Beroun, 1941*

²¹⁹ FRABŠA, František Salesius: *Berounští spisovatelé slovem i obrazem, Beroun, 1941*

²²⁰ FRABŠA, František Salesius: *Berounští spisovatelé slovem i obrazem, Beroun, 1941*

K. Kazda je rovněž autorem několika studií z oboru hudební historie. Pro naši práci mají jistě význam díla *Bedřich Smetana na Berounsku, Písemnosti ze Zvonařovy pozůstalosti, Příspěvky k posmrtnému kultu Zvonařovu v Podbrdsku, Bibliografický přehled Zvonařovy umělecké činnosti, Berounský Slavoš v letech 1861-63, O znárodnělé písni Nad Beroučkou pod Tetínem, O regenschorim Fr. Drechslerovi, K hudební výstavě v berounském muzeu a Český Paganini.*

Z dalších děl a statí vztahujících se k danému regionu jmenujme *K zahájení činnosti okresního úřadu v Berouně, Územní vývoj Podbrdského a Berounského kraje, Správní poměry Podbrdského a Berounského kraje od r. 1850, Berounští krajští hejtmani v letech 1474 - 1850, Úsilí Berounska o vlastní okresní politický úřad, Beroun s okolím v minulosti, Berounské hradby a brány před sto lety, Z historie měšťanského domu U zeleného vola, Do základního kamene berounské okresní nemocnice, Z upomínek zdických rodin spřátelených s Merhartem, Ze vzpomínek a písemností mého strýce Fr. Durasa, Památce prof. Ant. Nováka* atd.

Jaroslav Pasovský (Jaroslav Šimánek²²¹) (1890 - 1965²²²)

Jaroslav Šimánek působil v Berouně od roku 1924 do roku 1950, a to jako profesor obchodní akademie

Z děl Viktora Palivce *Kdo je kdo na Podbrdsku*²²³ a *Literárního místopisu Berounska*²²⁴ se dozvídáme, že roku 1936 napsal studii *Mácha a Podbrdsko* a roku 1956 připravil dramaturgii *Hamplovy Růže tetínské*. Přímou v Berouně napsal Pasovský román *Vábnička života* a práci *Bouře a duha ze života J. A. Komenského*.

²²¹ Autorovo vlastní jméno.

²²² Uvedeno na: http://www.oaberoun.cz/skola_info_osobnosti.htm

²²³ PALIVEC, Viktor: *Kdo byl kdo na Podbrdsku, Beroun, 1949*

²²⁴ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

Karel Čapek (1890 - 1938)²²⁵

Karel Čapek spolu s Olgou Scheinpflugovou získal v roce 1935 jako svatební dar od Václava Palivce dobříšské empírové panství knížete Colloredo-Mansfelda. To si upravil pro práci i odpočinek, zřídil zde rozsáhlou zahradu a nad rybníkem postavil kamenné sedátko. Ze Strže (Staré Huti u Dobříše) občas zajížděl do Osova, kde měl statek a zámek jeho švagr. Venkovská usedlost ve Strži stála bohužel i v pozadí autorovy smrti. Na podzim roku 1938 se zde při likvidaci škod po místní povodni nachladil a na konci téhož roku (25. 12. 1938) podléhá ve svém pražském domě zápalu plic.²²⁶

Ve Strži napsal několik známých děl, např. *První parta*, *Válka s mloky* a *Cesta na sever* (spolu s manželkou Olgou Scheinpflugovou). Město Beroun je přímo zmiňováno v jedné povídce v díle *Povídky z jedné kapsy*. V knize fejetonů *O věcech obecných* z roku 1932 dává obyvatelům města Berouna mravokárnou lekci. Ti podle něj, možná z vděčnosti, pojmenovali ve svém městě ulici.

Josef Vladyka (1891 - 1964)²²⁷

Významným přínosem Jos. Vladyky jsou, vedle jeho působení na gymnáziu v Berouně, dokumentární práce o historii města, např. *Můj Beroun*, a místních osobnostech, např. o Frant. Cajthamlovi - Liberté a Jos. Jungmannovi.

Jaroslav Prokeš (1895 - 1951)²²⁸

Jar. Prokeš pobýval v Berouně na místě suplujícího profesora reálného gymnázia.²²⁹ Na www stránkách pojednávajících o J. Prokešovi²³⁰ se dále dozvídáme toto: „podílel se i na založení berounského časopisu *Nové Proud*, v němž pak uveřejňoval drobné politicko-historické články. Pravděpodobně kvůli absenci materiálů o husitství nebyl v Berouně příliš šťastný.“

²²⁵ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách*, Praha, 1984

²²⁶ kol. autorů: *57 osobností Středočeského kraje (31)*, Praha, 2009

²²⁷ kol. autorů: *Dějiny české literatury IV*, Praha, 1995

²²⁸ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

²²⁹ <http://jindrich.wz.cz/pvh/prokes.html>

²³⁰ <http://jindrich.wz.cz/pvh/prokes.html>

Ve studii *Bojiště u Loděnice* zachytil Prokeš dávné válečné události

Karel Pobuda (1896 - 1950)

Jako mnoho dalších zmiňovaných autorů působil na berounské obchodní akademii i Karel Pobuda.

Autor ve svých dílech pojednává o kostelních památkách Podbrdsko a především Příbramska. V publikaci *Berounští spisovatelé slovem i obrazem*²³¹ je jako dílo vztahující se k inkriminovanému kraji uvedeno *Tetín v historii a památkách*. Literární místopis Berounska²³² připojuje ještě tyto práce: *Sv. Jakub ochránce Berouna, jeho kněží a chrám*, *Děkan Václav Lerch* a *Klásky*.

2.3.6 Období literatury současné (1945 - současnost)

Josef Toman (1899 - 1977²³³) a **Miroslava Tomanová (1906 - 1991²³⁴)²³⁵**

Manželé Tomanovi pobývali v Hlásné Třebani. V jejich díle se místy objevují krajové motivy. Velmi zřejmé jsou např. v Tomanově rozhlasové hře *Řeka čaruje*.

František Hampl (1900 - 1977²³⁶)

František Hampl učil v Berouně celých 24 let, a to na obchodní akademii. Beroun je rovněž místem úmrtí tohoto autora.

Za pobytu v okresní metropoli byla A. Šeflem vydána následující Hamplova díla: *Prokletá studně* zahrnující povídku *Ranní blouznění*, která se vztahuje k Plešivci, *Ledová nevěsta* obracející se místem děje k okolí Berouna, *Nirvana*, *Štěstí na křižovatce* a *Těžká noc*. Podle Palivce²³⁷ je pro Beroun velmi příznačný povídkový soubor, psaný v předválečném období, *Mezi berounskými branami*.

²³¹ FRABŠA, František *Salesius: Berounští spisovatelé slovem i obrazem, Beroun, 1941*

²³² PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

²³³ JANOUŠEK, Pavel: *Slovník českých spisovatelů od roku 1945, díl 2, M – Ž, Praha, 1998*

²³⁴ JANOUŠEK, Pavel: *Slovník českých spisovatelů od roku 1945, díl 2, M – Ž, Praha, 1998*

²³⁵ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

²³⁶ kol. autorů: *Dějiny české literatury IV, Praha, 1995*

²³⁷ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

Objevuje se zde svět rybářů, hrnčírů, sládků, kantorů a měšťanů. I některé další práce, většinou vydávané jako novoroční tisky, mají vztah k Berounu, např. *Historie věčná o časích a lidech*, *Nový rok kantora Jakuba Studihrácha Kyjevského* či *Růže tetínská*. Vyjmenované skladby byly později vydány ve sbírce *Červánky*.

S básníkem Ladislavem Stehlíkem vydával Hampl dva ročníky sborníku podbrdské kulturní práce Drúza. V nich nalezneme i mnoho příspěvků od samotného Hampla.²³⁸ Tento spolek ocenil Fr. Hampla Cenou Tichého za knihu *Mezi berounskými branami* zpracovávající historii Berounska od třicetileté války po druhou světovou válku. Od roku 1925 redigoval časopis *Berounský obzor*.²³⁹

Milada Pochová - Hájková (1904 - 1976²⁴⁰)

Vztah k Podbrdsku M. Pochová - Hájková navázala skrze své působení na reálném gymnáziu v Berouně.

Psala literární recenze do Osvětového věstníku Podbrdsku.

Karel Rosa (nar. 1904)²⁴¹

Karel Rosa působil na berounském gymnáziu.

Kraji kolem Berounky se věnoval v odborné knize *Okolí Králova Dvora v pravěku*.

Jaroslav Janoušek (1906 - 1993²⁴²)²⁴³

Jaroslav Janoušek, žák berounské školy, je pro tuto práci významný románkem *Dynamitové mládí* z prostředí berounské akademie.

²³⁸ FRABŠA, František *Salesius: Berounští spisovatelé slovem i obrazem, Beroun, 1941*

²³⁹ <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=334&hl=beroun+>

²⁴⁰ Uvedeno na: <http://www.knihovna-uo.cz/clavius/l.dll?hal~1000171490>

²⁴¹ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

²⁴² Uvedeno na: <http://www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/cs/pruvodce-po-fondech-la-seznamy.php?id=657&sk=j>

²⁴³ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

Josef Peterka (Bob Hurikán²⁴⁴) (1907 - 1965²⁴⁵)²⁴⁶

Jos. Peterka za druhé světové války organizoval na Brdech partyzánskou odbojovou skupinu, Zimní brigáda, jíž sám velel.

V knize *Dějiny trampingu* zavzpomínal na polovinu dvacátých let, kdy se Brdy staly oblíbeným místem trampů.

Ladislav Stehlík (1908 - 1987²⁴⁷)²⁴⁸

V Podbrdské kulturní pospolitosti pracoval i Ladislav Stehlík. Ve stejné době na Podbrdsku vydává své verše ve sbírkách *Barevné dálky* a *Watteau*.

Viktor Palivec (1908 - 1989²⁴⁹)²⁵⁰

Viktor Palivec působil v Berouně od roku 1946. Na oficiálním serveru královského města Berouna²⁵¹ se dozvídáme toto: „1956 se stal ředitelem Okresní lidové knihovny v Berouně a současně městským kronikářem, krátce i jako vedoucí archivu a místního muzea.“ Palivec se pokoušel obnovit Podbrdskou kulturní pospolitost v podobě Podbrdské pracovní pospolitosti.²⁵²

Vztah ke zkoumanému regionu mají např. tato díla *Padesát let Městské knihovny v Berouně*, *Podbrdské kulturní krajinství*, *Z Jungmannových vzpomínek na rodný kraj*, *Berounsko v památném roce 1848*, *Literární místopis Berounska*, *Pověsti Zlatého koně*, *Křivoklátské pověsti*, *Lexikon české literatury* aj.

²⁴⁴ Bob Hurikán je autorovo umělecké jméno.

²⁴⁵ Uvedeno na: <http://estopar.cs->

[info.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=67&Itemid=28](http://estopar.cs-info.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=67&Itemid=28)

²⁴⁶ KOVAŘÍK, Vladimír: *Literární toulky po Čechách*, Praha, 1984

²⁴⁷ kol. autorů: *Dějiny české literatury IV*, Praha, 1995

²⁴⁸ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

²⁴⁹ Uvedeno na: <http://www.mesto-beroun.cz/mesto/abc-o-meste/vyznamne-osobnosti/>

²⁵⁰ PALIVEC, Viktor: *Kdo byl kdo na Podbrdsku*, Beroun, 1949

²⁵¹ <http://www.mesto-beroun.cz/mesto/abc-o-meste/vyznamne-osobnosti/>

²⁵² PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

Karel Cvejn (1911 - 1986²⁵³)²⁵⁴

Karel Cvejn v Berouně působil jako profesor na obchodní akademii, a to v letech 1937 - 1945.²⁵⁵

K novému roku 1938 vydal Cvejn v Hořovicích verše Jana Reye *Marnost* (ve vlastní úpravě). Jeho články se kromě plošně rozšířených časopisů objevily také v *Drúze* a *Berounském obzoru*. Autorovo působení v Berouně podle Palivce²⁵⁶ zapříčinilo vznik básnické sbírky *Rozhledna*, pásma obrazů z berounského kraje s vlasteneckými tóny. Pro berounský Městský osvětový sbor prováděl grafickou úpravu různých publikací, plakátů a pozvánek.

Ivan Slavík (1920 - 2002)²⁵⁷

Ivan Slavík pobýval v Hořovicích od roku 1952. Nejprve zde vyučoval na Strojní průmyslové škole a od roku 1972 na gymnáziu. V Hořovicích žil až do své smrti.

Ke zkoumanému regionu se váží tyto práce: *Propadliště paměti. Podbrdskem v čase i prostoru* (populárně naučné dílo, 1995); *Berounsko. Doteky minulosti* (s M. Garkischem a J. Topinkou, 1998) a kázání *Křížová cesta a Velíz* (obě z roku 2003).

Emil Wiesenberger (nar. 1938)²⁵⁸

E. Wiesenberger strávil část svého života v Berouně. Je autorem kulturněhistorické publikace o berounské poště i zdejších poštmistrech a o domu U Černého orla.

²⁵³ Uvedeno na: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=355>

²⁵⁴ FRABŠA, František Salesius: *Berounští spisovatelé slovem i obrazem, Beroun, 1941*

²⁵⁵ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

²⁵⁶ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

²⁵⁷ <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1119>

²⁵⁸ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska, Praha, 1957*

Václav Hrabě (1940 -1965)²⁵⁹

Básník Václav Hrabě se narodil roku 1940 v Příbrami. Syn zaměstnance ČSD mládí prožil v Lochovicích, kde je také pohřben. Maturoval na jedenáctileté střední škole v Hořovicích.

Inspiraci krajem v jeho díle hledáme stěží, více zřejmé jsou tyto motivy: milostné naplnění, rozchod s milou, přátelství, vojenská služba a jazz.

²⁵⁹ <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1027>

3 MUZEA SPISOVATELŮ NA BEROUNSKU

3.1 Muzea spisovatelů na Berounsku

3.1.1 Autoři, kterým jsou věnována muzea

Své muzeum v okruhu čtyřiceti kilometrů od Berouna mají tito spisovatelé narození ve zkoumaném regionu: Magdalena Dobromila Rettigová ve Všeradících (viz kapitola 3.2.2.1), Josef Jungmann v Hudlicích (viz kapitola 3.2.2.2) a Josef Václav Sládek ve Zbiroze (viz kapitola 3.2.2.3).

V Litni nalezneme expozici věnovanou Svatopluku Čechovi (viz kapitola 3.2.2.4). Jeho památník je umístěn v místě jeho působiště, v bývalé faře. Rovněž muzeum Karla Čapka můžeme navštívit v místě jeho pobytu, ve Strži u Dobříše (viz kapitola 3.2.2.5).

Rozmístění výše jmenovaných muzeí českých spisovatelů zobrazuje přiložená mapa č. 1.

Od roku 2002 můžeme v Tetíně navštívit síň věnovanou historii této obce²⁶⁰. Zde vedle materiálů týkajících se zdejších sakrálních památek, pojednání o kněžně Ludmile, plastického modelu obce, pravěkých vykopávek, informací o zdejším přírodním bohatství a dalších exponátů můžete najít také zmínky o spisovateli a tetínském duchovním Václavu Hájkovi z Libočan i zdejším rodákovi spisovateli prof. Václavu Vojáčkovi. Podobné drobné připomínky o spisovatelích narozených nebo pobývajících na Berounsku najdete i v dalších institucích, jmenujme například Galerii Jaroslava Hněvkovského v Žebráku. Podobným institucím, které nepojednávají o českých spisovatelích v podstatné části expozice, jsme se v podrobném průzkumu muzeí nevěnovali.

Pamětní desky připomínající místo narození spisovatelů jsou umístěny na rodných domcích Karly Máchové v Berouně, Františka Procházky v Běštíně, bratrů Jana a Vojtěcha Nejedlých v Žebráku a Šebestiána Hněvkovského rovněž v Žebráku.

²⁶⁰ Bližší informace o této výstavní síni naleznete na adrese: <http://www.tetin.cz/fotografie/tetinske-muzeum/>.

Na faře v Berouně, kde působil Josef Antonín Seydl, je umístěna deska připomínající tohoto spisovatele a děkana.

V Cerhovicích si zájemci o literární osobnosti mohou prohlédnout hrobku Josefa Matějky. Hrob Václava Hraběte lze navštívit v Lochovicích.

3.1.2 Autoři, kteří by si své muzeum zasloužili

Autory, kteří by si podle našeho názoru vzhledem ke své literární činnosti zasloužili připomínku v podobě svého muzea či alespoň expozice, v souladu s předešlou kapitolou klasifikujeme na autory v regionu narozené a na autory v regionu pobývajících. Tyto dvě skupiny jsme pro přehlednost dále rozdělily na spisovatele s celorepublikovou známostí a na spisovatele významné především regionálně.

3.1.2.1 Autoři na Berounsku narození

3.1.2.1.1 Spisovatelé s celorepublikovým působením

Na prvním místě jmenujme Františka Nepila. Hýskovští obyvatelé by se podle nás měli zamyslet nad vytvořením expozice věnované tomuto známému spisovateli a zdejšímu rodákovi. Autor ve svém mládí pobýval také ve Svatém Janu pod Skalou a v Nižboře. Domníváme se, že by občané Hýskova měli být na narození toho autora náležitě hrdí a měli by mu vzdát čest vybudováním muzea. Vzhledem k tomu, že se obci Hýskov v roce 2010 podařilo získat autorův rodný domek do vlastnictví, je velmi pravděpodobné, že zde muzeum opravdu vznikne, i když prozatím je objekt ve špatném stavu. Současné zastupitelstvo hodlá využít i přilehlou zahradu, a to na parkoviště a odpočinkovou zónu, informuje dále Berounský deník²⁶¹.

Významně je s Berounskem spojeno i jméno Václava Hraběte. Hrabě se narodil v Příbrami, dětství a mládí prožil v Hořovicích a Lochovicích, kde je také pohřben. Hořovické gymnázium nese autorovo jméno. Myslíme si, že nejen

²⁶¹ Celý článek je k dispozici na adrese:
http://berounsky.denik.cz/zpravy_region/berhyskovv20110406.html.

rodná Příbram, ale rovněž Lochovice by měly významnému představiteli beat generation v Československu věnovat pozornost v podobě výstavy. Jelikož v Lochovicích nalezneme hrob předčasně zemřelého básníka a prozaika, myslíme si, že by právě tato obec měla zvážit možnost vytvoření expozice věnované Václavu Hraběti. Obec Lochovice by zájemcům o Václava Hraběte mohla nabídnout nejen autorův hrob, ale též muzeum věnované spisovateli životu a dílu.

3.1.2.1.2 Spisovatelé s regionálním působením

Z regionálních autorů by si vlastní muzeum nebo alespoň výstavu zasloužili následující autoři.

Do této skupiny řadíme Bohumila Čermáka, v jehož díle se Podbrdský region odráží. Cenné jsou též jeho dějepisné práce o Hořovicích a okolí.

Obdobnou poctu by si zasloužila Marie (Popelka) Bilianová, a to nejen za její literární dílo, ale též za kulturní přednášky a výpravy, které do rodného kraje podnikala.

Pozornost si na tomto místě zaslouhuje též Josef Poch narozený v Berouně. Jeho expozici bychom umístili do prostor berounské knihovny, jelikož rozkvět knihovnictví v kraji pod Brdy považujeme za jeho největší přínos pro zdejší region. Pro knihovníky pořádal přednášky, kurzy a napsal pro ně několik příruček. Činný byl J. Poch též v organizování kulturního života na Berounsku. Autor zorganizoval řadu vlastivědných přednášek, psal do regionálních periodik, řídil vyšší lidovou školu a založil Podbrdskou kulturní pospolitost. Královské město Beroun by si na výše zmiňovaného autora mohlo vzpomenout kupříkladu pojmenováním zdejší knihovny po Josefu Pochovi a sestavením expozice v jejích prostorách.

Dále zmiňujeme jméno Václava Čepeláka. Ten v několika svých dílech psal o hořovickém kraji a na plzeňské univerzitě založil a sám pak dlouho také vedl katedru historie. Jelikož především v pořadí druhý zmíněný počín považujeme

za velmi výjimečný, dokonce nad rámec regionu, jsme přesvědčeni o tom, že by si V. Čepelák zasloužil vlastní muzeum, např. v rodných Hořovicích.

Do Zdic se rád vracel Josef Merhaut, který měl velmi vřelý vztah k berounskému kraji a s tímto krajem rovněž spojil mnoho svých děl (verše, povídky i fejetony). Nemyslíme si, že by muselo být Merhautovi věnováno celé muzeum, ale přimlouvali bychom se alespoň za expozici, a to např. v Muzeu Českého krasu v Berouně.

3.1.2.2 Autoři na Berounsku pobývající

3.1.2.2.1 Spisovatelé s celorepublikovým působením

Z autorů pobývajících po určitou dobu na Podbrdsku by si připomínku zasloužili tito básníci a prozaici.

V první řadě uvádíme jméno Františka Palackého, jenž v námi zkoumaných končinách několikrát pobýval u zdejších obyvatel. Přátelství ho pojilo, vedle dalších regionálních osobností, s obrozencem Josefem Jungmannem. Po Palackém je pojmenováno množství ulic a náměstí, ale slavný obrozenec by si zajisté zasloužil i své muzeum. Jako vhodné řešení se nám jeví připomenutí Palackého v souvislosti s hudlickým rodákem J. Jungmannem, např. vyčleněním části expozice v Jungmannově památníku jeho současníkovi Fr. Palackému.

S podbrdským krajem pojily úzké vztahy i Karla Jaromíra Erbena. Jako je na autora Kytice pyšný hrad Bezděz, mohla by na něj být pyšná zřícenina Žebrák, na které autor několikrát pobýval. Pro žebrácké obyvatele napsal Erben dvouaktovou veselohru *Sládci*, na jejímž uvedení na scénu se dokonce přímo podílel. I mnohé další literární práce K. J. Erbena jsou inspirovány zkoumaným krajem, jmenujme např. *Záhořovo lože* či *Písně národní v Čechách*.

V liteňském muzeu, věnovaném Svatopluku Čechovi, by mohla být část expozice věnována Václavu Beneši Třebízskému. Ten v Litni sice jako kaplan kvůli podlomenému zdraví nestrávil příliš dlouhou dobu, ale některá Třebízského velmi známá díla (např. *Povídky Karlštejnského havrana*) mají svůj původ právě v tomto kraji.

Na hradě Karlštejně bychom si dokázali představit malou expozici věnovanou veselohře *Noc na Karlštejně*, potažmo Jaroslavu Vrchlickému, který ve zdejších kraji našel podněty i pro nejméně dvě další díla. Vrchlického veselohra se stala masově oblíbenou díky své filmové verzi. Poberounští ochotníci i profesionální herci v současné době již několikátou sezónu reprízují stejnojmenný muzikál. Domníváme se tedy, že expozice věnovaná tomuto spisovateli a dramatikovi a jeho *Noci na Karlštejně* by ještě zvýšila turistický zájem o již tak velmi populární hrad.

3.1.2.2 Spisovatelé s regionálním působením

Mezi regionálně nejvýznamnější autory Berounska řadíme Václava Losa, Jaroslava Havelku, Jaroslava Halbhubera, Karla Kazdu, Františka Hampla a Viktora Palivce.

Václav Los se zabýval rostlinopisným výzkumem pohoří Brdského (především brdských lišejníků) a kulturní historií Hořovicka, o které pojednával v drobných příspěvcích i obsáhlejších studiích. Jako ideální se nám zdá umístění pojednání o životě a díle V. Losa v Muzeu Českého krasu v Berouně.

Významnou osobností města Hořovice byl Jaroslav Havelka, který povzněl zdejší učitelský ústav, přednášel a psal učebnice i články do regionálních časopisů. Nemyslíme si, že by bylo nutné věnovat Merhautovi celé muzeum. Přikláníme se spíše k informačnímu panelu v ústavu, na kterém Jar. Havelka působil, či ve vhodných prostorách hořovické radnice. Tyto vzdělávací panely by ve vyjmenovaných prostorách nemusely být eventuálně umístěny nastálo, ale alespoň o výročí autorova narození, úmrtí apod. by vystaveny měly být.

Pro kulturní i literární život Podbrdského kraje měl většího významu též Jaroslav Halbhuber. Při svém učitelském působení v Hořovicích, Komárově, Loděnici či Lochovicích studoval domácí kraj po stránce přírodovědecké, kulturně-historické a hospodářsko-průmyslové. Halbhuber dal podnět ke zřízení vlastivědného sborníku *Krajem Horymírovým*. Podobně jako u dvou předchozích autorů nejsme přesvědčeni o nutnosti vlastního muzea, ale

rozhodně by hořovičtí obyvatelé neměli na významné historické osobnosti spojené s jejich městem zapomínat a měli jim věnovat alespoň příležitostné výstavy.

Studenti ani pracovníci berounské obchodní akademie by zase neměli zapomenout na jednoho z nejvýznamnějších profesorů této školy Karla Kazdu. Ten rozšířil a povznesl berounské muzeum, založil vlastivědný sborník Podbrdský (Berounský) kraj, psal příležitostná díla pro tamní sokoly, turisty i další. Ve spise *Pověsti a staré tradice z Podbrdka* projevil zájem o lidové vypravování zkoumaného regionu. Napsal též několik studií z oboru hudební historie (včetně regionálně zaměřených spisů). Kazda napsal desítky dalších děl, která jsou přímo spjata s Berounem a okolím. U tohoto autora bychom se přimlouvali za vlastní muzeum, které by mohlo být vzhledem ke Kazdově vztahu k Obchodní akademii Beroun umístěno přímo v jejích prostorách.

Celých 24 let v Berouně učil František Hampl. V tomto královském městě bylo vydáno několik Hamplových děl, a to A. Šeflem. Hampl přispíval do *Drúzy* a několik jeho děl má přímý vztah k Berounsku, např. *Mezi berounskými branami*. Vzhledem k Hamplově plodné literární činnosti se nemůžeme nepřimluvit za vznik muzea, které by se věnovalo jeho životu i tvorbě.

Významným spisovatelem berounského regionu je též Viktor Palivec. Proslul především jako ředitel berounské knihovny, ale Berounu a okolí se věnoval i ve svých spisech (např. *Z Jungmannových vzpomínek na rodný kraj, Berounsko v památném roce 1848, Pověsti Zlatého koně*).

3.2 Průzkum muzeí spisovatelů na Berounsku

3.2.1 Kritéria zkoumání

V jednotlivých muzeích věnovaných spisovatelům na Berounsku narozených, žijících či tvořících jsme zkoumali následujících šest hledisek.

1. Propagace - V tomto bodě nás zajímalo, jak se jednotlivá muzea prezentují veřejnosti. Zda muzea vydávají propagační tištěné materiály, provozují internetové stránky, na kterých se návštěvníci dozvědí informace nejnnutnější k návštěvě, či zda tyto instituce využívají reklamy v některých médiích. Všimáme si rovněž značení dopravní cesty k muzeu.

2. Prostory - V druhé části, nazvané prostory, jsme se zaměřili jednak na umístění expozice (v rodném domě, při obecním úřadě, na zámku ...), jednak na prostorové dispozice muzea a nakonec na zázemí vybudované pro návštěvníky expozice.

3. Exponáty - V části nazvané exponáty sledujeme rozsah sbírek a zajímavé či cenné exponáty. Především se zaměřujeme na odraz života a díla spisovatele v jednotlivých exponátech. Zajímalo nás také zachycení exponátů v tištěných publikacích a upomínkových předmětech, které lze v jednotlivých muzeích zakoupit. Neopomněli jsme zmínit další expozice, které lze v místě výstavy věnované literátům navštívit. V závěru této části hodnotíme znalost exponátů pracovníky muzea a jejich přístup k návštěvníkům.

4. Návštěvnost - Tato část je věnována počtu a složení návštěvníků. Zajímalo nás věkové rozvrstvení návštěvníků a dále počet školních skupin, které expozici navštívily.

5. Program - V páté části průzkumu jsme se zaměřili na programy, které muzea pro návštěvníky připravují. Důraz byl kladen především na programy speciálně určené pro žáky. Zkoumali jsme rovněž doprovodné akce, které muzea organizují.

6. Finance - V závěru průzkumu jsme se v jednotlivých muzeích spisovatelů ptali na výši finančních prostředků, kterou muzea potřebují ke svému běžnému provozu (energie, propagace, doprovodné kulturní programy, ...). Do části

nazvané finance jsme zařadili též pojednání o cenách vstupného, a to s důrazem na studenty a školní skupiny.

Před samotnými výsledky průzkumu uvádíme u jednotlivých spisovatelů jejich životopis a bibliografii, a to jednak pro úplnost informací a jednak z důvodu možnosti vlastního posouzení spojitosti autorova života a díla s exponáty umístěnými v jejich muzeích.

3.2.2 Výsledky výzkumu

3.2.2.1 Galerie a muzeum M. D. Rettigové ve Všeradicích²⁶²

3.2.2.1.1 Život a dílo²⁶³

Magdalena Dobromila Rettigová (rozená Artmannová) se narodila 31. ledna 1785 ve Všeradicích (u Hořovic). Je považována za prozaičku, autorku lyrické poezie, divadelních her a výchovné četby pro české dívky. V české beletrii se objevila jako první žena spisovatelka, trvalou proslulost však získala svými kuchařskými knihami.

Otec, vrchnostenský hospodářský úředník, působil po Všeradicích krátce v Osově a jako správce šporkovského panství ve Statenicích u Prahy. Matka po jeho smrti žila s dcerou, která jediná jí zůstala z více dětí, v Praze i mimo Prahu z milosrdenství. Rettigová začala roku 1795 chodit do školy v Plzni. Od mládí byla náruživou čtenářkou, ráda měla též ženské práce. Pod vlivem četby se Rettigová pokoušela o německou literární tvorbu, která zůstala nepublikována. Roku 1807 se provdala za právníka J. A. S. Rettiga. S ním žila v Táboře, Ústí nad Orlicí, Přelouči atd. Trvale pak s manželem zůstala v Litomyšli. Roku 1830 byla těžce nemocná a dočasně ochrnula. Z jedenácti jejích dětí se dospělosti dožili jen tři. Za pobytu v Ústí nad Orlicí, kdy se manželé stýkali s národně uvědomělým lékárníkem F. Korábem a se spisovatelem M. J. Sychrou, se Rettigová ztotožnila s českým národním hnutím, podílela se na místním kulturním životě a od

²⁶² Fotografickou dokumentaci z Galerie a muzea M. D. Rettigové naleznete v příloze 2.

²⁶³ Volně převzato z *Lexikonu české literatury, osobnosti, díla, instituce, 3 M - Ř (svazek II P - Ř)*, Praha, 2000.

listopadu 1819 si zvykla psát česky. Na rozvoj jejího spisovatelství měla značný vliv královéhradecká kulturní družina a přátelství s D. F. Kynským. Většina její beletrie vznikla v době strávené v Ústí nad Orlicí a v Rychnově nad Kněžnou. Již od pobytu v Táboře shromažďovala kolem sebe měšťanské dívky. Učila je domácím pracím a snažila se působit na jejich názory, životní rozhled a vychovávala je rovněž národnostně. Byla industriální učitelkou na dívčí škole a založila studium pro její žáčky. Koncem života, osamocená a ochrnutá na nohy, se vrátila k literární tvorbě. M. D. Rettigová zemřela 5. srpna 1845 v Litomyšli, kde je rovněž pohřbena.

V českém kulturním povědomí vystupuje M. D. Rettigová téměř výlučně jako autorka kuchařských knih (*Domácí kuchařka ...*, *Dobrá rada slovanským venkovankám ...*, *Pojednání o telecím mase*, *Kafíčko a vše, co je sladkého*, *Sto předpisů ...*). Práci hospodyně zasazuje do etických, estetických a výchovných realizací. Podává praktická pojednání o vedení domácnosti či o chování ženy v manželství, v rodině i širší společnosti (např. *Mladá hospodyňka v domácnost ...*). Jejím adresátem byla také dospívající mládež, hlavně ženská, a cílem byla výchova morální, citová, volní i životně orientační. V některých sbírkách próz se prolíná beletrie s praktickými návody a se vzdělávacími články, jindy je výchovná či sentimentální povídka zároveň textem k jazykovému česko-německému procvičování (*Chudobičky ... - Feldblümchen...*). Zvláště kratší prózy mají leckdy charakter exemplu a poučení (např. *Věneček pro dcerky vlastenecké*). Nositelem tendence v rozsáhlejších povídkách zpravidla nejsou vzorové postavy, nýbrž situace a výjevy a nejčastěji celkový smysl příběhu. Pro mnohé z nich (např. Arnošt a Bělínka z knížky *Mařenčin košíček*) je příznačné odpoutání od pouhé a přímočaré příběhovosti ve prospěch většího rozrůznění časových rovin, bohatě exponované cituplnosti a idyličnosti a uplatnění hudebních scén. Obdobně působilo i včleňování přírody do děje jako paralely lidských osudů nebo jako jejich aktivního činitele. Rettigová tak vnášela do české prózy jednotlivé prvky i atmosféru evropského preromantického sentimentalismu. Patřila ve své době k prvním, kteří prezentovali povídku jako umělecký výtvar.

Poezie M. D. Rettigové jen ojediněle zapadá do převažujícího výchovného zaměření její tvorby. Nejcharakterističtější jsou pro ni básně příležitostné a pozdravné. Dramatické práce Magdaleny Dobromily Rettigové (např. aktovka *Bílá růže*, fraška *Koš*, veselohra *Dřevěná tetička*) mají většinou podobu dialogizovaného anekdotického příběhu. Zveřejněno bylo mnoho z autorčiny korespondence (např. *Ze života M. D. R.*, *Korespondence a zápisky 1, 2*, *Z neznámé korespondence M. D. R.*).

3.2.2.1.2 Propagace

Propagace muzea Magdaleny Dobromily Rettigové nacházejícího se ve Všeradicích je velmi dobrá. Cestu do muzea a galerie najdou návštěvníci celkem snadno, dopravní značení je dostatečné ze všech hlavních směrů. Nejvíce potencionální návštěvníky upoutá krásná malba přímo na omítce zrekonstruovaného zámku.

Informace o muzeu a galerii M. D. Rettigové nejsnáze získáme na oficiálních internetových stránkách obce Všeradice, na stránkách Zámeckého dvora a především na stránkách galerie-dobromila.cz. Internetové stránky, zpracované ve čtyřech jazycích, jsou průběžně aktualizovány a zájemci o návštěvu muzea zde naleznou všechny potřebné informace. Nechybí informace o připravovaných i probíhajících kulturních akcích, sympoziích a výstavách, životopis významné rodačky, otevírací hodiny, fotogalerie či nabídka aktivit v obci a okolí. Na internetových stránkách je zřejmé, že jsou ještě ve výstavbě a informace do některých sekcí budou postupně doplňovány. Z hlediska grafického jsou internetové stránky zdařilé a odpovídají svému obsahu.

Rovněž na tištěných materiálech je vidět, že byly vydány nedlouho po otevření galerie v roce 2010, jelikož dnes by mohly obsahovat více informací o exponátech vystavených v muzeu i galerii. Prospekt ve formátu A4 mohou všichni zájemci získat zdarma.

Propagace muzea autorky známé především kuchařkami je velmi dobrá rovněž v mediích. O dění informují všechny regionální noviny, výše zmíněný propagační leták je šířen v blízkém i vzdálenějším okolí a reklamu zajišťuje též rádio Blaník.

3.2.2.1.3 Prostory

Expozice pojednávající o M. D. Rettigové je umístěna nedaleko obecní návsi v překrásně opraveném areálu zámeckého dvora, v bývalém špýcharu. Vzhledem k tomu, že současný majitel získal areál teprve v roce 2008, je zde zřejmý obrovský kus práce. Objekt i jeho okolí jsou i nadále zvelebovány. Podle průvodkyně Ing. Sylvie Škardové bylo zřízení galerie a muzea v tomto objektu nejlepší variantou využití památkově chráněného objektu. Navíc je objekt zámku označován za místo autorčina narození.

V bývalém špýcharu jsou využita všechna tři patra. V přízemí je recepce, sociální zařízení a expozice věnovaná M. D. Rettigové. První nadzemní podlaží je vymezeno výtvarným dílům (obrazům, fotografiím či plastikám), která jsou několikrát ročně obměňována. Sál pro sto dvacet osob v nejvyšším patře je využíván pro kulturní a společenské akce.

Návštěvníkům, včetně těch invalidních, jsou k dispozici věšáky na svrchní oděvy, sociální zařízení a občerstvení u dvou kulatých stolků před recepcí.

3.2.2.1.4 Exponáty

Rozsah sbírky považujeme, vzhledem k délce působení muzea, za odpovídající. Organizátoři slibují postupné rozšiřování sbírek, což vítáme. Muzeum návštěvníky seznamuje s životem i dílem Rettigové a měšťanským životem počátku 19. století. Nalezneme zde výtisky kuchařek i dalších autorčiných děl, stylový nábytek (kredence, kamna, vybavení měšťanského obývacího pokoje), kuchyňské vybavení (pečicí formy, porcelán, tvořítka na cukroví, vyšívání utěrky, koření, dózy na potraviny, ...), žehličky, vyšívání

a krajkové kapesníčky, dobové šaty i novodobé monografie pojednávající o životě a díle Magdaleny Dobromily Rettigové.

U některých exponátů, např. vyšíváných kapesníčků či formiček na pečení, postrádáme vysvětlující popisky. Není zcela zřejmé, proč kurátoři výstavy tyto exponáty do muzea zařadili, z jakého období pocházejí či proč jsou zajímavé.

Odras autorčina díla a zejména jejího života lze sledovat v několika exponátech, např. ve vystavených publikacích, na informačním panelu shrnujícím autorčin život či křesle diktujícím autorčiny receptury. „Bohužel nemáme ve sbírce nic, na co by si Rettigová přímo sáhla“ doplňuje Škardová.

Za nejcennější exponát považuje znalkyně expozice Škardová 1. vydání *Domácí kuchařky: pojednání o masitých a postních pokrmech pro dcerky české a moravské* z roku 1826. S tímto tvrzením souhlasíme a doplňujeme, že ve sbírkách nalezneme i další prvotisky některých děl, např. *Mařenčin košíček* z roku 1922.

Jako zajímavé, především pro školní mládež, hodnotíme všechny interaktivní exponáty, které jsou zdařilé rovněž didakticky. U prvního kulatého stolku mají návštěvníci za úkol přiřazovat skleněné dózy se sušenými bylinami (rozmarýnem, levandulí, koprem, bazalkou, ...) k jejich názvu. Správnost řešení je hodnocena světelnou signalizací a v některých případech komentářem známé herečky Simony Stašové. Na stejném principu je založena činnost u druhého stolku. Zde se párují dřevěné obrázky s dobovými názvy (např. kvíčalka či smrž). V expozici je zařazena i dotyková obrazovka, která rovněž prověřuje znalost dobových výrazů. Návštěvníci musí z několika slov vybrat to, které mezi ostatní logicky nepatří. V jednom z úkolů na této obrazovce jsou zadány tyto výrazy: máz, žejdlík, kopa, mandel, rendlík a věrtel, tedy dobové názvy měř (kromě slova rendlík). Po označení odpovědi následuje hlasové zhodnocení a vysvětlení všech zadaných pojmů. Připomínku máme právě k vysvětlivkám jednotlivých pojmů, které jsou čerpány z nepříliš důvěryhodného pramene, z wikipedie. Vysvětlení je sice, zvláště pro žáky, snadno pochopitelné, ale použití ověřených jazykových příruček by bylo zcela na místě. Některá slova jsou pro

neodborníky, zvláště pak školní mládež, velmi obtížně identifikovatelná. Lépe hodnotíme obrazovku s 3D prohlídkou kuchyní ve střední Evropě od středověku do konce 19. století. Tento prvek je především díky trojrozměrnému zobrazení velmi poutavý a díky vystaveným plakátům s rozšiřujícími informacemi o zařízení kuchyní v jednotlivých časových obdobích také poučný. Pro návštěvníky je rozhodně zajímavé dřevěné křesílko, které hlasem S. Stašové předčítá dobové recepty M. D. Rettigové a vtipně se sedícím návštěvníkem komunikuje. Posledním interaktivním prvkem je exponát věnovaný kultuře stolování. Tento prvek je velmi dobře didakticky propracovaný, což usuzujeme např. z dvou úrovní obtížnosti úkolů (pro děti a pro dospělé).

Muzeum prozatím nenabízí ke koupi žádnou publikaci věnovanou M. D. Rettigové s akcentem na vybudovanou expozici. Ani ve výše zmiňovaném propagačním letáku se toho o vystavených exponátech mnoho nedočteme. K tisku je připraveno nové vydání autorčiny legendární *Domácí kuchařky*, které by podle pracovnice muzea mělo obsahovat i pojednání o životě a díle spisovatelčině. V recepci je možno zakoupit několik upomínkových předmětů: pohlednice, turistické známky, přívěsky na klíče, pamětní mince či likéry a pálenky, jejichž pojmenování mají souvislost s M. D. Rettigovou či obcí Všeradice.

V jedné budově mohou návštěvníci zároveň shlédnout expozici věnovanou všeradické rodačce a její době a nejméně jednu výstavu výtvarného umění, která se mění několikrát ročně. Podle internetových stránek zámeckého dvora Všeradice²⁶⁴ je v prvním patře tohoto objektu postupně budována ještě expozice české vesnice. Zvláště pro dětské skupiny je výhodné nově vybudované dětské hřiště (s možností minigolfu), které ovšem některými prvky myslí i na seniory. Zvláště zájezdy ocení možnost ubytování či stylového občerstvení v restauraci, která od května nabídne pokrmy, jejichž receptury byly čerpány z kuchařek Magdaleny Dobromily Rettigové.

²⁶⁴ <http://www.zamecky-dvur.cz/galerie-a-muzeum/>

Pracovnice muzea byla velmi dobře seznámena se všemi exponáty, erudovaně dokázala pohovořit o historii i současnosti muzea a v případě nefunkčnosti některého z interaktivních exponátů dokázala závadu hbitě odstranit, a to s úsměvem na rtech.

3.2.2.1.5 Návštěvnost

V prvním roce provozu muzea si vstupenku do expozice zakoupilo cirka dva tisíce návštěvníků, mezi nimiž převládaly rodiny s dětmi.

Mezi návštěvníky nechyběly ani školní skupiny, které přijížděly především z okolních základních škol. Ty si pro návštěvu expozice M. D. Rettigové většinou zvolily termín, v němž byla v galerii zároveň vystavována díla podbrdských umělců. Učitelé pravděpodobně využili možnosti rozšíření znalostí v oblasti výtvarné výchovy, dějepisu i literatury zároveň, a to s akcentem na regionální souvislosti.

3.2.2.1.6 Program

Speciální programy, např. noční prohlídky, muzeum neuskutečňuje.

Školním skupinám je poskytován průvodce.

Muzeum a galerie M. D. Rettigové pořádá během celého roku mnoho doprovodných akcí. Největší tradici má mezinárodní malířské setkání, ART symposium, jehož se uskutečnilo již sedm ročníků. Dvě sezóny již sklízí úspěch také tzv. Zámecké večery, setkání se známými osobnostmi moderované Petrem Jančaříkem, jejichž součástí je kuchařská soutěž na zadané téma. Těchto večerů, i některých dalších akcí, se zúčastňuje „oživlá“ postava Magdaleny Dobromily, která obléká šaty uložené v expozici. S kuchařským kláním, tentokrát profesionálních kuchařů, se pojí akce nazvaná Vaření se zámeckou paní. Sál v nejvyšším patře je hojně využíván rovněž k příležitostným divadelním představením a koncertům.

3.2.2.1.7 Finance

Provoz muzea a galerie je financován především vlastnickou firmou Some, dále občanským sdružením, sponzorskými dary a evropskými dotacemi. Instituce není přímo závislá na podpoře obecní pokladny, i když spolupráce s obecním úřadem funguje dobře.

Vstupné do muzea i galerie činí 25 Kč pro děti a 45 Kč pro dospělé návštěvníky. Překvapivě není studentům a důchodcům poskytována žádná sleva.

3.2.2.2 Památník Josefa Jungmanna v Hudlicích²⁶⁵

3.2.2.2.1 Život a dílo²⁶⁶

Josef Jungmann se narodil 16. 7. 1773 v Hudlicích (u Berouna) a zemřel 14. 11. 1847 v Praze. Působil jako filolog, lexikograf, překladatel, literární kritik, publicista a básník. Je považován za přední osobnost jazykově české obrozenecké vědy a kultury.

Narodil se v rodině domkaře, ševce a kostelníka. Vychodil piaristické gymnázium v Praze. V době základních univerzitních studií navštěvoval Jungmann i přednášky o českém jazyce a literatuře u F. M. Pelcla. Poté do roku 1799 studoval práva. Téhož roku byl propuštěn na svobodu z evidence křivoklátského panství. Pokoušel se najít profesi, v níž by mohl být relativně nezávislý, a proto nakonec přijal místo učitele na gymnáziu v Litoměřicích. Dobrovolně a zdarma učil nepovinnou češtinu, od 1806 i na biskupském semináři. Roku 1800 se oženil s J. Světeckou, s níž měl šest dětí. Roku 1805 získal měšťanské právo. Roku 1815 přesídlil do Prahy, od téhož roku do svého penzionování působil na Akademickém gymnáziu jako učitel fyziky, matematiky, latiny a nepovinné češtiny. Dvakrát byl děkanem FF, jednou rektorem univerzity. Vyhrocené rozpory mezi mladší „jungmannovskou“ generací a J. Dobrovských ve 20. letech byly motivovány hlavně jinými představami o estetickém kánonu a úloze tradice v české kultuře. S F. Palackým a J. S. Preslem založil Jungmann Sbor k vědeckému vzdělávání řeči a literatury české při Národním muzeu. 1831 se stal prvním jednatelem Matice české. Již za svého života byl J. Jungmann považován za vůdčí osobnost hnutí, které prosazovalo český jazyk jakou výlučný základ novočeské kultury.

Své názory o české společnosti a její dobové kulturní situaci Jungmann vyložil ve dvou statích *O jazyku českém*, v níž považoval národ za ucelenou samostatnou společenskou jednotku určenou jazykem. Potřebu uplatnění češtiny ve všech společenských vrstvách a víru ve velké slovanské společenství vyjádřil

²⁶⁵ Fotografickou dokumentaci k expozici Josefa Jungmanna naleznete v příloze 3.

²⁶⁶ Volně převzato ze: *Slovník českých spisovatelů, Praha, 2005.*

v polemických člancích *Antibohemia* a *Slovo ke statečnému a blahovzdělanému Bohemariusovi*. V historické romanci *Oldřich a Božena* akcentoval Jungmann úlohu selského stavu. Pronikavým způsobem zasáhl autor do dějin českého překladu. Ve spisu *Nepředsudečné mínění o české prozódii*, který rozeslal svým přátelům, prosazoval časoměrné básnictví. Překlady z francouzštiny, slovanských jazyků, angličtiny, němčiny, latiny a řečtiny dokládají Jungmannovo úsilí nejen o jazykovou kultivaci češtiny, ale také o kontakt s dobovými uměleckými a ideovými proudy. S Jungmannovou překladatelskou činností a pedagogickou praxí souvisí vydání antologie české literatury s prvním pojednáním o literární teorii *Slovesnost aneb Sběrka příkladů a krátkým pojednáním o slohu*. Základní autorova literárněhistorická práce syntetického charakteru, jíž vyvrcholila jeho dlouholetá materiálová průprava, je *Historie literatury české aneb Soustavný přehled spisů českým, s krátkou historií národu, osvícení a jazyka*. Na rozdíl od dějin Dobrovského se tak Jungmann zabýval i chronologií literárního procesu a souvislostmi tvorby s dobovou společenskou situací. Mimořádný význam měl pětisvazkový *Slovník česko-německý*, nejrozsáhlejší dílo obrozenecké filologie, na němž Jungmann pracoval za pomoci řady spolupracovníků. Do slovníku byla soustředěna podstatná část veškeré české slovní zásoby s patřičnou citací textů a německým ekvivalentem. Autobiografické črty i názory J. Jungmanna na veřejné problémy podávají intimní *Zápisky*.

3.2.2.2 Propagace

Vzhledem k tomu, že téměř každý středoškolák ví, že rodištěm obrozence Josefa Jungmanna jsou Hudlice u Berouna, je propagace obce a muzea zajištěna celkem dobře. Pokud by to někdo nevěděl, upozorní ho na tuto skutečnost informační billboard u silnice před hranicemi obce. Uvnitř obce naleznou řidiči a chodci velkou tabuli lákající k prohlídce rodného domku a památníku, avšak chybí na ní šipka odkazující k objektu, takže veřejnost prohlídky chtivá přesně netuší, kam směřovat. Motoristé tedy obvykle odbočují až za tabulí, i když by

měli odbočit již před ní. Shodli jsme se s průvodkyní muzea, že by bylo namíste šipku doplnit, aby návštěvníci zbytečně nebloudili. Na místě provozovatelů muzea bychom uvažovali o umístění podobného billboardu už v Berouně, aby do spisovatelova domku zavítalo ještě více turistů.

Pozvánky k návštěvě památníku či na Jungmannovy oslavy se příležitostně objevují v regionálním a místním tisku.

Nepříliš obsáhlé jsou informace o Památníku Josefa Jungmanna v Hudlicích na internetových stránkách obce. Zájemci o návštěvu autorova rodného domku zde najdou autorův portrét a životopis, telefonní spojení na průvodkyně, cenu vstupného, návštěvní dobu a výpis nabízených suvenýrů. Stránky jsou graficky vydařené, ale informace o muzeu jsou zde poněkud skryté. Na hlavní liště nenajdeme přímý odkaz na muzeum. Musíme z hlavní nabídky vybrat slavné rodáky, z nich Josefa Jungmanna a teprve u informací týkajících se jeho osoby se dočítáme o hudlickém památníku. Doporučovali bychom umístit přímý odkaz na muzeum a památník na hlavní lištu, aby návštěvníci Hudlic hned věděli, jaký skvost v obci mohou navštívit.

V muzeu není k dispozici žádný tištěný propagační materiál. Na doptání je možno zdarma získat brožurku vydanou v roce 1992 u příležitosti oslav zdejšího Sokola, v níž naleznete několik informací o J. Jungmannovi. Muzeum nabízí ke koupi velmi pěknou knihu z roku 2001 věnovanou obci i jejímu nejslavnějšímu rodákovi. V ní se čtenáři mohou kompletně seznámit s údaji o obci, např. s demografií obce, s vývojem jejího názvu, se situací v Hudlicích v době světových válek, se slavnými hudlickými rody atd.

3.2.2.2.3 Prostory

Muzeum Josefa Jungmanna je zřízeno v obrozencově rodném domku, který byl od doby jeho života upravován jen minimálně, tudíž z něj přímo dýchá atmosféra poloviny 18. století. Domek je dobře zachován, jelikož po dožití Jungmannových rodičů koupila dům rodina Ondráčků a pak už zde nikdo další

nebydlel. Správy se kolem roku 1890 ujala Vinohradská záložna, která se postarala o současný stav a provoz muzea.

V zahradě před domem je umístěn Jungmannův pomník vybudovaný ke stému výročí autorova narození. Muzeum se nachází v areálu krásné zahrady, která je jako stvořená pro klidné posezení mileneckého páru na lavičkách, svačinu školních dětí v trávě či relaxaci po procházce po asi třináctikilometrové Jungmannově stezce, která připomíná autorovu pěší chůzi do školy v Berouně. Do areálu návštěvníci vstupují krásnou dřevěnou bránou a před vchodem do muzea se mohou seznámit s architekturou Jungmannova rodného domu.

Prostorové dispozice chaloupky jsou plně využity. Všechny místnosti jsou zařízené a veřejnosti přístupné.

Zázemí pro návštěvníky v areálu není ideální. Občerstvení si zde nezakoupíte, svršky a zavazadla nemají vymezené místo na odkládání, WC je tu pouze suché a vzhledem k nerovnosti podlah a úzkým dveřím není návštěva Jungmannova rodného domku vhodná pro imobilní návštěvníky.

3.2.2.2.4 Exponáty

Z exponátů je zastoupeno hlavně dobové vybavení domácnosti (stůl, kolébka, pec, hrnečky, máselnice ...) a zemědělské náčiní. Jedna z místností je pojata jako autorovo muzeum, tudíž zde najdeme panely s autorovými životními údaji, pětidílný česko-německý slovník, Jungmannův portrét s Leopoldovým řádem, kterým byl povýšen do rytířského stavu, a ukázky obrozencových knih. Většinu expozice zabírá dobové bytové zařízení, o jehož přímém spojení s Josefem Jungmannem však nelze vážně uvažovat.

Prohlídka začíná v tzv. společenské místnosti, která byla skutečným centrem každé chalupy. Zde se stolovalo, dralo se peří a scházela se tu celá rodina i sousedé. V této místnosti si návštěvníci kromě dobového nábytku povšimnou vytápěné pece, na které spávaly děti, a ševcovského stolku, který je zde umístěn proto, že Josefův otec působil nejen jako kostelník a starosta, ale též jako švec. Tato místnost je v současnosti používána jako recepce. Zakoupíte zde vstupenky

i upomínkové předměty a můžete se zde zvěčnit v pamětní knize. Další místností je ložnice, do které zasahuje vytápěná pec, dále je zde postel, kolébka a truhlice. Následuje zastavení v zádveří u Jungmannova rodokmenu. Poté je na řadě prohlídka bohatě vybavené černé kuchyně, kterou se prochází do hospodářské místnosti, v níž je uloženo různé dobové zemědělské a chovatelské náčiní. Z hospodářské místnosti lze nahlédnout do sklepa a do malé studánky (studna je na zahradě).

Pro poznání autorova života a díla je klíčová prohlídka poslední místnosti. Zde je na několika panelech, umístěných po obvodových zdech, přehledně zpracován celý autorův život. Najdete zde již zmíněný autorův portrét, obrázek manželky i přítele, který mu pomáhal se zpracováním slovníku, dobové obrázky domku a obce, portréty dalších obrozenců, kopii 1. vydání Česko-německého slovníku atd. V expozici nechybí ukázky některých Jungmannových děl či fotokopie rukopisů. Návštěvníci mají možnost si prolistovat všechny díly Slovníku vydaného roku 1990 Akademií věd, která ho také památníku o rok později věnovala. Jedním vydáním se může pochlubit také hudlická ZŠ. V této části expozice musíme ocenit vyčerpávající popisky exponátů, které nám v předešlých částech domu chyběly, avšak téměř dokonale je nahradil výklad průvodkyně. Dobře didakticky propracovaným prvkem je časová osa s životními mezníky Josefa Jungmanna.

V muzeu je možno zakoupit několik upomínkových předmětů, na kterých je většinou zachycena silueta domu. Návštěvníci si mohou zakoupit tyto upomínkové předměty: pohlednice, turistické známky, klíčenky, upomínkové mince. U dětí jsou v současné době nejpopulárnější magnetky s barevnými fotografiemi vztahujícími se k expozici.

K Památníku Josefa Jungmanna v Hudlicích není přidružená žádná expozice. Návštěvníci se v areálu tedy seznámí pouze s životem a dílem slavného hudlického rodáka a s životem na vesnici v 18. století. Domníváme se, že doprovodná výstava by celkové vyznění hlavní expozice spíše rušila, než ho podtrhovala. Případné umístění další expozice by muselo být důkladně

promyšleno a samotné exponáty do již existující expozice citlivě zakomponovány.

Zdejší průvodkyně se přiznala, že v muzeu působí teprve čtyři roky, avšak dokázala fundovaně zodpovědět všechny mé dotazy a její výklad působil poutavě. Je zřejmé, že ji práce naplňuje, že se o danou problematiku zajímá a že je na prozatím nejznámějšího hudlického rodáka náležitě hrdá.

3.2.2.2.5 Návštěvnost

Hudlický památník a muzeum si v roce 2011 prohlédl přibližně jeden tisíc návštěvníků.

Většinu návštěvníků tvořily školní skupiny. Muzeum pravidelně navštěvují děti z mateřských, základních i středních škol. Ze základních škol přijíždějí nejčastěji páté ročníky a ze škol středních maturitní ročníky. O tzv. muzejní noci jsou zastoupeny všechny generace. Za vzácného a milého hosta pracovnice muzea považuje „čerstvého“ maturanta z Litoměřic, který se do Hudlic přijel podívat po tom, co si u maturity vytáhl otázku o národním obrození.

3.2.2.2.6 Program

Jako ve většině podobných institucí i zde jsou připraveni se při prohlídce přizpůsobit potřebám žáků a učitelů. Školní mládeži je samozřejmě poskytován průvodce, který zodpoví i všetečné dětské dotazy. Při vyšším počtu návštěvníků ve skupině jsou zájemci o prohlídku s fakty a obsahem expozice seznámeni už před domem. Teprve pak si všichni individuálně procházejí dům.

Pro veřejnost je nejlákavějším programem projekt Muzejní noc, který se zde podle průvodkyně koná již čtvrtým rokem.

Tradicí se v Hudlicích staly tzv. Jungmannovy slavnosti či Jungmannovy Hudlice, které se každoročně konají kolem dne autorova narození. Na některé ročníky těchto slavností dokonce zavítali potomci Josefa Jungmanna. V tento sváteční den je Jungmannův rodný domek pro veřejnost otevřen zdarma a na jeho zahradě je pro děti připraveno loutkové divadlo. Sokolové prodávají

turistům i místním dobové pochoutky (koláče, placky, ...). Na hřišti u kostela vyhrává hudba rozličných žánrů (lidová, country, ...), vystupují folklorní soubory atd. Program bývá zakončen ohňostrojem.

Hudličtí každým rokem vyrážejí na autobusový zájezd na hřbitov v Olšanech, kde je Josef Jungmann pohřben, aby vyzdobili jeho hrob a vzdali čest svému rodákovi. Spolu s hudlickými obyvateli na hřbitov cestují i zástupci Matice české, kterou J. Jungmann roku 1831 spoluzaložil. Členové Matice české z celé republiky zase příležitostně přijíždějí do Hudlic.

3.2.2.2.7 Finance

Provoz expozice v Jungmannově rodném domku je zajišťován finančními prostředky z obecního úřadu. Ten zajišťuje provoz i drobné opravy objektu. Na nákladnější akce se zastupitelé obce snaží získávat prostředky z dotačních fondů. Naposledy byla z krajského úřadu dotována oprava střechy.

Vstupné do památníku si dovolíme označit za symbolické, jelikož dospělý návštěvník zaplatí 20 korun českých a důchodci či studenti pouze 10 korun. O oslavách je navíc vstupné pro všechny věkové kategorie zcela zdarma. Provozovatelé muzea nabízejí ještě rodinné vstupenky za 50 korun.

3.2.2.3 Muzeum J. V. Sládka ve Zbiroze²⁶⁷

3.2.2.3.1 Život a dílo²⁶⁸

Josef Václav Sládek byl básník, překladatel a organizátor literárního života. Českou kulturu obohatil především jako umělec, který ve své tvorbě slučoval tendence na první pohled protichůdné - lumírovský kult ideálu a vytříbeného uměleckého tvaru s bezprostředností a prostotou charakteristickou pro lidovou píseň. Touto formou vypověděl svou víru ve vykupující hodnoty soucitu, statečnosti a práce.

J. V. Sládek se narodil 27. 10. 1845 ve Zbiroze jako syn zednického mistra. Matka pocházela z malého hospodářství a pekařství. Prožíval dětství mezi venkovskými lidmi, v prostředí takřka ještě starosvětském. Rázovité figurky a hlavně písně rodného Berounska oživil později ve svých ohlasových sbírkách (*Starosvětské písničky a jiné písně, Směska*). S léty a s přibývajícím převážně trpkým životním poznáním se mu venkovské prostředí stávalo stále dražším, jevilo se ideálnějším. Do představy rolníka spjatého se svou půdou, těžce, ale s láskou obdělávanou, blízkého ještě přírodě a neporušené tradici, vložil všechnu svou naději, že usilování jednotlivce může mít svůj plný a zřetelný nadosobní smysl. Stylizoval se do rolníkova životního postoje i písňového výrazu, a vyjádřil tak své pojetí národní odolnosti a lidského údělu vůbec. Po ukončení Akademického gymnázia se rozhodl studovat přírodní vědy a vedle toho též cizí jazyky a literatury. Z Prahy odjížděl často nemocný Sládek domů. Zde si zapisuje místní pověsti a zkouší „dělat písničky“ v duchu lidové poezie. S těmito pokusy začal už na gymnáziu, kde v jednom literárním kroužku poznal Svatopluka Čecha. Čechovy a Sládkovy verše určily tón almanachu Ruch. Vedle ohlasů lidové poezie, převážně s milostnou tematikou, píše Sládek do Ruchu hořké a burcující verše vlastenecké. Naděje v obrat národních poměrů se nenaplněly. V mladé generaci sílily pocity nespokojenosti. Ty byly u Sládka navíc živeny až chorobnou přecitlivělostí. Překonat se jí pokusil autor roku

²⁶⁷ Fotografie z muzea Josefa Václava Sládka jsou k nahlédnutí v příloze 4.

²⁶⁸ Volně převzato z: *Čeští spisovatelé 19. století, Praha, 1971.*

1868 cestou do Ameriky. Rozhodl se k ní na vyzvání chicagského obchodníka, jehož syna měl učit češtině. V Americe pobyl dva roky. Živil se jako redaktor českých novin, učitel polských dětí, prací na farmách i jako nádeník. Bohaté zkušenosti z Ameriky vyhranily autorovy názory a utvrdily ho v předsevzetí stát se básníkem. Významněji než v článcích, fejetonech a vzpomínkách (sebraných posmrtně do *Amerických obrázků*) se uplatnily autory americké zážitky v první knize *Básní*. V ní a v následujících *Jiskrách na moři* se odrazily ještě další Sládkovy životní okolnosti. O hmotné zajištění po návratu usiluje nejprve v redakci Národních listů, potom jako profesor angličtiny. Roku 1873 uzavírá sňatek s Emílií Nedvídkovou, která rok nato umírá po porodu mrtvého dítěte. Po několika letech osamění se autor rozhodl pro druhé manželství. Nalézá v něm pohodu a posilu ve chvílích stále se zhoršující nervové nemoci. Roku 1877 se J. V. Sládek ujal řízení časopisu Lumír a soustředil kolem něho stejnojmennou básnickou skupinu, v jejímž čele stáli J. Vrchlický a J. Zeyer. Sládek zemřel ve Zbiroze 28. června 1912.

Ve sbírkách *Světlou stopou*, *Na prahu ráje*, *Ze života a Sluncem a stínem* Sládek zůstává především básníkem „slova zjizveného bolestí“, jdoucí „za zhuštěnou jadrností, skoro za gnómou“ (Šalda). Objevují se sice pokusy o rozměrnější veršované básnické povídky (*Jan Lamač*, *Anna Potocká* aj.), ale i v nich se uplatňuje nejvýrazněji Sládkův lyrický sklon. Vyhovuje mu nejlépe útvar sonetu a písně. Schopnost vytvořit sebemenší detail, prosté životní pozorování nebo sdělení myšlenky a citu k intenzivnímu napětí, jež se nás dotkne současnou přítomností života a smrti, naděje a jejího ohrožení či zmaření, rozhodla o přesvědčivém účinku nejenom veršů osobního hoře a elegického rozjímání nad lidským údělem, ale též o silné účinnosti velké části Sládkovy poezie vlastenecké a sociální, rozseté po všech jmenovaných sbírkách. Stále častěji se v nich vynořují motivy domova, dětství, venkovského života a prosazuje se v nich básníkovou touhu po ztělesnění kladných životních hodnot. Ve sbírkách veršů pro děti (*Zlatý máj*, *Skřivánčí písně*, *Zvony a zvonky*), v nichž využil znalosti poetiky lidové písně a říkadla a přiblížil se (více než kterýkoliv z našich básníků

předtím) malému čtenáři hravostí, rozmarem i čirým lyrickým cítěním, a po sbírkách ohlasové poezie, jejímž doslovem jsou *Písně smuteční*, obnovující starobylou tradici lidové pohřební poezie, navazuje Sládek na subjektivnější polohy své tvorby. V závěrečných sbírkách (*V zimním slunci, Za soumraku, Dvě knihy veršů - Nové selské písně a Léthé a jiné básně*) obzírá básník s vyrovnanou moudrostí život. Život člověka připodobňoval Sládek ke stromu nebo k zrnu vhozenému do brázdy, které vydá úrodu a vrací se do země, k matce a obnovitelce všeho života.

3.2.2.3.2 Propagace

Městské muzeum a Muzeum J. V. Sládka ve Zbiroze je propagováno téměř stejnou měrou jako ostatní zkoumaná muzea českých spisovatelů.

Informace o městském i Sládkově muzeu lze ve světě moderních informačních technologií nejrychleji získat na oficiálních stránkách města Zbiroh²⁶⁹ v sekci Organizace a zařízení města. Na těchto stránkách najdete pojednání o obou muzeích, otevírací dobu, fotografie z expozic, kontakty na pracovníce muzea, informace o probíhajících i připravovaných doprovodných akcích. Všechny výše zmíněné údaje jsou dostupné jen v českém jazyce. Internetové stránky města Zbiroh jsou z hlediska estetického zpracovány vkusně.

Tištěné propagační letáky přímo zvoucí k návštěvě muzea k dispozici nejsou. Tuto roli zastávají letáčky formátu A4 se Sládkovým životopisem a fotografiemi z expozice. Na vyžádání lze získat brožuru vydanou k 75. výročí úmrtí autora. „Do června by měla být vydána obrázková skládací knížečka a nová publikace věnovaná 120. výročí úmrtí autora, které si celý rok průběžně připomínáme.“ dodává vedoucí muzea Mgr. Viletová. V nedalekém knihkupectví jsou na výzvu vedoucí muzea nepřetržitě k dostání Sládkovy knihy.

²⁶⁹ Oficiální stránky města Zbiroh jsou dostupné na této internetové adrese: <http://www.zbiroh.cz/>. K informacím o muzeu přímo odkazuje tato adresa: <http://www.zbiroh.cz/organizace-a-zarizeni-mesta/muzeum/>.

Spolupráce s médii funguje na výbornou. O aktuálním dění v muzeu informuje místní Měsíčník Zbirožsko i tiskoviny s širší působností (Berounský deník či Podbrdské noviny). Několikrát o muzeu pojednávala také televize, ať už veřejnoprávní ČT1, nebo soukromá televize Prima²⁷⁰. Výstava věnovaná J. V. Sládkovi se např. objevila v pořadu pro seniory Barvy života. Český rozhlas nedávno o muzeu informoval v souvislosti s osobností PhDr. Josefa Poláka, CSc.

Muzeum je umístěno na Masarykově náměstí, hned vedle turistického informačního centra, takže se zájemci o jeho prohlídku nemusí bát, že by ho nenašli. Dopravní značení směrem k muzeu nám však připadá nedostatečné. Cestou do Zbiroha ani přes něj jsme si nevšimli žádného ukazatele. Až při bližším zkoumání jsme objevili červeno-zelené rozcestníky. Naštěstí moderní navigace pro automobily umí vyhledávat zvolené cíle, tedy i muzea, takže nás do muzea bezpečně dovedla. Pro pěší jsou po městě instalovány poznávací tabule, na nichž jsou informace o autorovi i fotografie z expozice, uzavírá Mgr. Dagmar Viletová.

3.2.2.3 Prostory

Výstava věnovaná životu a dílu spisovatele J. V. Sládka je situována na místě autorova rodného domu. Záměrně říkáme na místě rodného domu, protože autorův otec objekt později upravil a přistavěl jedno poschodí, které pronajímal. Právě v prvním patře tohoto objektu nalézáme pět místností věnovaných zdejšímu slavnému rodákovi. Jeden informační panel s texty a fotografiemi se nalézá již v chodbě. Ačkoliv v těchto prostorách autor nikdy nebydlel, zařízení a celková atmosféra (podkreslená hudbou z dobového hracího strojku) přispívají k tomu, že se zde návštěvníci cítí jako na návštěvě v bytě J. V. Sládka.

Na zdejší expozici nebylo od jejího vybudování, tedy od roku 1952, nic změněno, jelikož její autor PhDr. Josef Polák, CSc. si to takto výslovně přál. Jak jsme zmiňovali výše, je zde sice zřejmá atmosféra autorovy doby, ale některé panely a popisky působí poněkud zastarale a trůfáme si dokonce tvrdit, že pro

²⁷⁰ Dnes vysílající pod názvem Prima Family.

současnou školní mládež nezajímavě. Jako příklad uvádíme místnost věnovanou Sládkovu zájmu o fotografování. Snímky jsou překrásné, ale jejich odchlíplé rohy a umístění na železných konstrukcích výrazně snižují celkový dojem z nich. Podobná je situace v první místnosti, v níž jsou některé informace psané na psacím stroji vlivem času a světla téměř nečitelné.

V přízemí Sládkova domu je umístěno Městské muzeum, v němž se průběžně střídají příležitostné výstavy. Stálá expozice muzea dokumentuje vývoj železářství a cechů provozovaných na Zbirožsku, výrobu kuřáckého náčiní a vybavení selské jizby. Součástí muzea je bohatá knihovna.²⁷¹

Návštěvníci si zde kabáty neodkládají, takže zde není zřízena žádná šatna. Skupiny si odkládají pouze zavazadla, která jsou uložena v kanceláři vedoucí muzea. Úzké a zatočené schodiště není vhodné pro invalidy. Návštěvníkům jsou přístupné dvě toalety. Dle informací průvodkyně Mgr. Viletové bude v nejbližší době ústřední topení připojeno na plynové vytápění, takže teplota v místnostech expozice bude temperována, a tudíž příznivější pro exponáty i pro návštěvníky.

3.2.2.3.4 Exponáty

Sbírky muzea J. V. Sládka zahrnují především bytové zařízení a knihy. Oboje v hojném počtu. Jednotlivé exponáty jsou v prostoru muzea rozmístěny následovně. Na chodbě je umístěna vitrína s fotografiemi a básněmi.

Hlavní část expozice začíná síní, v níž je zachyceno Sládkovo dětství, rodiště, sociální poměry v kraji, studia, literární začátky, pobyt v Americe, básnická i překladatelská činnost a rodinný život.²⁷² Jednotlivé panely jsou sestaveny z dobových fotografií, originálů knih, soukromé korespondence, úryvků básní, titulních stran Sládkových děl či notových zápisů k textům J. V. Sládka. Celé této síni vévodí autorova busta.

²⁷¹ <http://www.zbiroh.cz/organizace-a-zarizeni-mesta/muzeum/>

²⁷² <http://www.zbiroh.cz/organizace-a-zarizeni-mesta/muzeum/>

Ve vedlejší místnosti máme možnost si prohlédnout dřevěný model spisovatelova rodného domku, autorův portrét, selský nábytek, Sládkovo kolečkové křeslo (podle výkladu průvodkyně pravděpodobně zhotovené přímo ve Zbiroze), hole, houpací křeslo, postel, knihovnu a pracovní stůl.

Třetí místnost je opět vybavena nábytkem ze Sládkova pražského bytu, ale nalezneme zde i mnoho osobních drobností (kapesní hodinky, vázy, sadu dýmek, knihy s věnováním od přátel, obrazy rodičů, hodiny, ...). Kromě toho můžeme nahlédnout do spisovatelovy osobní i autorské knihovny. Nechybí v ní ročníky časopisu *Lumír* a spisy Vrchlického, Shakespearovy, Šrámkovy, Nerudovy, Němcové, Aldrichovy, Moliérovy, Byronovy, Jungmannovy apod.

Předposlední místnost obsahuje především bytové vybavení - obrazy, lampu, sedací soupravu, koberečky, umývací nádoby, stolek atd.

Poslední místnost je věnována Sládkovi - fotografovi. Návštěvníci si zde mohou prohlédnout autorovy fotoaparáty, výtisky zahraničních časopisů věnovaných fotografií a fotografické náčiní. Největší část zabírají autorem pořízené snímky, na nichž jsou zachyceny části obce Zbiroh, rostliny, pasácci, zemědělci, zdejší zámek s okolím i Sládkovi blízcí.

Nutno říci, že všechny muzejní exponáty jsou přímo spjaty s životem a dílem Sládkovým, což považujeme za nejpřínosnější a nejhodnotnější. Vedoucí muzea Mgr. Viletová za nejcennější či nejzajímavější exponáty považuje obrazy od A. Chittussiho, krucifix od J. V. Myslbeka, svitkový fotografický film formátu 9x9 cm (ten Sládek začal v našich zemích užívat jako první), pravděpodobně první fotografickou momentku vůbec (jedna z vystavených fotografií zachycující jízdu na lodičce) či první českou učebnici angličtiny (v muzeu je vystaveno její 3. vydání věnované Charlottě Masarykové).

Exponáty jsou částečně zachyceny ve výše zmiňovaném letáčku se životopisem autora. Jiné tištěné ani upomínkové předměty, alespoň v tuto chvíli, nejsou k dispozici. Doufejme, že bude realizován záměr vedoucí muzea a budou vytištěny slibované předměty. Z těchto předmětů totiž mohou plynout, vedle symbolického vstupného, další důležité finanční prostředky pro rozvoj muzea.

K výstavě věnované životu a dílu J. V. Sládka nejsou přidružené žádné další expozice, avšak mnoho dalších příležitostných výstav můžete shlédnout v přízemí, v Městském muzeu. Není vyloučeno, že některá z těchto výstav se bude vázat právě ke zbirožskému spisovateli a fotografovi.

Vedoucí muzea a zároveň průvodkyně Mgr. Dagmar Viletová působila jako profesionálka. Byla dopodrobna seznámena se všemi exponáty, o autorovi vyprávěla poutavě a ochotně zodpovídala všechny naše dotazy.

3.2.2.3.5 Návštěvnost

Muzeum J. V. Sládka nejčastěji navštěvují školní skupiny. Podle Viletové jich však rok od roku ubývá, především pro obrovskou nabídku kulturních i sportovních programů pro školy, které jsou pro většinu žáků i učitelů zajímavější než návštěva památníků českých básníků a prozaiků. Za nejsmutnější fakt Viletová považuje, že do muzea téměř přestali chodit žáci zdejší základní školy.

Během posledních let klesl počet dětských návštěvníků na cca 135/rok. Přicházejí sem děti z mateřských škol i středoškoláci. Ostatních návštěvníků do muzea přijde průměrně 700 ročně. Zájem veřejnosti o návštěvu muzea zvyšují hlavně obměňované výstavy.

3.2.2.3.6 Program

Muzeum se snaží o pořádání speciálních programů pro žáky i ostatní návštěvníky. Každá prohlídka, ke které je poskytována průvodkyně, je na míru přizpůsobována věku návštěvníků. Pro děti jsou připraveny kartičky s básničkami na památku a prohlídka probíhá interaktivní formou (děti si mohou zahrát na hudební nástroj, odpovídají na otázky, ...).

Oslavy věnované Josefu Václavu Sládkovi jsou pravidelně uskutečňovány v tzv. kulatá jubilea narození a úmrtí. Na tyto oslavy je pravidelně zván např. dobřichovický pěvecký soubor, který zpívá zhudebněné Sládkovy básně. Na nedávných oslavách Sládkovu báseň zarecitoval herec Ludvík Vaculík.

Rok 2012 je ve Zbiroze pojímán jako Rok Josefa Václava Sládka. Po celý rok se průběžně budou uskutečňovat zajímavé akce, které se nějak dotýkají života či díla zbirožského rodáka. Na programu jsou: výstava uměleckých děl, čtenářský maraton, promítání pamětních nahrávek, zájezd k básníkovu hrobu, turistický pochod, odhalení pamětní desky, přednášky apod. 18. ledna 2012 byl vydán tiskový list se známkami, na nichž je vytištěn Sládkův portrét od Jana Vilímka.²⁷³ Od letošního roku se muzeum J. V. Sládka připojí k projektu Muzejní noc.

3.2.2.3.7 Finance

Veškerý provoz muzea je financován z městské pokladny. S městským úřadem jsou konzultovány všechny plánované akce. Muzeum se snaží spolupracovat také se zdejší školou a školkou.

Za návštěvu muzea J. V. Sládka zaplatí dospělý návštěvník 30,- Kč. Pro děti a důchodce je vstupné sníženo na 20,- Kč.

²⁷³ Tiskový list se známkami si můžete prohlédnout např. na této adrese:
<http://newsphila.blogspot.com/2012/01/cesko-zbiroh-rok-josefa-vaclava-sladka.html>.

3.2.2.4 Muzeum Svatopluka Čecha a Jarmily Novotné v Litni²⁷⁴

3.2.2.4.1 Život a dílo²⁷⁵

Svatopluk Čech se narodil 21. února roku 1846 v Ostředku u Benešova a zemřel 23. února 1908 v Praze. Již rodinné prostředí vytvářelo u Čecha vyhraněné vlastenecké cítění a podněcovalo ho k zájmu o literaturu. Otec, kdysi jednatel na Kroměřížském sněmu 1848, byl jako hospodářský správce zaměstnán na různých místech Čech: Liteň u Berouna, Vraný u Slaného aj. Gymnázium začal Čech studovat v Litoměřicích a dokončil ho v Praze (1865). Tehdy začal psát básně, které otiskovat v píseckých Zlatých klasech (poprvé 1864 báseň Vánoční sen), v almanachu Ruch, Almanachu českého studentstva. V letech 1865 - 69 studoval na právnické fakultě v Praze, krátce přitom pracoval v redakci Pokroku, po absolvování byl redaktorem Světozoru. Roku 1872 působil jako advokátní koncipient ve Slaném, odkud se vrátil do Prahy, stále ještě jako advokátní úředník. Jím zůstal až do roku 1878. Stále víc se věnoval literatuře. Od r. 1872 se účastnil řízení časopisu Lumír, r. 1878 založil společně s bratrem Vladimírem a S. Hellerem vlastní časopis Květy, ve kterém otiskoval značnou část svých literárních prací a který redigoval až do roku 1899. Zároveň psal verše i prózu do Národních listů, Světozoru, Lumíru aj. Čechův osobní život probíhal klidně a bez vzruchu. Kromě několikaletého pobytu v Obříství u Mělníka a krátkých zájezdů do Černomoří, Chorvatska, Dánska, Itálie a Francie žil v Praze, odmítaje pocty a čestná uznání. V osmdesátých letech byl pokládán za oficiálního českého básníka a mluvčího národa.

Svatopluk Čech je autorem rozsáhlého básnického i prozaického, silně společensky zainteresovaného díla. Jeho tvorba vyrůstá z myšlenek národního obrození, opírá se o pokrokovou národní minulost, je spojena s oživením veřejného a politického dění v polovině 19. století a naplněna předtuchou blížící se sociální revoluce. V tomto smyslu je pro Čecha charakteristická už jedna z jeho raných básní, *Husita na Baltu*, hlomozná, rozevlátá alegorie boje národa.

²⁷⁴ Fotografie vážíci se k tomuto muzeu naleznete v příloze 5.

²⁷⁵ Volně převzato z: Slovník českých spisovatelů, Praha, 1964.

Významnou skupinu v Čechově díle tvoří rozsáhlé epické básně; časově nejstarší jsou *Adamité*, v nichž obraz náboženské sekty z husitské doby je jen historických pláštím kryjícím diskuze o problémech 19. století. Pro Čecha jsou příznačné některé motivy a obrazy, které se v jeho poezii vrací. Mezi ně patří i motiv očištné a zničující bouře, který se u něho objevuje od sedmdesátých let a nejsilněji zazní ve skladbě *Evropa*. Obdobný půdorys jako Evropa má alegorická báseň *Slávie* (Slávie je opět loď) s problematikou smíření slovanských národů, především Poláků a Rusů. Proti tragickému řešení Evropy je idealizující závěr *Slávie* smírný. Na domácí půdě se Čech vrátil cyklem idylických veršovaných povídek idealizujících venkovský život *Ve stínu lípy*, zakončeným apoteózou svobodného venkovského života. Třídní rozpory na venkově, kam začíná pronikat průmysl, odhalil až v *Lešetínském kováři*. Přestože závěr básně opět podtrhuje myšlenku práce a obecného smíření, byl její hrdina chápán jako symbol národního a sociálního zápasu. Z české minulosti vytěžil (vedle skladby *Žižka*) rozsáhlou báseň *Václav z Michalovic*, historii syna jednoho z popravených českých pánů. Rozmáchlá skladba, vrcholící vzpourou hrdiny, je sice bezvýhodná a její závěr se blíží spíše snové vizi než skutečnosti, je však jednou z umělecky nejsilnějších Čechových básní vůbec. Její dramatičnosti nedosahuje *Dagmar* zpracovávající dánské lidové legendy o dceři českého krále Přemysla Otakara I. V osmdesátých letech napsal Čech několik básnických satir (*Petrklíče, Hanuman, Pravda, Šotek, Kratochvílná historie o ptáku Velikánu Velikánoviči*), v nichž se v alegorickém rouchu vyrovnával s nezdravými zjevy českého společenského i politického života, s nepoctivou frázovitostí, velikášstvím a zároveň i bezhlavým napodobováním cizích vzorů. Příliš obecné zaměření zbavovalo Čechovy satiry jejich ostří. To však mají jeho satiry prozaické, především tzv. broučkády, soustředěné k typu českého maloměšťáka. Do doby oživení českého politického života koncem osmdesátých let spadá Čechova vysloveně politická lyrika (*Jitřní písně, Nové písně*), vyzívající k národní hrdosti, k nadšené práci pro vlast, k odporu nesnášenlivosti a vší malosti i k úctě k práci dělníka, v němž začíná tušit „hrdinu budoucnosti“.

Nejvýznamnější z politické lyriky jsou však *Písně otroka*, v nichž v osudu pěvce - otroka obžalovává soudobou buržoazní společnost z útlaku národního i sociálního. Silné dobové působení některých Čechových básnických prací zatlačilo, někdy nezaslouženě, do pozadí jeho prózu, množství drobných črt, povídek, fejetonů i několik větších prací (*Kandidát nesmrtelnosti*, *Květy*, *Ikaros*, *Druhý květ*). Vedle broučků jsou Čechovy prózy nejcennější drobné práce z autora mládí (*Jestřáb kontra Hrdlička*, *Jabloň* aj.). V posledním desetiletí, po *Písních otroka*, se Čech víc a víc odmlčoval a jen několikrát vystoupil na veřejnost s novými pracemi, v nichž často zbaven minulých iluzí se znovu vracel k myšlenkám, které ho znepokojovaly po celý život, např. k otázkám smyslu života (*Václav Živsa*), k sociální (*Sekáči*) a slovanské otázce i otázce revoluce (torzo básně *Step*).

3.2.2.4.2 Propagace

Muzeum Svatopluka Čecha a Jarmily Novotné je propagováno průměrně.

Tištěnou publikaci toho muzea považujeme za velmi zdařilou a moderně zpracovanou. Je tedy na škodu, že letáček není šířen do okolních turistických cílů (hradů, zámků, muzeí, galerií, ...). Mohl by totiž přilákat více návštěvníků, které by zdejší muzeum opravdu potřebovalo. Jazyková stránka by mohla být propracovanější, zvláště stylisticky. Propagační materiál je vytištěn na lesklém papíru formát A4, rozděleném na šest stránek, a je poskytován všem návštěvníkům muzea zdarma. Zdarma mohou zájemci získat i brožuru starší, z minulého režimu. Ta je sice místy poplatná době svého vzniku, ale faktografické údaje odpovídají.

Velmi stručné, avšak podstatné informace o muzeu lze získat také na oficiálních internetových stránkách městyse Liteň (www.obeccliten.cz) v sekci kultura, vzdělávání²⁷⁶. Zde nalézáme informace o cenách vstupného, otevírací dobu, telefonický kontakt pro objednání prohlídky mimo běžnou otevírací dobu, umístění muzea na mapě či informaci o tom, že zdejší muzeum je zařazeno do

²⁷⁶ Přímý odkaz na informace o muzeu je zde: <http://www.liten.cz/kultura-vzdelavani/muzeum/>.

projektu turistických známek. K nahlédnutí je zde také pěkně graficky zpracovaný plakát zvoucí k návštěvě expozic. Ten bychom opět radili umístit na vhodná místa (např. na obecní vývěsky), aby upoutal další návštěvníky.

Aktuální informace, např. otevření po zimní sezóně, naleznou obyvatelé z okolí v regionálním tisku, zejména v Našich novinách a Berounském deníku. Muzeum je dlouhodobě inzerováno v pražském turistickém zpravodaji.

Dobře rozmístěné jsou směrovky k muzeu. Připomínku máme jen k jejich barvě. Hnědá barva se nám zdá příliš nevýrazná, za šera je špatně viditelná a splývá s okolím, např. se stromy, na kterých jsou cedulky také umístěny.

3.2.2.4.3 Prostory

V současné době, tj. od roku 2004, je muzeum umístěno v pronajatých prostorách bývalé fary. Expozice se rozprostírá ve třech místnostech v přízemí vlevo od vchodu. Kurátoři výstavy by chtěli sbírky dále rozšířit, ale jednání s církví je podle nich velmi obtížné. Od roku 1974 do roku 2001 bylo muzeum provozováno v bývalém panském domě u blízkosti liteňského zámku. Právě v tomto objektu pobýval v letech 1852 - 1856 Svatopluk Čech. Od počátku 20. století je toto místo zdejšími obyvateli nazýváno Čechovna.

Muzeum je prostorově rozděleno do tří místností, z nichž jedna je prostorově rovna dvěma zbylým. Prostorovému členění je přizpůsobeno rozmístění expozic. Velká síň je věnována operní pěvkyni Jarmile Novotné, rodu Daubků a liteňskému zámku. Jedna z menších místností je vymezena pro významné osobnosti Litně, tedy i pro Svatopluka Čecha. Poslední část je věnována historii obce a jejím pamětihodnostem.

Zázemí pro návštěvníky není nejspíše z omezených prostorových důvodů vyřešeno. Kvůli několika schodům, které je nutno při vstupu do objektu překonat, nemůžeme expozici doporučit vozíčkářům a těžce tělesně postiženým osobám.

3.2.2.4.4 Exponáty

Největší část muzea zabírají předměty, fotografie a dokumenty spojené s Jarmilou Novotnou. Najdeme zde např. její bustu, dopis od E. Beneše, články ze zahraničního tisku, soupis jevištního repertoáru, parte, ... Ve stejné místnosti si můžeme prohlédnout také původní vybavení z liteňského zámku. Nechybí zde ani pojednání o rodu Daubků, který vlastnil liteňské panství. Z rodu Daubků pocházela slavná operní diva.

Druhou místnost si troufáme nazvat síní slávy, jelikož zde je pozornost věnována známým osobnostem, které v Litni pobývaly. Seznámit se zde můžete s životem a dílem Svatopluka Čecha, Františka Josefa Řezáče (kněz, reformátor vězeňství), Václava Beneše Třebízského a Otomara Pravoslava Nováka (paleontolog pohřbený v Litni). Všem osobnostem jsou věnovány 2 - 3 panely s fotografiemi a písemnými dokumenty. Dále jsou zde vystaveny předměty, které se k jednotlivým osobnostem váží (např. torzo lípy, zkameněliny, plaketa za zásluhy za činnost pro české vězeňství).

Podrobněji se budeme věnovat části expozice věnované Čechovi a Třebízskému. K životu a dílu S. Čecha se váže část z kmenu lípy, která je zpracována v díle *Ve stínu lípy*, úmrtní oznámení, maturitní vysvědčení, busta, Čechův dopis Beneši Třebízskému, zápis ze schůze obecního zastupitelstva konaného dne 27. 2. 1896, kdy bylo schváleno jmenování Čecha čestným měšťanem, rukopis díla *Ve stínu lípy* atd. Na panelech nechybí autorův životopis, portréty ani ukázky z originálů jeho děl. Ty jsou fotokopii skutečných originálů, které jsou ve většině případů majetkem Památníku národního písemnictví. Návštěvníci se zde dozvídají také o průběhu oslav v roce 1925 a 1938, jejichž součástí bylo odhalení pamětní desky, resp. pomníku (vyrobeného v Hořovicích), předčítání z Čechových děl, průvod, divadelní představení atd.

Podobně je zpracován také život a dílo V. B. Třebízského. Na panelech si návštěvníci muzea mohou prohlédnout fotografie, zprávy z křestní, oddací a úmrtní knihy rodiny V. Beneše z Třebíže, imatrikulační list, rozhodnutí o

přijetí do semináře, primiční obrázek s věnováním J. Š. Baara, autorovy knihy, dopisy psané z Litně, lékařské vysvědčení, opis poslední vůle, ...

Velmi oceňujeme, že u každé osobnosti je zpracováno pojednání nazvané Liteňský pobyt, kde je popsán vztah této osobnosti k obci Liteň. Panely jsou zpracované velmi pěkně a moderně. Navíc je jejich instalace provedena tak, že se panely dají snadno obměnit za jinou výstavu či převést jinam.

Ve třetí místnosti jsou shromážděny historické dokumenty obce Liteň (listina o povýšení Litně na městys, historické fotografie zdejších nejvýznamnějších budov, mapa Litně z roku 1840, ...). Několik panelů pojednává o shromažďování exponátů na národopisnou výstavu a zdejším židovském hřbitově. Návštěvníci si zde mohou prohlédnout také mechanickou pračku a bednářské náradí.

Za nejvzácnější exponát uložený ve zdejším muzeu považujeme torzo Čechovy lípy, která se skví uprostřed místnosti věnované významným osobnostem městyse Liteň. Vzhledem k tomu, že se zde nenachází mnoho prostorových exponátů, je určitou vzácností i mechanická pračka. Pracovnice muzea návštěvníkům dokonce předvedou, jak se s ní pracovalo. Vzácný je jistě také originál obrazu od Fr. Ženíška umístěný v části expozice věnované vybavení liteňského zámku.

Přítomná průvodkyně byla milá, ochotná a zároveň znalá všech exponátů. Věříme, že stejně profesionálně vystupují i další dvě průvodkyně, se kterými se zde střídá.

Jako vzpomínku na toto muzeum si mohou návštěvníci odnést pohledy, výše zmíněné tištěné letáky a turistickou známku č. 1580.

V liteňském muzeu se snaží o instalaci doprovodných expozic, ale narážejí na problém s prostorem. Od dubna 2011 zde byla například k vidění výstava gramofonů, která zabrala všechno volné místo, na které bylo možno umístit další exponáty.

3.2.2.4.5 Návštěvnost

V tomto muzeu je návštěvnost velmi nízká. V loňském roce sem zavítalo pouze 300 návštěvníků. Zájem o muzeum podle pracovnice muzea klesl zejména v řadách obyvatel okolních obcí. Ani obyvatelé samotné Litně nejeví o život a dílo osobností spojených s jejich obcí velký zájem. Podle odhadů pracovnice muzea dvě třetiny zdejších obyvatel v muzeu nikdy nebyly, a někteří dokonce ani netuší, že tu nějaké muzeum vůbec funguje.

Složení návštěvníků je zde ve srovnání s ostatními navštívenými institucemi netypické. Většinu totiž tvoří důchodci. Do Muzea Svatopluka Čecha a Jarmily Novotné však školní mládež dochází. Expozici navštěvují především žáci ze zdejší Základní školy F. J. Řezáče v Litni, a to zejména z prvního stupně.

3.2.2.4.6 Program

Muzeum se snaží připomínat jubilea narození i úmrtí všech osobností, o kterých je v muzeu pojednáváno, zejména J. Novotné a S. Čecha. Například v roce 2007 uplynulo přesně sto let od narození Jarmily Novotné, a proto byli pozváni milovníci hudby i okolní školy, aby se o této pěvkyni dozvěděli více. Práce průvodců se tehdy ujali žáci liteňské školy. Za svůj výkon, podle slov paní průvodkyně, děti sklízely velký obdiv a akce byla zdařilá. U příležitosti 80. výročí svatby J. Novotné byla sloužena mše za celý rod Daubků v kostele naproti muzeu. Na září roku 2012 je plánován festival Jarmily Novotné, kterého by se měli zúčastnit členové Pražského symfonického orchestru.

Poslední akcí spojenou s osobností S. Čecha byl vzpomínkový akt u jeho sochy v přilehlém parku, který se uskutečnil v roce 2008, při příležitosti stého výročí úmrtí spisovatelova.

Pracovnice muzea jsou ochotny vyhovět všem individuálním přáním návštěvníků, např. jim zpřístupnit muzeum i mimo vymezenou dobu či rozšířit výklad o historii obce a jejích památkách, o který mívají velký zájem pedagogové liteňské školy.

3.2.2.4.7 Finance

Pronájem prostor, běžný provoz a průvodcovská práce jsou placeny z pokladny městyse.

Vstupné je pro návštěvníky velmi příznivé. Dospělí zaplatí 20,- Kč. Dětem, studentům, důchodcům a držitelům průkazu ZTP je poskytována padesátiprocentní sleva, zaplatí tedy pouze 10,- Kč.

3.2.2.5 Památník Karla Čapka ve Staré Huti²⁷⁷

3.2.2.5.1 Propagace²⁷⁸

Karel Čapek, prozaik, dramatik, překladatel, žurnalista, literární, divadelní i výtvarný kritik, esejista a autor knih pro děti, se narodil 9. ledna roku 1890 v Malých Svatoňovicích. Byl nejmladší ze tří dětí lékaře. K. Čapek studoval gymnázium a Filozofickou fakultu KU, doplněnou studijním pobytem v Berlíně a v Paříži. Po vysokoškolských studiích, která zakončil doktorátem, byl vychovatelem v hraběcí rodině Lažánských, knihovníkem v knihovně Národního muzea, dva roky byl dramaturgem Vinohradského divadla a příležitostně působil také jako režisér. Od roku 1912 až do roku 1938 pracoval jako redaktor. Podnikl řadu cest do zahraničí, z nichž výtěžil podněty pro své cestopisné prózy a fejetony (*Italské listy, Anglické listy, Výlet do Španěl, Obrázky z Holandska, Cesta na sever*). Byl zvolen prvním předsedou československého PEN-klubu. Měl četné kontakty se zahraničními spisovateli a mysliteli. Ve své vinohradské vile organizoval přátelské páteční besedy. Uznával a ctil T. G. Masaryka, což dokazují jeho *Hovory s T. G. Masarykem*. Ženou K. Čapka byla herečka a spisovatelka Olga Scheinpflugová. Na podzim 1938 byl skupinou francouzských spisovatelů navržen za kandidáta na Nobelovu cenu. Zemřel na zánět plic 25. 12. 1938 v Praze, pohřben je na Vyšehradě.

Čapkovu uměleckou osobnost výrazně formovalo jeho vzdělání filozofické a estetické, z něhož vychází dílo *Pragmatismus čili Filozofie praktického života*, i dlouholetá činnost novinářská, a to nejen poskytnutím tvůrčích podnětů, ale i působením na jazyk, sloh a tvar. Hlásil se k mladé generaci a k jejím snahám o moderní umění, zejména o kubismus. Ze snahy „žít ve světě, který patří všem“ krystalizoval i jeho názor na poslání literatury, včetně literatury populární (např. *Marsyas čili Na okraj literatury*). Své první práce prozaické *Zářivé hlubiny* a *Krakonošova zahrada* napsal společně se svým bratrem Josefem. Jsou spojovány s hnutím novoklasicistickým, z něhož K. Čapkovu zůstalo úsilí

²⁷⁷ Fotografie pořízené v Památníku Karla Čapka ve Staré Huti u Dobříše si můžete prohlédnout v příloze 6.

²⁷⁸ Volně převzato z: Školní slovník českých spisovatelů, *Humpolec*, 2005.

o epično, charakteristické pro jeho tvorbu. Prvními samostatnými díly Karla Čapka jsou *Boží muka* a *Trapné povídky*. Povídky jsou filozofickými úvahami nad záhadou, kterou se člověk pomocí konfrontace různých pohledů snaží vyřešit. Patrný je tu Čapkův humanismus, důvěra v hodnotu lidství. Varování před lidskými zásahy do řádu přírody a před důsledky nekontrolovaného rozvoje techniky přináší alegorická dramata *RUR*, *Ze života hmyzu*, *Věc Makropulos*, *Adam Stvořitel* a utopické romány *Továrna na absolutno* a *Krakatit*. Moderní lidovou četbu vytvořil ve svých originálních detektivních povídkách *Povídky z jedné kapsy* a *Povídky z druhé kapsy*. V třicátých letech se v jeho tvorbě prohlubují noetické otázky: co je pravda, možnosti jejího poznání. Relativistické pojetí, že každý má svou pravdu, bylo uplatněno už v raném dramatu *Loupežník* sledováním příběhu z mnoha úhlů pohledu, plně se pak rozvinulo ve volné románové trilogii *Hordubal*, *Povětroň*, *Obyčejný život* a v nedokončeném románu *Život a dílo skladatele Foltýna*. Poznání spočívá ne v soudu, ale v plnějším, všestrannějším pochopení života. Pluralita lidské osobnosti umožňuje vzájemné porozumění a rovnost mezi lidmi. Společensky silně angažovaná jsou dramata *Bílá nemoc* a *Matka*, které reagují stejně jako romány *Válka s mloky* a *První parta* na společenskou a politickou situaci v Evropě, na nebezpečí rozpínajícího se fašismu. Proti němu stojí základní mravní hodnoty, které tvoří samu podstatu lidskosti a pravdy. Bohatá, myšlenkově i žánrově, je Čapkova žurnalistická činnost (fejetony, sloupky, reportáže, eseje aj.). Výbory z jeho novinářské tvorby vyšly ještě za jeho života (*O nejbližších věcech*, *Zahradníkův rok*, *Jak se co dělá*), většina však byla vydána až po jeho smrti (*O lidech*, *Bajky a podpovídky*, *Sloupkový ambit* aj.). Rozsahem nevelká, ale umělecky přínosná je Čapkova tvorba pro děti. Moderními pohádkami je *Devatero pohádek a ještě jedna od Josefa Čapka jako přívazek*. Komplexně pojal autor vyprávění *Dášeňka čili Život štěněte*. Překládal z francouzštiny, pro moderní české básnictví byly podnětné překlady *Pásma* a *Francouzská poezie nové doby*.

3.2.2.5.2 Propagace

Památník Karla Čapka ve Staré Huti u Dobříše je propagován velmi dobře, a to již jménem samotného autora. Řekněme si upřímně, osobnost Karla Čapka, jednoho z nejznámějších českých spisovatelů vůbec, táhne mnohem více než jméno jakéhokoliv jiného spisovatele. Mají-li učitelé českého jazyka a literatury vůbec chuť navštívit nějaké muzeum, pravděpodobně si vyberou právě to Čapkovo. Výjimku tvoří školy, v jejichž městě se nějaký autor přímo narodil.

Pokud si školní či jiná skupina vybere Čapkův památník za cíl výletu, nebude mít problém ho najít. Dopravní značení je totiž provedeno precizně a dostatečně. Uvažovali bychom ještě o umístění několika poutačů do okolních obcí, zvláště pak do těch, v nichž je nějaký jiný turistický cíl.

Propagační letáky jsou v muzeu i okolních turistických památkách šířeny dostatečně. Muzeum je součástí projektů MAS Brdy - Vltava a 57 osobností středočeského kraje. Leták standardní velikosti je vedle češtiny vytištěn ve dvou světových jazycích. Brožurka obsahuje rovněž informace o otvírací době a fotografie Strže, Karla Čapka i Olgy Scheinpflugové. Tento letáček si návštěvníci z muzea odnášejí zdarma. Naproti pokladně mohou návštěvníci získat prospekty dalších institucí. Mezi nimi nechybí letáčky partnerských projektů či pozvánka na vlak na Dobříš.

Návštěvníci se o muzeu dočtou v pražském informačním zpravodaji či Příbramském deníku. Muzeum veřejnost v těchto periodikách příležitostně informuje o připravovaných i uskutečněných akcích.

Památník Karla Čapka provozuje na adrese <http://www.capek-karel-pamatnik.cz/> internetové stránky, na nichž zájemci o muzeum a Karla Čapka najdou mnoho cenných informací. Nechybí zde animovaná mapa, otvírací doba, informace o připravovaných i uskutečněných akcích, vstupné, pojednání o životě a díle K. Čapka, F. Peroutky i O. Scheinpflugové, informace o připravované naučné stezce, fotografie z výstav, divadel a slavností, kontakty na pracovníky muzea či výroční zprávy. Stránky jsou obsahově velmi zdařilé. Graficky jsou dle našeho názoru poněkud

předimenzované, avšak průběžně aktualizované, což hodnotu stránek výrazně zvyšuje. Webové stránky jsou v redukované podobě zpracované také v angličtině a němčině.

3.2.2.5.3 Prostory

Památník se nachází v historickém areálu, v němž byla v 19. století zpracovávána železná ruda. Po první světové válce získal objekt od Colloredo-Mannsfeldů Václav Palivec. Ten dal v roce 1935 tento empírový dům jako svatební dar do doživotního užívání K. Čapkovi a O. Scheinpflugové. Stržil objekt pojmenoval sám Karel Čapek. První expozice zde byla otevřena v roce 1963 a fungovala až do roku 1994. V současném stavu se památník nachází od roku 1997.

Hlavní objekt je, díky práci dvou zahradníků, obklopen překrásně obstarávanou zahradou, v níž se nachází altánek a venkovní pódium. V menší budově je provozováno občerstvení, část téhož objektu je soukromým bytem.

Hlavní část objektu je vymezena životu a dílu Karla Čapka. Ta se rozprostírá v přízemí a prvním nadzemním podlaží. Ve verandě se nachází pokladna a prodejna suvenýrů. V pravé části přízemí je zbudován kinosál, v němž je umístěna vedle velké moderní obrazovky autorova busta. Vstupní hala, ve které začíná prohlídka, je využívána k seznámení návštěvníků s historií objektu. Zbylé tři přízemní místnosti a zimní zahrada slouží expozici. Celkem čtyři místnosti jsou expozici věnovány v prvním patře. Podkroví je věnováno životu a dílu Ferdinanda Peroutky a Olgy Scheinpflugové. Tyto sbírky jsou rozmístěny ve třech místnostech.

V letní sezóně je v zahradě otevřeno občerstvení. Toalety pro návštěvníky se nacházejí v přízemí hlavní budovy. Svrchní oděvy a batůžky si skupiny mohou odložit v kinosále, kde jim je personál muzea ochotně ohlídá. Jednotlivci si většinou věci neodkládají, avšak pracovníci muzea se tomu nebrání. Nejednou již průvodkyně hlídaly kočárky, ba i psy. Vzhledem k nutnosti překonávat mnoho schodů nemůžeme expozici doporučit invalidním spoluobčanům.

3.2.2.5.4 Exponáty

Jak již bylo řečeno, největší část muzea zabírají exponáty vážící se k životu a dílu Karla Čapka. Rozsah těchto exponátů je obrovský.

Prohlídka začíná úvodním slovem průvodce a zároveň prodejce lístků a suvenýrů. Ten či ta návštěvníky seznámí s místem, na kterém se nacházejí, a s rozmístěním expozice. Tento úvod probíhá ve vstupní hale, ve které jsou umístěny informační panely a dřevěné modely Dášeňky. Poté už se návštěvníci po památníku prochází samostatně. Ve třech po sobě jdoucích místnostech se návštěvníci seznamují s životem a dílem Karla Čapka. K vidění tu jsou exponáty mapující autorovo dětství, školní a studentská léta, život ve světě, strach z války, vztah k Olze Scheinpflugové a Věře Hružové, Čapkovu novinářskou i dramaturgickou profesi, exponáty související se vznikem Čapkových děl (např. *Ze života hmyzu*, *Továrna na absolutno*, *Věc Makropulos*, *Krakatit*, ...), osobností T. G. Masaryka a tzv. pátečnickými večery. Pro návštěvníky památníků je přístupná i zimní zahrada, ve které se nachází socha, stůl s židlemi, sbírka keramických kaktusů a vitríny s díly o zahradničení a díly pro děti.

V prvním nadzemním podlaží jsou čtyři místnosti, které jsou rovněž věnovány K. Čapkovi. Jedna z těchto místností je věnována především divadelnímu zpracování Čapkových děl, např. dramátům *Matka*, *RUR*. Dominantní je v této místnosti trojrozměrný model scény k *Bílé nemoci* od Vlastislava Hoffmana. Další místnost představuje autentické zařízení Čapkovy pracovny, ve které nechybí psací stůl, gauč, rádio, gramofon, lustr, kamna či obrazy. Ve čtvrté místnosti musíme vyzdvihnout tři panely věnované Čapkovi vztahu k Osovu a zdejšímu rodu Palivců, kvůli kterým jsme Čapka do diplomové práce zařadili. Návštěvníci si díky rozličným předmětům a dokumentům (fotografiím samotného autora i jeho přátel, citacím z děl, obrazům a ilustracím bratra Josefa, indexu, maturitnímu vysvědčení, imatrikulačním listům ze zahraničních univerzit, plakátům k divadelním inscenacím, korespondenci, kostýmním návrhům z dramatinizací Čapkových děl, knihám, novinovým článkům, cizojazyčným překladům děl, učebnici řízení automobilu, nábytku atd.)

umístěných v přízemí a prvním patře mohou utvořit ucelený obrázek o životě a díle tohoto velikána.

Pochválit bychom chtěli využití všech prostorů, např. schodišť, k seznámení s životem a dílem spisovatele Karla Čapka. Ocenit je nutno také moderní a graficky příjemné zpracování panelů. Zelená barva pozadí i koberců působí vesele a zároveň pozitivně. Hnědá v prvním patře nám připadá poněkud méně optimistická, ale všudypřítomné bodové osvětlení situaci zlepšuje. V muzeu vše dýchalo čistotou. K celkově klidné a příjemné atmosféře přispěla také teplota vzduchu, nasvícení a květiny. Výtku máme jen jedinou. K některým předmětům bychom doplnili popisky, např. u kufru by mohlo být uvedeno, které státy s ním Karel Čapek procestoval.

Za nejcennější exponáty pracovnice muzea označila skříň po Čapkově babičce a původní vybavení autorovy pracovny. Originální je rovněž nábytek z Peroutkova pražského bytu. Ačkoliv některé dokumenty vypadají jako originály, jsou pouze kopiemi. Originály rukopisů a dokumentů zde nemohou být vystaveny z bezpečnostních důvodů. My bychom mezi cenné předměty zařadili ještě osobní předměty všech tří osobností, např. Karlův kufr, peněženku, vykládací karty, šachy okousané od Dášeňky či průkaz na zlevněné jízdné, Olžina líčidla, Karlův portrét malovaný pastelem Josefem Čapkem atd.

Do expozice o spisovatelích jsou vkusně zakomponována díla studentů Střední umělecké školy Trenčín, kteří se pokusili ztvárnit dílo Karla Čapka v oděvech a loutkách. Jak již bylo řečeno dříve, přidruženy jsou také podkrovní expozice věnované Fer. Peroutkovi a Čapkově ženě Olze. V expozici věnované Peroutkovi nalezneme řád T. G. M., foto z pohřbu, první číslo *Přítomnosti*, vzpomínky na koncentrační tábor, dopisy, křestní list matky, vysvědčení ze VI.B či autenticky zařízený podkrovní byt. Za didakticky přínosný považujeme panel s časovými mezníky Peroutkova života.

V místnosti věnované Olze Scheinpflugové si návštěvníci mohou prohlédnout 3D model scény ze hry Paní Bovaryová, plakáty z premiér v Národním divadle, fotografie, divadelní kostým, knihy, psací stůl, články z dobového tisku, účet za

šaty či předměty ze zákulisí. V současné době zde není žádná další přidružená expozice, i když doprovodných programů muzeum připravuje několik. O nich se můžete dočíst v páté podkapitole této části.

U pokladny je zákazníkům k dispozici široký sortiment upomínkových předmětů, z nichž většina se vztahuje k vystaveným exponátům. Ke koupi jsou pohledy, Čapkovy a Peroutkovy knihy, odborná pojednání o Karlu Čapkovi, audioknihy např. *Hovory s T. G. M.* či *Povídky z jedné kapsy*, videodokument *Slovensko Bratří Čapků*, knoflíky pro štěstí, keramičtí a sklenění pejsci, kočky a Dášeňky, turistický deník, turistické známky, magnety, bižuterie, ... Ceny nabízených suvenýrů začínají na několika desítkách korun, takže jsou dostupné i školní mládeži.

Přítomná pracovnice muzea byla milá a vstřícná ke všem návštěvníkům. Její úvodní slovo bylo poučné a zároveň poutavé. Všem návštěvníkům nabízela promítání dokumentu o životě K. Čapka. Ochotně zodpovídala dotazy návštěvníků i profesorky, která si zde chtěla objednat prohlídku pro své žáky.

3.2.2.5.5 Návštěvnost

Muzeum je vyhledáváno všemi věkovými skupinami, a to především v letním období a o víkendech. V zimě a v pracovní dny sem přijíždějí zejména školní skupiny. Někteří návštěvníci se vrací opakovaně, zejména do zahrady, aby si Strž prohlédli v proměnách ročních období.

Počet návštěvníků je, ve srovnání s ostatními zkoumanými muzei, ohromující. Počet návštěvníků za rok překračuje 10000. Podle pracovnice muzea se v některých letech blíží až 12000. Zde hovoříme o platících návštěvnících, mnoho jich totiž přichází jen do zahrady (ve které se vstupné nevybírání), aby se pokochali přírodními krásami a odpočinuli si od ruchu všedních dnů. O tom, že muzeum je turisticky oblíbené, svědčí i fakt, že v době našeho průzkumu se v muzeu vystříдалo několik osob. V ostatních muzeích nebyl přítomen ani jediný návštěvník.

3.2.2.5.6 Program

Všichni návštěvníci jsou seznámeni s místem, na kterém se nacházejí, a obsahem expozice. Pokud si skupiny přejí průvodce po celé expozici, musí si ho předem objednat. Takto často postupují školní skupiny. Početnější skupiny jsou rozdělovány na dvě poloviny. Jedna polovina je provázena po expozici a druhá polovina sleduje projekci v kinosále. Promítány jsou filmy o délce 20 - 40 minut, dle domluvy.

V památníku se uskutečňují následující doprovodné akce. Již tradiční je tzv. jarní vernisáž (tj. výstava fotografií skupiny turistů doplněná texty K. Čapka), Den pejsků či Svátek barevného listí. V památníku nezapomínají na divadelní představení pro děti ani pro dospělé. Na zahradním jevišti jsou pořádány taktéž koncerty. Památník se zapojil do kampaní Den muzeí, Dny EHD a Den Středočeského kraje. Památník Karla Čapka ve Staré Huti u Dobříše organizuje putovní výstavy po městech českých i evropských. Jedna z výstav byla nazvána Život a doba spisovatele Karla Čapka, další Slovensko bratří Čapků a nejaktuálnější je výstava Josef Čapek - malíř, básník, spisovatel.

Velmi zajímavé je, že v muzeu Karla Čapka se konají také svatební obřady. V roce 2010 jich tu bylo uspořádáno deset. V památníku funguje také veřejná knihovna, která čítá více než 2500 svazků a je využívána zejména studenty středních a vysokých škol. V září 2012 by měla být dokončena Naučná stezka Karla Čapka.

Pro školy jsou určeny především následující dva programy. Pravidelně se uskutečňuje regionální recitační soutěž pro žáky 1. stupně o Pohár Josefa Čapka. Několikrát ročně probíhají také výtvarné tvůrčí dílny.²⁷⁹

3.2.2.5.7 Finance

Objekt Strže je soukromým majetkem pana Emila Palivce. Provozovatelem muzea je Středočeský kraj. Podrobné informace o hospodaření památníku

²⁷⁹ Informace byly čerpány z výroční zprávy za rok 2010. Dostupná on-line na: http://www.capek-karel-pamatnik.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=200013&id=14288&p1=1006.

nabízí výroční zpráva z roku 2010. Podle ní provozní dotace od zřizovatele na rok 2010 činila 2 810 000,- Kč. Tržby za vlastní výrobky a služby (upomínkové předměty, knihy, vstupné apod.) činily celkem 291 000,- Kč. Tržby z doplňkové činnosti (provoz bistra) činily 152 000,- Kč. Ostatní výnosy činily 79 000,- Kč. Celkově hospodařil Památník Karla Čapka se ziskem 51 000,- Kč z hlavní činnosti a se ziskem 40 000,- Kč z doplňkové činnosti.

Plné vstupné do památníku činí 30,- Kč. Zlevněné vstupné (pro žáky, studenty a důchodce) činí 20,- Kč. Děti do šesti let a držitelé průkazu ZTP chodí do muzea zcela zdarma. InSTITUTE nabízí též zvýhodněné rodinné vstupné.

3.3 Zhodnocení významu muzeí pro kulturní obraz regionu

Při průzkumu muzeí jsme došli ke zjištění, že muzea ztrácí své postavení v celkovém obrazu regionu. Jejich návštěvnost je až na výjimky velmi nízká. Bylo by dobré muzea oživit o moderní a interaktivní prvky, aby se stala přitažlivějšími i pro mladou generaci.

Obyvatelé obcí jsou na své rodáky většinou náležitě hrdí. Avšak tato hrdost se snižuje se snižujícím se věkem. Mladá generace nemá o oslavy životních jubileí básníků a prozaiků velký zájem, i když nelze tento jev paušalizovat. Bohužel klesá také zájem pedagogů o návštěvu těchto institucí, i když vstupné do nich je symbolické.

Muzea by měla dále pracovat na své propagaci, např. umisťovat reklamní poutače do větších měst a v okolí hlavních silnic nebo ve větší míře rozšiřovat propagační letáčky zvoucí k návštěvě. Turisté i motoristé by měli vědět, že daný region je bohatý nejen přírodním bohatstvím, hokejovým klubem či hrady a zámky, ale také tím, že se zde narodil slavný spisovatel nebo spisovatelka.

Vzhledem k faktu, že zájem o četbu všeobecně klesá, bylo by dobré povědomí o spisovatelích a jejich dílech zvyšovat např. právě návštěvami památníků věnovaných literátům. Je to podle nás nenásilná forma propagace literatury i regionu, ve kterém se muzeum nachází.

Doufáme, že případnou publikací této práce, se znalost rodišť a působišť známých literátů zvýší především u zdejších obyvatel, žáků a učitelů. Představa o kulturním bohatství kraje, ve kterém žijí, by tak získala další rozměr. Všichni by si snad uvědomili, že mohou být na autory narozené a působící v kraji mezi Berounem a Rokycany náležitě hrdí. Turistům by pak vedle návštěvy berounského medvědária a hradu Karlštejna doporučili návštěvu památníku Karla Čapka či Magdaleny Dobromilly Rettigové.

Je zarážející, že turisté se cestou ze zámku Zbiroh nezastaví také ve zdejším muzeu J. V. Sládka. Jsou-li návštěvníci ochotni zaplatit bez deseti korun tři stovky za zhlédnutí údajného portrétu Leonarda da Vinciho, proč nejsou ochotni

věnovat třicet korun za seznámení se s životem a dílem básníka, jehož básně pravděpodobně předčítali svým dětem?

4 SHRNU TÍ

Je zřejmé, že Berounsko je krajem literárně bohatým a tradice písemnictví zde má dlouhou tradici. Nejen že se zde narodilo mnoho všeobecně známých spisovatelů, ale mnozí autoři si zdejší kraj záměrně vybrali za místo svého pobytu a posléze se jím inspirovali ve své tvorbě, odborné i beletristické.

O tom, že Berounsko je krajem literárně a kulturně vyspělým, svědčí rovněž přítomnost mnoha regionálních periodik, např. Berounské obzory, Podbrdská kulturní pospolitost, Krajem Horymírovým, Podbrdské noviny či Hlas od Berounky.

Nemalou roli v rozvoji literární tvorby hrály dozajista také berounské střední školy (obchodní akademie a reálné gymnázium), na kterých působili mnozí ve výčtu zmínění autoři, a to především odborných děl.

Nejvýznamnějšími centry českého písemnictví v berounském regionu byly shledány obce Beroun, Hořovice, Liteň, Králův Dvůr a Žebrák. Beroun, Hořovice a Žebrák lze považovat za tradiční centra kulturního bohatství regionu ve všech oblastech, o čemž svědčí např. činnost mnoha spolků (Sokola, Hlaholu či divadelníků). Liteň byla shledána jako důležité místo pro regionální písemnictví z důvodu významné oblastní farnosti, na níž působilo několik kaplanů a zároveň literátů (např. V. Beneš Třebízský). V Králově Dvoře u Berouna se rozvoji kultury dařilo nejspíše díky bohatství plynoucímu z průmyslu.

Předpoklad, že nejvíce autorů se narodilo přímo v okresním městě, se potvrdil, což je zřejmé z legendy přiložené mapy č. 2 a z přílohy 1. Toto zjištění se shoduje s hypotézou díla Viktora Palivce²⁸⁰.

Za nejvýznamnější autory narozené ve zkoumaném regionu považujeme Josefa Jungmanna, Magdalenu Dobromilu Rettigovou, Františka Nepila a Josefa Václava Sládka. Díky nim se proslavily obce Hudlice, Všeradice, Hýskov a Zbiroh.

S krajem pod Brdy jsou spjata jména těchto literárních velikánů: Václav Hájek z Libočan, František Palacký, Karel Hynek Mácha, Karel Jaromír Erben, Božena

²⁸⁰ PALIVEC, Viktor: *Literární místopis Berounska*, Praha, 1957

Němcová, Jan Neruda, Svatopluk Čech, Václav Beneš Třebízský, Jaroslav Vrchlický, Fráňa Šrámek, Karel Čapek či Václav Hrabě. Všichni tito autoři v podbrdském kraji po určitý čas pobývali a motivy z něj využili ve své literární tvorbě.

Dle děl vyjmenovaných v úvodní části práce lze soudit, že dějištěm většiny beletristických děl vztahujících se ke zkoumanému regionu je Karlštejsko, Liteň a Tetín. Práce odborné se povětšinou vztahují k Českému krasu, Nižboru a Královu Dvoru.

Zájemci o české literáty si mohou ve čtyřicetakilometrovém okruhu od královského města Berouna prohlédnout několik pamětních desek připomínajících především místa narození některých autorů. V Žebráku si například lze prohlédnout pamětní desky na rodných domcích bratrů Jana a Vojtěcha Nejedlých či Šebestiána Hněvkovského.

Okolí Berouna se stalo též místem posledního odpočinku několika v předchozích kapitolách vyjmenovaných autorů.

V okolí Berouna lze navštívit pět muzeí přímo věnovaných českým básníkům a prozaikům. Tři z nich jsou věnována zdejším rodákům, a to Muzeum J. V. Sládka, Galerie a muzeum M. D. Rettigové a Památník J. Jungmanna. Muzeum Svatopluka Čecha a Památník Karla Čapka ve Staré Huti u Dobříše připomínají pobyt těchto autorů na vymezeném území. Rozmístění muzeí a památníků zobrazuje přiložená mapa č. 1.

Objekty, v nichž je pojednání o literátech pouze okrajovou záležitostí, jsme se ve výzkumné části nezabývali.

Myslíme si, že některá další muzea by zde ještě mohla být vybudována. Muzeum by si podle našeho názoru zasloužili tito rodáci: František Nepil, Václava Hraběte a tito tzv. nerodáci: František Palacký, Karel Jaromír Erben, a Jaroslav Vrchlický. Některým autorům spíše regionálního významu by mohly být věnovány připomínkové expozice či informační panely. Mezi tyto autory řadíme např. B. Čermáka, M. Bilianovou, J. Pocha, J. Merhauta. V. Losa, K. Kazdu, F. Hampla a V. Palivce.

Při průzkumu jednotlivých památníků jsme zjistili, že část expozice v muzeu Svatopluka Čecha a Jarmily Novotné v Litni je věnována Václavu Beneši Třebízskému.

Ve vyjmenovaných muzeích českých spisovatelů jsme prováděli průzkum, jehož výsledky jsou podrobně rozepsány v kapitole 3.2. Při zevrubné prohlídce jednotlivých muzeí jsme se zaměřili na šest klíčových oblastí, a to na propagaci muzea v tištěných materiálech, na internetu i v médiích, na prostorové dispozice expozice, na rozsah, cennost a poutavost vystavených exponátů, na počet a věk návštěvníků, na speciální a doprovodné programy pořádané jednotlivými institucemi a na závěr finanční náročností provozu muzea a cenou vstupenek.

Muzea jsou zřizována v rodných objektech spisovatelů nebo v místech, ve kterých spisovatelé pobývali. Prostorové dispozice jsou v památnících využívány dobře. Exponáty jsou umístěny do všech volných míst.

Vstupné do muzeí se pohybuje v rozmezí od 10 korun českých (dětská vstupenka do hudlického muzea J. Jungmanna) do 45 korun českých (vstupenka pro dospělého návštěvníka do Galerie a muzea M. D. Rettigové).

Muzea jsou většinou dotována obecními pokladnami. V jednom případě je muzeum financováno prostředky soukromé firmy a v jednom případě se o muzeum stará Středočeský kraj.

Muzea pořádají rozličné doprovodné akce, které mají zvýšit zájem veřejnosti o tyto instituce. Na programu muzeí nalezneme zejména výstavy uměleckých děl, ale objevují se též hudební a divadelní představení, hlasitá předčítání, kulinářské slavnosti, bohoslužby, recitační soutěže či výtvarné dílny. V Památníku Karla Čapka jsou schopni zorganizovat také svatební obřad. Pokud to prostorové dispozice muzeí umožňují, nebrání se provozovatelé přidružovat další expozice, které se v mnoha případech určitým způsobem váží k hlavní části památníku.

Ve všech případech jsou muzea ochotna se přizpůsobit potřebám návštěvníků. Poskytují průvodce, v některých případech i cizojazyčného, po telefonické domluvě otevírají památníky mimo zveřejněnou otvírací dobu

a prohlídky přizpůsobují věku a zájmům návštěvníků. Všechny průvodkyně byly milé a vstřícné. Poskytovaly poutavé a erudované výklady o všech exponátech.

Počet návštěvníků ve třech z pěti muzeí považujeme za nízký. Pohybuje se od sedmi set do dvou tisíc návštěvníků za rok. V jednom muzeu je počet návštěvníků velmi podprůměrný. Muzeum v Litni navštívilo v loňském roce pouze tři sta platících návštěvníků. Většina návštěvníků ve zkoumaných muzeích byla školního a studentského věku. Do muzeí však přichází i rodiny s dětmi a důchodci.

Zázemí pro návštěvníky není všude samozřejmostí. Šatny jsou komfortem. V jednom případě jsou u muzea pouze suché toalety. Ve dvou muzeích je možnost malého občerstvení. Ve všech muzeích existuje možnost zakoupení suvenýrů. Ve všech institucích se prodávají pohlednice, které ovšem v současné době e-mailové korespondence nepovažujeme za lákavý artikl. Všech pět zkoumaných muzeí je začleněno do projektu turistických známek.

Ve velké většině exponátů se přímo odráží život a dílo daných literátů. V expozicích si lze prohlédnout především fotografie ze života autorů, dokumenty přibližující jejich běžný život (vysvědčení, křestní listy, účty, ...), předměty spojené s jejich životem (šachy, dýmky, nábytek, oděvy, ...), rukopisy, výtisky jejich děl a soukromou korespondenci. Většina vystavovaných dokumentů jsou pouze fotokopie. Na většině z nich to ale nelze poznat, takže to nesnižuje jejich výpovědní hodnotu. Sbírky jsou podobného rozsahu. Interaktivní a didakticky moderně řešené prvky jsou v muzeích spíše výjimečné. Nejvíce moderních technologií bylo využito v muzeu věnovaném M. D. Rettigové. Za nejcennější prvky umístěné v muzeích lze považovat všechny osobní předměty autorů, prvotisky a originály jejich děl a zařízení pocházející z jejich bytů.

Propagace muzeí na internetu funguje dobře, v některých případech dokonce výborně. V době moderních komunikačních technologií považujeme tento způsob zviditelňování za velmi podstatný. Zlepšit by se měla muzea v šíření tištěných propagačních letáků. Ty by měly být nabízeny v okolních turistických

cílech (např. v galeriích, na hradech a zámcích, v divadlech, ...) a turistických informačních centrech. Pro mediální propagaci muzea je nejčastěji využíván oblastní tisk. Reklamy se objevují též v rozhlase a výjimečně také v televizi. Možnost zlepšení se nabízí v dopravním značení cesty k muzeu.

Z výzkumu rovněž vyplývá, že muzea ztrácejí své postavení v kulturním obrazu regionu, pro mladou generaci se stávají neatraktivními. Většina z nich by si zasloužila modernizaci. Na své rodáky je hrdá hlavně starší generace, což svědčí o všeobecně známém faktu o snižování zájmu o literaturu. Zarážející je, že ani učitelé českého jazyka a literatury se nesnaží prostřednictvím exkurzí do muzeí ve svých svěřencích probouzet zájem o české básníky a prozaiky i region, ve kterém žijí.

5 ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo identifikovat spisovatele významněji spojené s berounským krajem, prozkoumat muzea literátů v okolí 40km od okresního města a zhodnotit význam sledovaných muzeí pro kulturní obraz regionu. Všechny tyto cíle byly podle nás splněny.

Nejprve byla stanovena kritéria výběrů autorů. Mapováno bylo území pod brdskými lesy, mezi Berounem a Zbirohem. V souladu s odbornou literaturou jsme se nedrželi administrativně vymezených hranic okresu, jelikož nám toto striktní členění přišlo málo výmluvné o kulturním vývoji Berounska. Stranou jsme ponechali Příbramsko a Rakovnicko, které prošly vlastním kulturně-historickým vývojem.

První část byla natolik bohatá, že muselo dojít k pozměnění názvu celé práce. Jelikož bylo nalezeno tolik autorů, rozhodli jsme se pro jejich členění dle základních etap vývoje české literatury. Při zpracovávání první části jsme naráželi na problém se získáváním roku narození a úmrtí jednotlivých autorů, proto jsme museli často využívat internetových zdrojů (zejména on-line Slovníku české literatury po roce 1945, oficiálních stránek obcí, stránek projektu 57 osobností Středočeského kraje, souboru středočeských osobností, památek a místopisu vytvářené Středočeskou vědeckou knihovnou v Kladně, stránek zkoumaných muzeí a památníků a elektronické encyklopedie Podbrdská). První část první kapitoly, tedy výpis literátů narozených ve zkoumaném regionu, byla zpracována též graficky (v příložené mapě č. 2).

V další části jsme z vyjmenovaných autorů v regionu narozených a pobývajících klasifikovali ty, kteří by si dle našeho názoru zasloužili vlastní muzeum nebo expozici. K uvedeným jménům jsme uváděli argumenty jejich výběru. Zmiňujeme se o pamětních deskách a hrobech autorů, které lze na vymezeném území najít. Těmto památným místům by bylo vhodné věnovat další pozornost, avšak nebyly předmětem této diplomové práce.

Třetí výzkumná část popisuje výsledky průzkumu pěti muzeí českých spisovatelů. Rozmístění zkoumaných muzeí zobrazuje mapa č. 1. Muzea a památníky byly zkoumány dle šesti předem stanovených kritérií, která zahrnovala propagaci instituce, její prostorové dispozice, rozsah exponátů v ní, její návštěvnost, financování a výčet další akcí, které muzeum uskutečňuje. Přílohy 2, 3, 4, 5 a 6 obsahují fotografie, které jsme pro účely této práce v jednotlivých muzeích pořídili.

Závěry výzkumu jsou podrobně zpracovány v části nazvané Shrnutí. V této části jsou vypsána též další hlediska, např. regionální periodika a významná kulturní centra, která se spolupodílejí na kulturním obrazu zkoumaného regionu.

Je zřejmé, že Berounsko má bohatou literární tradici, která je však v současné době nedoceněná, což usuzujeme zejména z nízké návštěvnosti muzeí věnovaných literárním osobnostem. Na utváření literárního povědomí mladé generace mají největší zásluhu učitelé českého jazyka a literatury, a proto by se právě ti, měli zamyslet nad zařazováním exkurzí do podobných zařízení do školních vzdělávacích plánů. Muzea a památníky zase mohou zapracovat na tom, aby byly pro mladou generaci přitažlivější. Měly by se rovněž všemi dostupnými prostředky snažit o svou propagaci.

6 ZDROJE INFORMACÍ

6.1 Literatura

BLAHYNKA, Milan: Čeští spisovatelé 20. století, Praha 1985, Československý spisovatel Praha

DOLEJŠÍ, Pavel: Školní slovník českých spisovatelů, Humpolec 2005, Pavel Dolejší, nakladatelství a vydavatelství

FILIPEC, Josef a kol.: Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost, Praha 2004, Academia

FRABŠA, František Salesius: Berounští spisovatelé slovem i obrazem, Beroun 1941, Knihovna berounského světa

JANOUŠEK, Pavel: Slovník českých spisovatelů od roku 1945, díl 2, M - Ž, Praha 1998, Brána

JŮNA, Jindřich a kol.: Monografie Hořovicka a Berounska (5), Praha 1930, Česká grafická unie

kol. autorů: Dějiny české literatury IV, Praha 1995, Victoria Publishing

kol. autorů: Josef Václav Sládek: K 75. výročí úmrtí básníka, Zbiroh 1987, Městské vlastivědné muzeum ve Zbiroze

kol. autorů: Slovník českých spisovatelů, Praha 1964, Československý spisovatel

- KOPŠOVÁ, Olga: Z historie Jungmannových Hudlic** (v brožuře vydané k 95 letům od založení Sokola Hudlice), Hudlice 1992, Baroko Beroun
- KOVAŘÍK, Vladimír: Literární toulky po Čechách**, Praha 1984, Albatros
- MENCLOVÁ, Věra, VANĚK, Václav a kol.: Slovník českých spisovatelů**, Praha 2005, Libri
- OPELÍK, Jiří a kol.: Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce, 3 M - Ř (svazek II P - Ř)**, Praha 2000, Academia
- OTRUBA, Mojmír, HOMOLOVÁ, Květa a kol.: Čeští spisovatelé 19. století**, Praha 1971, Československý spisovatel
- PALIVEC, Viktor: Kdo byl kdo na Podbrdsku**, Beroun 1949, Beroun: Okresní rada osvětová
- PALIVEC, Viktor: Literární místopis Berounska**, Praha 1957, Národní knihovna
- POHORSKÝ, Miloš a kol.: Dějiny české literatury III**, Praha 1961, Nakladatelství československé akademie věd
- TRUHLÁŘ, Antonín, HRDINA, Karel: Rukověť humanistického básnictví 1**, Praha 1966, Academia
- kol. autorů: 57 osobností Středočeského kraje (25, 31, 34, 54, 56)**, Praha 2009, Středočeská turistická a informační služba, a. s.

6.2 Internetové zdroje

BEROUNSKE.INFO - informační portál pro Beroun a okolí, dostupné z: <<http://www.berounske.info/html/cz/Historie-a-soucasnost-mesta/Osobnosti-Berounska/Frantisek-Nepil.htm>> [citováno 7. 2. 2012]

Berounský deník - Z Nepilova domku bude muzeum, dostupné z: <http://berounsky.denik.cz/zpravy_region/berhyskovv20110406.html> [citováno 17. 3. 2012]

Co je co - encyklopedie, dostupné z: <http://www.cojeco.cz/index.php?id_desc=42270&s_lang=2&detail=1&title=Kakisler> [citováno 8. 3. 2012]

E - Stopař - trampský internetový magazín, dostupné z: <http://estopar.cs-info.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=67&Itemid=28> [citováno 14. 1. 2012]

Informační systém abART - Los Václav, dostupné z: <<http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?Fvazba=osobavdokumentech&IDosoby=23706>> [citováno 8. 2. 2012]

Informační systém abART - Tichý František Rut, dostupné z: <<http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?IDosoby=24035>> [citováno 13. 3. 2012]

Katedra filosofie FF MU Brno - Václav Sobotka, dostupné z: <<http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/sbtkav.html>> [citováno 8. 1. 2012]

Knihovna města Beroun - PhDr. Josef Poch, dostupné z: <<http://www.knihovnaberoun.cz/nastenka/poch.html>> [citováno 10. 1. 2012]

Legie - databáze knih fantasy a sci-fi, dostupné z: <<http://www.legie.info/autor/2260-frantisek-stanislav-huml-cerchovsky>> [citováno 19. 2. 2012]

Město Králův Dvůr - Významní rodáci, dostupné z: <http://www.kraluv-dvur.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=7294&id=18998&n=vyznamni%2Drodaci&query=osobnosti> [citováno 3. 1. 2012]

Městská knihovna Ústí nad Orlicí - katalog Clavius, dostupné z: <<http://www.knihovna-uo.cz/clavius/l.dll?hal~1000171490>> [citováno 14. 2. 2012]

Muzeum T. G. M. Rakovník, dostupné z: <<http://www.muzeumtgmcz.cz/joachim-barrande/Joachim-Barrance>> [citováno 4. 1. 2012]

Nové Klatovsko - 27/2009, dostupné z: <<http://www.noveklatovsko.cz/archiv/nk27.pdf>> [citováno 14. 5. 2012]

Obec Hudlice - Antonín Jungmann, dostupné z: <<http://www.obec-hudlice.cz/vyznamni-rodaci-nasi-obce/antonin-jungmann/>> [citováno 5. 4. 2012]

Obec Hudlice - Jan Jungmann, dostupné z: <<http://www.obec-hudlice.cz/vyznamni-rodaci-nasi-obce/jan-jungmann/>> [citováno 5. 4. 2012]

Obec Hudlice - Josef Jungmann, dostupné z: <<http://www.obec-hudlice.cz/vyznamni-rodaci-nasi-obce/josef-jungmann/>> [citováno 6. 4. 2012]

Obec Nižbor - osobnosti, dostupné z: <<http://www.obecnizbor.cz/detail.php?ID=17>> [citováno 8. 2. 2012]

Obec překladatelů - Poch Jaroslav, dostupné z: <http://www.obecprekladatelu.cz/_ftp/DUP/P/PochJaroslav.htm> [citováno 5. 1. 2012]

Obec Tetín - Tetínské muzeum, dostupné z: <<http://www.tetin.cz/fotografie/tetinske-muzeum/>> [citováno 20. 3. 2012]

Obchodní akademie Beroun - významné osobnosti školní historie, dostupné z: <http://www.oaberoun.cz/skola_info_osobnosti.htm> [citováno 3. 2. 2012]

Obchodní akademie Beroun, dostupné z: <http://www.oaberoun.cz/almanach_50/praxe.htm> [citováno 1. 2. 2012]

Oficiální server královského města Berouna - významné osobnosti, dostupné z: <<http://www.mesto-beroun.cz/mesto/abc-o-meste/vyznamne-osobnosti/>> [citováno 3. 1. 2012]

Oficiální stránky Města Hořovice - hořovičtí rodáci, dostupné z: <<http://www.mesto-horovice.eu/o-meste/historie/osobnosti-1/>> [citováno 3. 1. 2012]

Oficiální stránky Města Hořovice - hořovičtí rodáci, dostupné z: <<http://www.mesto-horovice.eu/o-meste/historie/osobnosti-1/#cepelak>> [citováno 13. 2. 2012]

Oficiální stránky města Telč - významné osobnosti, dostupné z: <<http://www.telc-etc.cz/telc/?target=staticka&id=379&menu=595>> [citováno 16. 3. 2012]

Oficiální stránky města Zbiroh - muzeum, dostupné z: <<http://www.zbiroh.cz/organizace-a-zarizeni-mesta/muzeum/>> [citováno 4. 4. 2012]

Oficiální web městyse Liteň - muzeum, dostupné z: <<http://www.liten.cz/kultura-vzdelavani/muzeum/>> [citováno 7. 4. 2012]

Osobnost dr. Jaroslava Prokeše (Mlada Štěpánová), dostupné z: <<http://jindrich.wz.cz/pvh/prokes.html>> [citováno 22. 1. 2012]

Osobnosti.cz - Karel Kyncl, dostupné z: <<http://zivotopis.osobnosti.cz/karel-kyncl.php>> [citováno 30. 1. 2012]

Památník Karla Čapka - výroční zpráva za rok 2010, dostupné z: <http://www.capek-karel-pamatnik.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=200013&id=14288&p1=1006> [citováno 9. 4. 2012]

Památník národního písemnictví - seznamy - Janoušek Jaroslav, dostupné z: <<http://www.pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/cs/pruvodce-po-fondech-la-seznamy.php?id=657&sk=j>> [citováno 14. 2. 2012]

Podbrdsko - Encyklopedie - Fink Petr, dostupné z: <<http://www.podbrdsko-encyklopedie.cz/osobnosti.php?id=348>> [citováno 10. 1. 2012]

Podbrdsko - Encyklopedie - Halbhuber Jaroslav, dostupné z: <<http://www.podbrdsko-encyklopedie.cz/osobnosti.php?id=432>> [citováno 15. 1. 2012]

Podbrdsko - Encyklopedie - Klement Václav Žebrácký, dostupné z: <<http://www.podbrdsko-encyklopedie.cz/osobnosti.php?id=1823>> [citováno 2. 1. 2012]

Poznávání a studium Orientu v českých zemích (Jiří Bečka, Miloslav Krása), dostupné z: <<http://www.libri.cz/databaze/orient/orient.php>> [citováno 28. 1. 2012]

Severočeská vědecká knihovna Ústí nad Labem, dostupné z: <<http://katalog.svkul.cz/c1aki.html>> [citováno 2. 2. 2012]

Slovník české literatury po roce 1945 - František HAMPL, dostupné z: <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=334&hl=beroun+>> [citováno 6. 2. 2012]

Slovník české literatury po roce 1945 - Ivan SLAVÍK, dostupné z: <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1119>> [citováno 20. 2. 2012]

Slovník české literatury po roce 1945 - Jaroslav KUNC, dostupné z: <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=417>> [citováno 20. 2. 2012]

Slovník české literatury po roce 1945 - Josef PALIVEC, dostupné z: <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1093&hl=beroun+>> [citováno 18. 2. 2012]

Slovník české literatury po roce 1945 - Karel ŠTORKÁN, dostupné z: <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=488>> [citováno 7. 2. 2012]

Slovník české literatury po roce 1945 - Karel CVEJN, dostupné z: <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=355>> [citováno 18. 2. 2012]

Slovník české literatury po roce 1945 - Karel MEJSTŘÍK, dostupné z: <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=808>> [citováno 7. 2. 2012]

Slovník české literatury po roce 1945 - Václav HRABĚ, dostupné z:
<<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1027>>

[citováno 20. 2. 2012]

Slovník české literatury po roce 1945 - Zdeněk ROSENBAUM, dostupné z:
<<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=478>> [citováno

18. 2. 2012]

Soubory středočeských osobností, památek a místopisu vytvářené Středočeskou vědeckou knihovnou v Kladně - část 106, dostupné z:
<<http://svk7.svkkl.cz/aRLreports/redo/redo106.htm>> [citováno 1. 2. 2012]

Soubory středočeských osobností, památek a místopisu vytvářené Středočeskou vědeckou knihovnou v Kladně - část 4, dostupné z:
<<http://svk7.svkkl.cz/aRLreports/redo/redo4.htm>> [citováno 13. 2. 2012]

Soubory středočeských osobností, památek a místopisu vytvářené Středočeskou vědeckou knihovnou v Kladně - část 43, dostupné z:
<svk7.svkkl.cz/aRLreports/redo/redo43.htm> [citováno 30. 1. 2012]

University Library - University of Illinois at Urbana-Champaign - Jaroslav Kunc, dostupné z:

<<http://www.library.illinois.edu/spx/webct/bibliographies/czech/kunc2.html>> [citováno 24. 1. 2012]

Wikipedie - František Jungmann, dostupné z:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Jungman> [citováno 14. 2. 2012]

Zámecký dvůr Všeradice - Galerie a muzeum, dostupné z:
<<http://www.zamecky-dvur.cz/galerie-a-muzeum/>> [citováno 16. 3. 2012]

7 RESUMÉ

The aim of this thesis was to identify the writers significantly associated with the region Beroun, explore the Museums of writers around forty kilometres from Beroun, and assess the importance of museums for cultural image of the region. In our opinion all of these objectives were met. Firstly was setted the criteria of selections authors. The territory under the mountains Brdy, between Beroun and Zbiroh was mapped with the literature we did not keep the administratively defined borders of region Beroun accordance, because this border has no importance for the cultural development of the region Beroun. The region Příbram and region Rakovník were out of our interest, because they have got their own cultural-historical development.

The first part of this thesis was so rich, that the title of the whole work had to be changed. Because it was found so many of the authors, we broke down them to the basic stages of development of Czech literature. We came to the problem of obtaining the year of birth and death of the authors, that's why we often used internet sources (for example Dictionary of Czech literature after 1945, official pages of towns and villages, pages of museums and monuments and the electronic encyclopedia Podbrdsko). The first part of the first chapter, a listing of writers born in the region, has been processed also graphically (in the map no.2).

From the authors who were born in the region we are classified those who would deserve their own museum or exposure in our opinion. We state the arguments of their choice also. There are commemorative plates and the graves of authors listed that we can see in the defined territory. This is the interesting problem, but it isn't the item of this thesis.

The third section describes the results of a survey of five museums of Czech writers. The map no. 1 displays the location of these museums. Museums and memorials have been investigated by six predetermined criteria, which included the promotion of the institution, its space dispositions, the range of exhibits,

attendance, financing and listing additional actions. Annexes 2, 3, 4, 5 and 6 contain photos that we did in each of the museums acquired.

The conclusions of the research are processed in detail in section titled Summary. In this section are also listened other aspects of cultural image of the region, for example regional periodicals and significant cultural center.

It is clear that region Beroun has a rich literary tradition, which is currently unappreciated. We believe this from the low attendance of museum's of Czech writers. On the shaping of the literary consciousness of young generation have credit their teachers of Czech language and literature, so they should reflect of inclusion the excursion to the educational plans. Museums and memorials should be more attractive for the young generation. They should improve the promotion also.

PŘÍLOHA 1

Sumarizace autorů narozených na Berounsku

1 HOŘOVICE

kronikář Neplach

Beneš z Hořovic

Jan Hořovský

Samuel Martinius z Dražova

Josef Branislav Mencl

Jan Herain

Bohumil Čermák

Karel Sezima

Arnošt Dvořák

Václav Čepelák

Jan Kalina

Karel Štorkán

12 autorů

2 BEROUN

Václav z Berouna

Jan z Berouna

Jan Achilles Berounský st.

Mikuláš Diviš z Doubravína

Jan Kulhánek

Daniel Kulhánek

Josef Každý

František Antonín Fuss

Josef Antonín Seydl

Petr Koudela

Čeněk Šercl

Václav Karel Řehořovský

Karla Máchová
Emanuel Fait
Alois Herout
Bedřich Emperger
Vojtěch Kaisler
Václav Živec
Josef Poch
František Blecha
Jan Slavík
Karel Mejstřík
Jan Jáša
Prokop Koudela
František Jungmann
Zdeněk Rosenbaum

26 autorů

3 KONĚPRUSY

Petr z Koněprus

1 autor

4 ŽEBRÁK

Václav Klement Žebrácký
Šebastián Hněvkovský
Vojtěch Nejedlý
Jan Nejedlý
Petr Miloslav Hněvkovský
Ludvík Vorel

6 autorů

5 ZDICE

Jan Václav Rosa

1 autor

6 KNÍŽKOVICE

Jaroslav Mecer

1 autor

7 LITEŇ

František Lego

Josef Jaromír Štietka

Vincenc Prousek

3 autoři

8 HUDLICE

Josef Jungmann

Antonín Burka

Adolf Patera

Jaroslav Cingr

4 autoři

9 VŠERADICE

Magdalena Dobromila Rettigová

1 autor

10 LODĚNICE

František Alexandr Rokos

Jaroslav Poch

2 autoři

11 HÝSKOV (včetně bývalé Staré Huti)

Josef Řehoř

Otakar Feistmantel

Josef Štýbr

Bohumil Koutník

František Nepil

E. B. Šefl

Antonín Řehoř - Hýskovský

Vladimír Sýkora

Ladislav Holý

9 autorů

12 MEZOUŇ

Jakub Eduard Polák

Václav Barchánek

2 autoři

13 TETÍN

Václav Vojáček

Josef Vojáček

2 autoři

14 TOBOLKA

Antonín Václav Huml

1 autor

15 KARLŠTEJN

Karel Jičínský

Jaroslav Mecer

2 autoři

16 NIŽBOR (včetně bývalé Nové Huti)

B. E. Tolman

Václav Choc

2 autoři

17 KRÁLŮV DVŮR

František Krásl

Ladislav Zdeněk Macháček

Marie Bilianová

Václav Hůla

Jaroslav Kohoutek

5 autorů

18 ZBIROH

Josef Václav Sládek

Josef Palivec

Karel Vokáč

3 autoři

19 STRADONICE

Antonín Holeček

1 autor

20 NOVÝ JÁCHYMOV

Vincenc Wágner

1 autor

21 ČENKOV

Karel Kratochvíl

1 autor

22 BĚŠTÍN

František Procházka

1 autor

23 BROUMY

Václav Pelc

1 autor

24 MALÉ PŘÍLEPY

Josef Bartoš

1 autor

25 OTROČÍNĚVES

Hynek Marek

1 autor

26 ŠVABÍN

Josef Merhaut

1 autor

27 SRBSKO

Václav Melichar

1 autor

28 TRNĚNÝ ÚJEZD

Karel Špaček

František Serafín Hnátek

2 autoři

29 SUCHOMASTY

František Cajthaml-Liberté

1 autor

30 CHYŇAVA

Václav Vyšín

František Tichý

2 autoři

31 ČERNÍN

František Huml

Richard Bébr

2 autoři

32 ZDEJCINA U BEROUNA

Josef Rajtr

1 autor

33 ZÁLUŽÍ

Josef Matějka

1 autor

34 LHOTKA U BEROUNA

Bohumil Povolný

1 autor

PŘÍLOHA 2

Galerie a muzeum M. D. Rettigové (Všeradice)

obr. 1 - šaty M. D. Rettigové

obr. 2 - budova muzea

obr. 3 - expozice (pohled od recepcce)

obr. 4 - 3D kino (prohlídka vývoje kuchyní)

obr. 5 - křeslo diktující recepty, expozice (vybavení kuchyní)

obr. 6 - expozice (dobový nábytek)

obr. 7 - expozice (kapesníčky)

obr. 8 - vystavené výtisky knih

obr. 9 - vitríny s exponáty

obr. 10 - jeden z interaktivních stolků (dobové názvy)

obr. 11 - expozice (vybavení kuchyní)

obr. 12 - jeden z interaktivních stolků (názvy bylin)

obr. 13 - interaktivní stůlek - detail (názvy bylin)

obr. 14 - interaktivní panel (zásady stolování)

PŘÍLOHA 3

Památník Josefa Jungmanna (Hudlice)

obr. 1 - památník Josefa Jungmanna

obr. 2 - Jungmannův rodný domek

obr. 3 - zahrada

obr. 4 - vstup do památníku

obr. 5 - informační panel před vstupem do muzea

obr. 6 - tzv. společenská místnost

obr. 7 - ševcovský stolek

obr. 8 - pec v tzv. společenské místnosti

obr. 9 - ložnice

obr. 10 - ložnice

obr. 11 - černá kuchyně

obr. 12 - zemědělská a hospodářská místnost

obr. 13 - vstup do sklepa

obr. 14 - zádveří, vstup na půdu

obr. 15 - místnost věnovaná životu a dílu J. Jungmanna

obr. 16 - expozice (jeden z panelů)

PŘÍLOHA 4

Muzeum J. V. Sládka (Zbiroh)

obr. 1 - expozice (místnost 1)

obr. 2 - expozice (místnost 1)

obr. 3 - model Sládkova rodného domku (místnost 2)

obr. 4 - expozice (místnost 2)

obr. 5 - expozice (místnost 2)

obr. 6 - expozice (místnost 2)

obr. 7 - expozice - knihovna (místnost 3)

obr. 8 - expozice (místnost 3)

obr. 9 - expozice (místnost 3)

obr. 10 - hrací strojek (místnost 3)

obr. 11 - expozice (místnost 4)

obr. 12 - expozice (místnost 4)

obr. 13 - expozice věnované Sládkovi - fotografovi (místnost 5)

obr. 14 - expozice (místnost 5)

obr. 15 - expozice (místnost 5)

obr. 16 - expozice (místnost 3)

PŘÍLOHA 5

Muzeum Svatopluka Čecha a Jarmily Novotné (Liteň)

obr. 1 - socha Svatopluka Čecha v přilehlém parku

obr. 2 - budova muzea

obr. 3 - expozice Jarmily Novotné, rodu Daubků a liteňského zámku (místnost 1)

obr. 4 - expozice (místnost 1)

obr. 5 - expozice (místnost 1)

obr. 6 - expozice věnovaná slavným osobnostem Litně (místnost 2)

obr. 7 - expozice - panely (místnost 2)

obr. 8 - část expozice věnovaná S. Čechovi (místnost 2)

obr. 9 - Čechova lípa (místnost 2)

obr. 10 - expozice (místnost 3)

obr. 11 - expozice (místnost 3)

obr. 12 - expozice (místnost 3)

PŘÍLOHA 6

Památník Karla Čapka (Strará Huť u Dobříše)

obr. 1 - zahrada

obr. 2 - zahrada

obr. 3 - památník a přilehlé objekty

obr. 4 - expozice, skříň po babičce (přízemí)

obr. 5 - expozice, model studentky SUŠ v Trenčíně (přízemí)

obr. 6 - expozice (přízemí)

obr. 7 - expozice (přízemí)

obr. 8 - expozice (přízemí)

obr. 9 - expozice (přízemí)

obr. 10 - expozice (přízemí)

obr. 11 - expozice (přízemí)

obr. 12 - zimní zahrada

obr. 13 - vstupní hala

obr. 14 - kinosál

obr. 15 - expozice (1. patro)

obr. 16 - expozice (1. patro)

obr. 17 - expozice (1. patro)

obr. 18 - expozice (1. patro)

obr. 19 - expozice (1. patro)

obr. 20 - část expozice věnovaná Osovu (1. patro)

obr. 21 - expozice věnovaná O. Scheinpflugové (2. patro)

obr. 22 - expozice (2. patro)

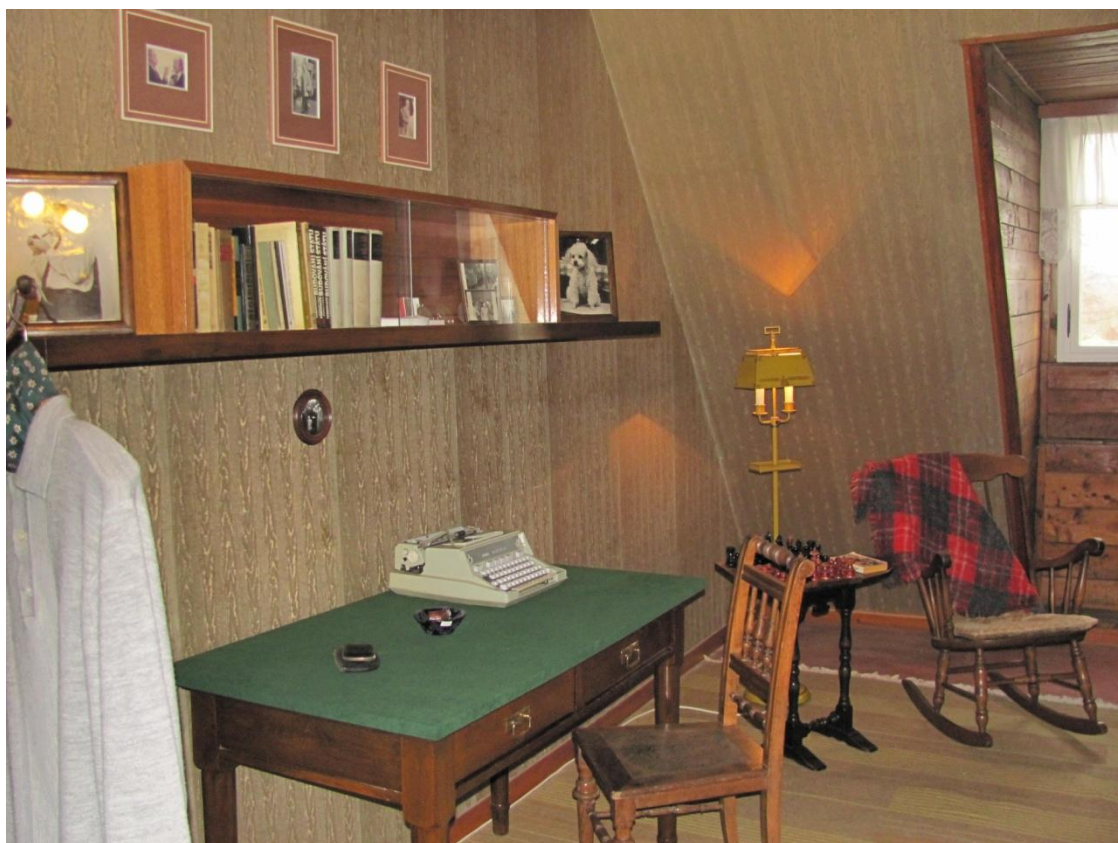
obr. 23 - expozice (2. patro)

obr. 24 - expozice věnovaná F. Peroutkovi (2. patro)

obr. 25 - expozice (2. patro)

obr. 26 - expozice (2. patro)